

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MAKRÎZÎ'NİN ES-SÛLÛK ADLI ESERİNDE 15.YY'DA ANADOLU İLE İLGİLİ
KAYITLAR**

**İbrahim KARAGÖZLÜ
TARİH**

**ŞANLIURFA
2026**

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MAKRÎZÎ’NİN ES-SÛLÛK ADLI ESERİNDE 15.YY’DA ANADOLU İLE İLGİLİ
KAYITLAR**

**İbrahim KARAGÖZLÜ
TARİH**

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi Efe DURMUŞ

**ŞANLIURFA
2026**

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanması sürecinde bilgi, deneyim ve değerli görüşleriyle bana yol gösteren, her aşamada desteğini ve sabrını esirgemeyen kıymetli danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Efe Durmuş'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

ONAY

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
KISALTMALAR	iii
1. GİRİŞ	1
1.1. Kitab es-Sülûk li-Ma'rifeti Düveli'l-Mülûk	2
1.1.1. Konunun Önemi	3
1.1.1.1. Özgün Değer.....	4
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	5
3. GEREÇ ve YÖNTEM	6
4. BULGULAR	7
4.1. I.BÖLÜM Makrîzî'nin Hayatı ve Tarih Anlayışı	7
4.1.1. Makrîzî'nin Tarih Anlayışı ve Metodoljik Yaklaşımı	10
4.1.1.1. Memlûk Devleti'nin Siyasal Karakteri ve Askerî Aristokrasi.....	12
5. TARTIŞMA.....	20
5.1. Makrîzî'nin es-Sülûk'unda Anadolu Kayıtları Tercüme Metin	20
6. SONUÇLAR	92
7. ÖNERİLER	94
KAYNAKLAR.....	95
ÖZ GEÇMİŞ	98

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAKRÎZÎ'NİN ES-SÛLÛK ADLI ESERİNDE 15.YY'DA ANADOLU İLE İLGİLİ KAYITLAR

İbrahim KARAGÖZLÜ

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Efe DURMUŞ

Yıl: 2026, Sayfa: 98

Takiyyüddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ali b. Abdülkadir el-Ubeydî el-Makrîzî (ö. 845/1442), Memlûk tarih yazıcılığının önde gelen temsilcilerinden biri olmasının yanı sıra, yaşadığı dönemin en önemli tarihçileri arasında kabul edilmektedir. Eserlerinde yalnızca Memlûk Devleti'ne değil, aynı zamanda İslam dünyasının siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına ilişkin kapsamlı bilgiler sunmaktadır. Müellifin en önemli eserlerinden biri olan Kitâbü's-Sûlûk li-Ma'rifeti Düveli'l-Mülûk, XIII. yüzyıldan XV. yüzyıla kadar Memlûk tarihini kronolojik bir düzen içerisinde ele almakta; bunun yanında dönemin diğer devletleriyle kurulan siyasi ve diplomatik ilişkiler hakkında da önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Bu yönüyle eser, yalnızca Memlûk Devleti'nin tarihini değil, aynı zamanda çağdaş İslam dünyasının uluslararası ilişkilerini yansıtan temel kaynaklardan biri niteliğindedir.

Bu çalışmada, Kitâbü's-Sûlûk li-Ma'rifeti Düveli'l-Mülûk adlı eserde yer alan XV. yüzyıl Anadolu'suna ilişkin kayıtlar incelenmiş; Makrîzî'nin Anadolu'ya bakışı, kullandığı kaynaklar ve aktardığı olaylar tarihsel bağlam içerisinde değerlendirilmiştir. Özellikle Memlûk Devleti'nin Anadolu politikası ile Dulkadiroğulları, Ramazanoğulları ve Karamanoğulları gibi Anadolu beylikleriyle kurduğu siyasi ve diplomatik ilişkilerin Makrîzî'nin anlatısındaki yeri üzerinde durulmuştur. Ayrıca eser, yalnızca bir Memlûk tarihi olarak değil, Memlûk Devleti'nin Anadolu'ya yönelik algısını ve bu coğrafyaya ilişkin tarihî hafızasını yansıtan önemli bir kaynak olarak ele alınmıştır.

Bu tezin temel amacı, Makrîzî'nin aktardığı bilgiler doğrultusunda XV. yüzyıl Anadolu'sunun Memlûk kaynaklarındaki yansımalarını ortaya koymak ve Anadolu'da meydana gelen siyasi gelişmelerin Memlûk tarih yazıcılığına nasıl yansıdığını değerlendirmektir. Bu kapsamda Anadolu beyliklerinin, bölgedeki siyasi gelişmelerin ve Memlûk Devleti ile olan ilişkilerinin Makrîzî'nin anlatısında nasıl ele alındığı incelenmiştir. Böylece Makrîzî'nin Anadolu'ya ve Anadolu beyliklerine dair aktardığı bilgilerin kapsamı belirlenmiş, Memlûk Devleti'nin Anadolu'da meydana gelen gelişmelere yönelik tutum ve politikalarının çağdaş bir kaynak üzerinden değerlendirilmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Makrîzî, Memlûk Devleti, Anadolu Beylikleri, Kitab es-Sûlûk li-marifeti düveli'l-Mûluk

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

RECORDS RELATED TO ANATOLIA IN THE 15TH CENTURY IN AL-MAQRÎZÎ’S WORK AL-SULUK

İbrahim KARAGÖZLÜ

HARRAN UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL
HISTORY

Thesis Advisor: Asst. Prof. Efe DURMUŞ

Year: 2026, Page: 98

Taqī al-Dīn Abū al-‘Abbās Aḥmad b. ‘Alī b. ‘Abd al-Qādir al-‘Ubaydī al-Maqrīzī (d. 845/1442) is considered one of the leading representatives of Mamluk historiography and one of the most important historians of his period. In his works, he provides comprehensive information not only about the Mamluk Sultanate but also about the political, social, economic, and cultural structure of the Islamic world. One of the author’s most significant works, *Kitāb al-Sulūk li-Ma‘rifat Duwal al-Mulūk*, discusses the history of the Mamluk Sultanate from the thirteenth to the fifteenth century in chronological order, while also containing important information about the political and diplomatic relations established with other states of the period. In this respect, the work is regarded as one of the fundamental sources reflecting not only the history of the Mamluk Sultanate but also the international relations of the contemporary Islamic world.

This study examines the records concerning fifteenth-century Anatolia found in *Kitāb al-Sulūk li-Ma‘rifat Duwal al-Mulūk*. It evaluates al-Maqrīzī’s perspective on Anatolia, the sources he used, and the events he narrated within their historical context. Particular emphasis is placed on the position of the Mamluk Sultanate’s Anatolian policy and its political and diplomatic relations with Anatolian principalities such as the Dulkadirids, Ramadanids, and Karamanids in al-Maqrīzī’s narrative. In addition, the work is considered not merely as a history of the Mamluk Sultanate but also as an important source reflecting the Mamluk perception of Anatolia and its historical memory concerning the region.

The main purpose of this thesis is to reveal the representation of fifteenth-century Anatolia in Mamluk sources based on the information provided by al-Maqrīzī and to evaluate how political developments in Anatolia were reflected in Mamluk historiography. Within this framework, the study examines how the Anatolian principalities, political developments in the region, and their relations with the Mamluk Sultanate were addressed in al-Maqrīzī’s narrative. Thus, the scope of the information provided by al-Maqrīzī regarding Anatolia and the Anatolian principalities has been determined, and this study aims to contribute to the evaluation of the Mamluk Sultanate’s attitudes and policies toward developments in Anatolia through a contemporary historical source.

KEYWORDS: al-Maqrizi, Mamluk Sultanate, Anatolian Principalities, *Kitāb al-Sulūk li-Ma‘rifat Duwal al-Mulūk*

KISALTMALAR

DİA	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
bkz.	bakınız
c.	cilt
çev.	Çeviren
S.	Sayfa
yy.	Yüzyıl
h.	Hicrî
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
m.	Milâdî
bs.	Basım
ttk	Türk Tarih Kurumu
a.g.e	Adı Geçen Eser
ayr.bkz	Ayrıca Bakınız

1. GİRİŞ

Ortaçağ'ın en güçlü devletlerinden biri olan Memlûk Devleti, selefleri olan Eyyûbî Hanedanı'na son vererek tarih sahnesine çıkmıştır. Eyyûbî hanedanı içerisindeki siyasî gelişmeler sonucunda iktidarı ele geçiren Memlûkler, kuruluş aşamasında önemli siyasî ve askerî mücadelelerle karşı karşıya kalmışlardır. VII. Haçlı seferinde ortaya koydukları mücadele ile yıldızları parlamaya başlamıştır. (Humphryes, S, R. 1998. p.10) Mansura'da Haçlılara karşı galip geldikten sonra Frenkler yönünü Dimyat'a doğru çevirmişlerdir. Bu süreçte Mansûre ve Fâriskûr mücadelelerinde elde edilen başarılar, Memlûklerin siyasî ve askerî açıdan güçlenmelerinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Böyle bir zaferin mimarları ise el-Melikü's-Salih'in Memlûkleri olan Bahriyye ve Cemdâriyye'dir. (Uzun, 2020, s.745) Öyle ki bu savaşta galip gelmekle kalmayarak IX. Louis'i de esir etmişlerdir. Memlûkler, Eyyûbî hanedanına son verdikten sonra uzun bir süre boyunca gerek Moğollar gerekse Haçlılara karşı güçlü bir mukavemet göstermek amacıyla meşguliyetle daldılar. (Humphryes, 1998, p.10)

Bu yeni yönetim Kutuz ve Baybars önderliğinde çok mühim zaferler elde ettiler. Memlûklerin kaderini belirleyecek olan Ayn Calut savaşı gibi büyük bir sınavdan alınlarının akı ile çıkmaya muvaffak olmuşlardır. Böylece Memlûkler, Moğollar gibi güçlü ve korkulan bir düşmanı durdurmaya başarabilmiş, Suriye'de Memlûk Hâkimiyeti sağlanmış ve daha da ilerlemelerinin önüne geçilmiştir. (Aktan, 1991, s.195) Memlûkler elde etmiş oldukları bu zaferleri tasdik ettirmek ve İslam dünyası içerisinde kabul görmek amacıyla Moğollar tarafından 1258 yılında yıkılan Abbasi halifeliğini Mısır'da yeniden ihya etmişlerdir. Memlûklerin böyle bir şeyi yapma amaçlarından biri kendi haklılıklarını meşru bir zemine oturtmak olarak kabul edilebilir. Böylece bu yeni devlet diğer devletlerin nezdinde bir saygın ve meşru bir yönetim olarak kabul edilmiştir. (Özbek, 1994, s.290)

Halifeliğin tesisi ile birlikte başarılarını pekiştiren Memlûk Devleti, Türk ve İslam tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Askerî ve siyasî faaliyetlerinin yanı sıra ilmî ve kültürel alanlarda gerçekleştirdiği çalışmalar neticesinde İslam medeniyetinin önemli merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Bu dönemde Kahire, Bağdat'ın yerini alan önemli bir ilim ve kültür merkezi konumuna yükselmiş; farklı alanlarda birçok değerli eser kaleme

alınmıştır. (Çetin, 2007, s.911)

14 ve 15.yy'da İslam tarih yazımı, Mısır ve Suriye'de yükselişe geçmiştir. Bu zirvenin merkezi ise Mısır ve Şam olmuştur. Memlûkler kendilerinden önceki Eyyûbiler gibi tarih yazımı ve tarihçiler konusunda oldukça şeffaf davranmışlardır. Memlûk Devleti, tarihçilere sunduğu imkânlarla tarihçiliğin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Gerek ordu gerekse bürokrasi içerisinde de çok fazla emir ve komutan tarih yazımı ile ilgilendi ve eser yazdı. Bunun yanında, yetişen tarihçiler farklı yazım ve yöntem yoluna gittiler. Kimi tarihçiler, bürokrasi içerisinde görevli bir devlet memuru olup resmi belgeleri ve arşivleri kullanma imkânı elde ederken bir kısım tarihçiler ise rivayet ya da nakil yoluyla tarih eserleri kaleme aldılar. (Şeşen, 1998, s.176) Ayrıca Suriye ve Şam tarihçileri Mısır Tarihçilerinden de büyük ölçüde ayrılırlar vefayat ve tabakat bölümüne verilen ağırlık, Suriye ve Mısır tarihçilerini birbirinden ayırmıştır. Bunun yanında bu sahaya gösterilen ilgi bir hayli fazladır. Umumi bir İslam tarih yazımının yanında sadece bu dönemi kapsayan eserler, biyografiler ve seyahatnameler de yazılmıştır. (Şeşen, 1998, s.176)

Memlûkler de Tarih yazımının ve bu sahaya olan ilginin bu denli yüksek olmasının sebepleri Haçlı ve Moğol saldırılarından dolayı bölgeye gelen âlim ve talebelerden dolayıdır. Ayrıca da Memlûk halkı genel olarak da tarih ve tarihçiliğe çok fazla önem vermişlerdir. Tarih yazımı devlet memuru, esnaf, asker ve halk arasında da var olan bir durumdu. Makrîzî de o dönemin önde gelen tarihçilerinden biridir. “Kitâb es-Sülûk li marifeti düveli'l-mülûk” adlı eserinde ise 15.yüzyılın Mısır'ı çevresini ve Anadolu'daki siyasi ve sosyal olaylara değinir. Anadolu coğrafyası ve beylikler ile ilgili kıymetli bilgilere yer verir. Dolayısıyla bu çalışmada Anadolu kayıtları incelenerek dönemin sosyal, siyasal, ekonomik ve içtimai yapısını ortaya koyarak Memlûk-Anadolu ilişkileri ve bölgesel dinamikleri üzerine yeni bir perspektif sunulması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma, orijinal Arapça metinden yapılan çeviriler ve modern kaynaklarla desteklenmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın hem Memlûk hem de Anadolu tarihine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1.1. Kitâb es-Sülûk li-Ma'rifeti Düveli'l-Mülûk

Makrîzî, ortaçağ Mısır tarihi ile alakalı geniş ve teferruatlı bir kitap yazmak istedi

ve bu kitapta Eyyûbiler ve Memlûkleri detaylı bir şekilde anlatmak istedi. Dolayısıyla Arap fethinden kendi yaşadığı döneme kadar olan zamanı kapsayacak olan “Kitab es-Sülûk li-Marifeti düveli’l-Mülûk” adlı yapıtı yazdı. (Ziyade, 1993, s.225) Eserde Selçuklular ve Eyyûbiler’in de bahsi geçmektedir. Es-Sülûk’ün yazmaları dünyanın muhtelif yerlerinde bulunan kütüphanelerde mevcuttur. (Kanat, 1991, s.18-19)

Bu eser Arapça yazılmıştır. Makrîzî her ne kadar bu eseri yazarken Mısır’ı merkeze almış ve bir Mısır Memlûk tarihi yazmak istese de eserde komşu devletlere dair ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Gerek Osmanlı gerekse Anadolu Beylikleri ve orada ki şehirler hakkında da istifade edilmesi gereken bilgiler mevcuttur. (Kanat, C. 2000. s.226) Kitab es-Sülûk li-Marifeti düveli’l-Mülûkadlı bu eser aslında 4 ciltten müteşekkildir. Çok daha eski dönemden itibaren bu eserin kıymeti ve öneminin farkına varan araştırmacılar üstünde titizlikle çalışmışlardır. Quatremere bu eserin I. ve II. ciltlerini 1835-1845 tarihlerinde yayınlamıştır. 567-755 senelerini ihtiva eden bu iki cilt Muhammed Mustafa Ziyâde’nin girişimi ve çabaları ile edisyon kritikli olarak I.cilt 1934, akabinde ise II. cilt 1958 yılında Kahire’de yayınlanmıştır. Aynı şekilde III. ve IV. ciltler Said Abdulfettâh Aşûr tarafından 1971 ve 1972’de neşredilmiştir. Akabinde es-Sülûk, en son olarak Muhammed Abdulkadir Atâ tarafından tahkiki yapılarak 1997’de Lübnan-Beyrut’ta VIII. cilt halinde neşri yapılmıştır. (Yüksel, Ş, M. 2001, s.6)

Biz bu çalışmamızda Beyrut baskısı olan ve Abdulkadir Atâ tarafından neşredilen çalışmayı esas aldık. Söz konusu 15.yy’da Anadolu ile ilgili kayıtlar, bu VIII ciltlik eserin sadece V-VI ve VII. ciltlerinde bahsi geçmektedir. V.cilt 778-801/1377-1399, VI. cilt 802-822/1400-1420, VII. cilt 823-844/1421-1440 yıllarını kapsarken son cilt olan VIII. cilt ise fihrist olarak düzenlenmiştir.

1.1.1. Konunun Önemi

Bu çalışma, Memlûk tarih yazıcılığının önemli temsilcilerinden Makrîzî’nin *es-Sülûk* adlı eserinde yer alan 15. yüzyıl Anadolu kayıtlarını inceleyerek, Memlûklerin Anadolu’ya bakışını ve bölgeyle kurduğu siyasi, askerî ve diplomatik ilişkileri ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Türkiye’de Memlûk tarihi üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olması ve özellikle Arapça kaynakların yeterince değerlendirilmemiş olması, bu konunun

özgün ve gerekli bir araştırma alanı olduğunu göstermektedir.

1.1.1.1. Özgün Değer

Çalışmanın özgün değeri, Makrîzî'nin eserindeki Anadolu'ya dair kayıtların doğrudan incelenmesi ve bu kayıtların tarihsel bağlam içerisinde değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca eserin yalnızca Memlûk tarihi açısından değil, aynı zamanda Memlûklerin Anadolu algısını ve sınır siyaseti anlayışını yansıtan bir kaynak olarak ele alınması, araştırmayı benzer çalışmalardan ayıran temel unsurlardan biridir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Makrîzî'nin es-Sülûk adlı eserinde 15.yy'da Anadolu ile ilgili kayıtlar için yapılan literatür taramasında kıymetli çalışmalara tesadüf edilmiştir. Kazım Yaşar Kopruman'ın *Aynî'ni Ikdu'l-Cuma'nın'da XV. yy da Anadolu ile ilgili kayıtlar* (1971) adlı doktora tezi çalışması bu alana dair önemli bilgileri bünyesinde barındıran ve istifade edilmesi gereken çalışmalardan biridir. (Kopruman. Ankara, 1971)

Altan Çetin tarafından yazılmış olan ve Türk Tarihi Kurumu'nun yayımlamış olduğu *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı* (2009) adlı eseri Memlûk Devleti'nin kuzey sınırı politikası ve beylikler ile olan ilişkisine dair detaylı bilgiler vermektedir. (Çetin, A. 2009) Shai Har-El tarafından yazılan *Struggle for Domination in the Middle East* Ortadoğu'da Hâkimiyet Mücadelesi Osmanlı-Memlûk Savaşı 1485-1491.(1995). Gül Çağalı Güven'in girişimleri ile Türkçe'ye çevirilen bu eser, Beylikler, Osmanlı-Memlûk ilişkisi ve bu iki gücün beylikler üstündeki politikaları ve Memlûklerin sınır hattı boyunca izledikleri siyasetin anlaşılması bakımından oldukça kıymetli malumatlar vermektedir. Bunun yanı sıra sadece beyliklerin kendi iç siyaseti ve bu beyliklerin döneminin iki gücü Osmanlı ve Memlûk ile olan ilişkilerinin anlatıldığı eserler de bulunmaktadır örneğin Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanan Prof. Dr. Refet Yinanç'ın *Dulkadir Beyliği* (1989) TTK, Ankara. Bu eser Dulkadir Beyliğinin kurucusu Zeyneddin Karaca'dan itibaren beyliğin yıkılışı Alaüddevle Bozkurt Bey dönemine kadar olan siyasi, kültürel ve içtimai durumları ele almaktadır. Anadolu ile ilgili kayıtlar için, Memlûk-Dulkadirli ilişkisi bakımından bu eserden istifade edilebilir. Yine beyliklerin siyasi tarihine dair önemli çalışmalardan birisi olan ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından kaleme alınan "*Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri Siyasi, İdari, Fikri, İktisadi, Hayat; İlmi ve İçtimai Müesseseler; Halk ve Toprak*" (1937), TTK, Ankara. Bu eserde Memlûk Devleti'nin sıkı ilişki içerisinde olduğu Ramazanoğulları, Dulkadiroğulları, Karamanoğulları ve Akkoyunlu beylikleri ile ilgili bilgiler mevcuttur. Bununla beraber Andolu ile olan ilişkilere ve Memlûk Devleti'nin Anadolu siyasetine dair araştırmalara Mamluk Studies Review, Internet Archive, Encyclopedia of Islam ve yerel dergilerden Dergipark, Belleten, Tarih İncelemeleri Dergisi gibi dijital süreli yayınlar kısmından bu ve buna benzer çalışmalara ulaşılabilir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmada, Makrîzî'nin *es-Sülûk* adlı eserinin ilgili ciltleri esas alınarak metin inceleme yöntemi kullanılmış; Arapça orijinal metinden yapılan çeviriler modern literatür ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. I.BÖLÜM Makrîzî'nin Hayatı ve Tarih Anlayışı

İsmi Ebû Muhammed (Ebû'l-Abbâs) Takıyüddin Ahmed b. Ali b. Abdulkadir b. Muhammed el-Makrîzî'dir. Kendisi 1364 Kahire Burcuvânlı olup, daha önceden Ba'lebek'in Makarîze mahallesinden Mısır'a gelip yerleşmiş bir ailenin üyesidir. Bundan ötürü "Makrîzî" nisbesini almış ve bu isimle anılmaya başlanmıştır. (DİA, "Makrîzî" 2003, c.27) Vaktiyle dedesi Mısır'a sürekli gidip gelmiş, fakat oraya yerleşmemiştir. Dedesi Şeyh Muhyiddin Ebû Muhammed Abdulkadir b. Muhammed b. İbrahim 1332'de Dimeşk'te vefat etmiştir. Akabinde Makrîzî'nin babası Alâeddin Ali b. Abdulkadir, Mısır'ın Kahire şehrine gelmiş ve burada ikamet etmeye başlamıştır. (DİA, "Makrîzî" 2003, c.27) Kendisi Mısır'a yerleştikten sonra önemli görevler ifa etmiş olup özellikle de; Divânü't-Tevkî, Divânü'l-İnşa ve hesap işleriyle ilgili iştigal eden kimse idi. Bununla beraber babası Şafî mezhebine mensup olup, Hanefi uleması arasından meşhur kazasker ve müderris İbnü's-Saiğ ez-Zümrüdî'nin kızı Esmâ ile evlenmiştir. (DİA, "Makrîzî" 2003, c.27)

Makrîzî'nin ailesi, ilimle iç içe olması hasebiyle ilmi çevreler ile çok yakından ilişkileri vardı. Ayrıca Kahire'nin çok zengin bir ilim atmosferine sahip olması da Makrîzî'nin ilim camiası içerisinde neşet edip öne çıkmasının başlıca amili idi. (Ayaz. 2020, s.80) Nitekim onun bu ilim yolculuğunda ona ilk rehberlik eden ve yetiştirilmesinde önemli rol oynayan kişi, annesinin babası idi. Küçük yaşlarda onun nezaretinde ilk başta Kur'ân-ı Kerîm, Arapça ve dilbilgisi gibi sahalarda temel bir eğitim aldı ve böylece ilmi kişiliğinin ilk temelleri bu dönemde inşa edilmiş oldu. (R, Nasser, 2003 pp.10)

Hadis, Fıkıh, Kıraat, Nahiv, Edebiyat ve Tarih gibi alanlarda çok sayıda hocadan ders almış; İbn Haldun gibi büyük bir âlimin en dikkat çeken talebeleri arasına girmeyi başarmıştır. (Ayaz. 2020, s.80)

Nitekim Makrîzî; Kahire, Şam ve Mekke'de onlarca hocadan ders aldığını dile getirir. Ancak modern araştırmalarda bu sayı, Makrîzî'nin ilmi temas ve ilim çevresinin geniş olduğunu belirtmekle beraber yaşadığı dönemin eğitim pratikleri bağlamında dikkatle değerlendirilmelidir. (R, Nasser, 2003 pp.10) Çünkü bu kapsam, sadece uzun

sürekli olmayıp tek seferlik ders alması veya fiili bir temas olmaksızın kendisine verilen icazetleri de içermektedir. Bu durum ise Makrîzî'nin ders aldığı, onun eğitim sürecinin geniş olmasından ziyade, Memlûk dönemindeki mevcut ilmi dolaşım ağlarının işleyişini yansıtması bakımından kıymet taşımaktadır. (R, Nasser, 2003 p.10-11) Böyle bir ilmi ortamda Makrîzî, zekâsı ve yeteneği ile temayüz etmesini bilmiş bir tarihçidir. Dolayısıyla ortaçağ islam dünyasının önde gelen tarihçilerinden biri olmakla kalmamış; iktisadi tarih ile sosyo-kültürel ve içtimai alanlarda kaleme aldığı eserlerle de dikkat çekmiştir. (Hanay, 2013. s.291-292)

Makrîzî'nin yetişmesinde rol oynayan hoca listesinin günümüze ulaşması, Makrîzî'nin irtibat halinde olduğu çevrenin nicelikten ziyade, nitelik bakımından ne kadar kayda değer olduğunu göstermesi açısından dikkate şayandır. Listede yer alan isimler arasında zühdü ve hadis ilmindeki derinliği ve güçlü bilgisiyle öne çıkan el-îmad el-Hanbelî, dönemin öne çıkan bir diğer hadis alîmlerinden Sîrâc b. el-Mulakkın, başkadılık görevini üstlenmiş Sîraceddin el-Balkîni ve Burhân b. Cemâ'a gibi isimler bulunmaktadır. Ayrıca yukarıda bahsi geçen İbn Haldun gibi dönemin entelektüel ufkunu belirleyen bir şahsiyet ile olan ilişkisi, Makrîzî'nin ilmi eğitimi sıradan bir medrese eğitimi ile sabit olmadığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu tablo Makrîzî'nin eğitim sürecinin Memlûk Kahire'sinde ilmi otoritenin en yoğun biçimde temsil edildiği çevrelerle doğrudan temas üzerinden şekillendiğini göstermektedir. (R, Nasser, 2003 p.10-11)

Makrîzî eğitimini sürdürürken Şafî mezhebine bağlı olarak yetişmiş ve ilmi kişiliğini bu mezhebin öğretilerine ve çerçevesi içerisinde şekillendirmiştir. Fıkhi meselelerde Şafî çizgisini benimsemekle birlikte bazı Hanefi mezhebinin uygulamalarına yönelik eleştirileri olmuştur. Bu durum onun aynı zamanda mezhepler arası tartışmalara uzak kalmadığını gösterir. (Günaltay, 1954, s.352-353)

Makrîzî'nin Şafî mezhebine yönelmesi 1384 yılında olmuştur. Mezhep değişimi bir başkaldırı veya duygusal bir tepki neticesinde alınmış bir karar olarak düşünülmemelidir. (Broadbridge, F, A. 1999. p. 86) Aksine bu karar, döneminin ilmi ve kurumsal yapısı içerisinde şekillenen, bilinçli ve ihtiyatlı bir yönelimin sonucu olarak değerlendirilmelidir. (R, Nasser, 2003 p.11-12) Daha önce ailesinin mensup olduğu Hanbelî gelenek ile anne

tarafından bağlı olduğu Hanefi çevrede eğitim görmüş olması, bu mezhebi değişimin rastlantısal olmadığını; bilakis Makrîzî'nin kendi ilmi konumunu yeniden tanımlama sürecinin bir parçası olduğunu göstermektedir. (R, Nasser, 2003 p.11-12) Nasser Rabbat'ında işaret ettiği üzere söz konusu bu yönelim, Makrîzî'nin şahsi ilmi duruşunun ve otorite figürleriyle kurduğu irtibatın ortaya çıkmaya başladığı bir sürece tekabül etmektedir.

H. 787 (M.1385) tarihinde ilk kez hacca giden Makrîzî, dönüşünde Kahire'de kadı yardımcılığı görevine getirilmiştir. (Günaltay, 1954, s.352-353) Devlet hizmetinde görev almaya başlaması ise ona siyasi, iktisadi ve sosyal sahalarda geniş bir donanım kazandırmıştır. (Ayaz. 2020, s.80) H. 811 (M.1408) tarihinde Şam'a giderek burada Kalanisiye vakıflarının ve Nuriye Hastanesinin idaresini üstlenmiştir. Şam'da bulunduğu esnada ilmi faaliyetlerine ara vermemiş, medresede ders vermeye devam etmiştir. (Günaltay, 1954, s.352-353) Divânü'l-İnşa'da bir süre görev yapmış olan Makrîzî, akabinde Kahire Muhtesibliği gibi mühim bir görevi ifa etmiştir. Elde ettiği birikim ve tecrübe hasebiyle iktisat alanında meşhur eseri olan; "İğasetü'l-ümme bî-keşfi'l gumme" adlı eserini kaleme almıştır. (Ayaz, 2020, s.80. ayrıca bkz. Ağır M, A. 2021)

Makrîzî'nin en önemli eseri ise "Kitab es-Sülûk li-ma'rifeti Duveli'l-Mulûk"tur. İslam fethinden kendi vefatına kadar gelen ortaçağ Mısır tarihi mahiyetindeki bir eserdir. Bunun yanında iktisadi tarih ile ilgili; "Şuzûr el-Ukud fi zikr el-Nukûd" adlı eseri kaleme almıştır. Ölçüler, Mısır'daki Arap kabileleri ve vebalar ile ilgili kıymetli eserleri vardır. (Koprman, 1989, s.XVI-XVII) Onun aynı zamanda "Kitab al-Mevaiz ve'l-İtibar fi zikri al-Hitat ve'l-Asar" adlı bir eseri bulunmaktadır. Çoğunlukla bu eser el-Hitat olarak bilinir. Bu eserde Mısır Kahire'sinin mimari yapısı, topoğrafyası ve Kahire tarihi ile ilgili mühim bilgiler bulunmaktadır. (Guo, L. 1998. p.231)

Yazılarında özellikle Mısır'ın İslâmî dönemine ait yazılı kaynaklardan sistemli bir şekilde istifade etmiştir. Meseleleri yüzeysel aktarımlarla sınırlamayıp sebepleri ve arka planlarıyla birlikte ele almayı ve değerlendirmeyi tercih etmiş bir müelliftir. Bu yönüyle Makrîzî olayları kayıt altına alan bir kronikçi değil, onları tahlil eden ve anlamlandıran bir tarihçilik örneği sergiler. (Hanay, 2013. s.291-292)

Makrîzî'nin, Sultan el-Melikü'l-Müeyyed Şeyh el-Mahmudî (815-824/1412-1421)

ile iyi ilişkileri bulunmakta olup bu vesileyle Müeyyediye Medresesi'nde hadis hocalığı yapmıştır. Mahmudî döneminin sona ermesiyle birlikte hayatının geri kalanını kitap telifi ve ibadetle geçirmiştir. (Ayaz, 2020, s.80) Makrîzî'nin sultanlar ve saray çevresinde mevcut olan ihanetler ve olaylar atmosferinden çekilmesi Şeyh Mahmudî (1412-1421) sonrasında gerçekleşmiştir. Bununla beraber daha önceden Ferec b. Berkuk tarafından kendisine teklif edilen çok önemli bir görev olan Şam Şaffî Kadılıkudatlığını reddetmiştir. Onun bu çevreye duyduğu ilk yorgunluk ve isteksizlik dikkate değerdir. (R, Nasser, 2003 p.15-16) Onun böyle bir teklifi kabul etmemesi, o makamı icra ederken görev sürecinde iken farkında olmadan adalet'ten sapma korkusuna bağlamak gerekir. Yakın dostu ve hamisi olan el-Muhib b. Nasrullah'ın tek yanlısının Hanbelilerin kadılığını kabul etmesinin olduğunu zikrederken de bu makamda bulunmanın adaletsizlikle sonuçlanabileceğine dair duyduğu derin kaygıyı da yansıtır. (R, Nasser, 2003 p.15)

Makrîzî çalışmalarıyla asıl ününü uzun bir sürecin sonunda elde etmiştir. Kendi iç dünyasına çekilen bu tarihçi tüm vaktini ders çalışmaya ve kitap yazmaya adanmıştır. Yazdığı tarih eserleri onun başarısında ki payın büyük sahibidir. (Levanoni, A. 2010, p.73) Miladi 1431 yılında ailesi ile birlikte ikinci kez hac yolculuğuna çıkan Makrîzî, yol üzerinde bedevi grupların saldırıları ve taciziyle karşılaşmış; yaşadığı bu çetrefilli sorunlar nedeniyle uzun bir süre Kahire'ye dönememiştir. . (Günaltay, 1954, s.352-353)

Takriben dört yıla yakın zorlu bir sürecin hemen ardından şehre dönmüştür. İlerleyen yıllarda ise uzayan hastalığı neticesinde H.845 (M.1442) tarihinde vefat etmiştir. (Günaltay, 1954, s.352-353)

4.1.1. Makrîzî'nin Tarih Anlayışı ve Metodoljik Yaklaşımı

Kendi devrinin en değerli isimlerinden biri olan Makrîzî ortaya koyduğu eserleri ile hem kendi döneminde hem de kendisinden sonraki dönemlerde eserleri büyük bir ilgi görmüş ve okunmuştur. Buna rağmen kendi muasırı olan Aynî ile aralarında var olan haset ve düşmanlık Makrîzî'yi iktidar cenahını sevmemesine ve onlardan uzaklaşmasına da sebep olmuştur. Öğrencisi İbn Tagriberdi'nin de işaret ettiği üzere; O asla iktidara ve çevresine bir yakınlık duymadı. Diğer taraftan tarihçi Aynî'nin yönetici elite olan yakınlığı ve onlarla olan dostane ilişkisi Makrîzî'nin neden bu gruba karşı olduğu ve onlarla neden iyi ilişkiler

kurmak istemediği anlaşılabilir. (Bacharach, L, J. 1975, p.77)

Makrîzî'nin "Kitab es-Sûluk li-Ma'rifeti Duveli'l-Mûluk" adlı eserine bakıldığında müellif, Berkuk ve onun iktidarına yönelik değerlendirmelerinde tutarlı bir olumsuz yaklaşım sergilediği gözle görülür bir biçimde belirgindir. (Massoud, G, S. 2003, p.119) Bu olumsuz değerlendirme, Berkuk'un Memlûk olduğu zamandan emîr-i kebîrliğe yükseliş sürecini ele alan rivayetlerde yaklaşık (768-779/1366-1378) olduğu kadar, emîr-i kebîrlik'ten sultanlığa geçişini konu edinen anlatılarda da (779-784/1378-1382; 784-791 ve 792-801/1382-1389,1390-1399) net biçimde görülmektedir. Bu durum Makrîzî'nin tarih yazımında siyasal meşruiyeti yalnızca fiili iktidar üzerinden değil; ahlaki yeterlilik ve adalet ilkeleri çerçevesinde ele aldığını da göstermektedir. (Massoud, G, S. 2003, p.119)

Makrîzî'nin eserlerinde yaptığı eleştiriler hem kapsam hem de içerik olarak son derece yaygın ve kendine özgü bir mahiyet taşımaktadır. Bu yönüyle çağdaşı olan tarihçilerin ekserisinden ayrılır. Dolayısıyla bu eleştirel tutumun gözardı edilmesi ya da tesadüfi bir durum olarak varsaymak ve değerlendirmek mümkün değildir. (Massoud, G, S. 2003, p.119) Makrîzî yaşadığı dönemde cereyan eden hadiseleri ve bu hadiselerin toplumsal ve iktisadi yansımalarını dikkatlice gözlemlemiş; eserlerinde önceki çalışmalarla bilinçli bir bağ kurarak bilgileri rastgele değil, belirli bir yöntem ve düzen dâhilinde sunmuştur. Bu yaklaşım, Makrîzî'nin tarih yazımında metodolojik bir bilinçle hareket ettiğini ve onu çağdaşları arasında ayrıcalıklı bir konuma yerleştirdiğini göstermektedir. (Hanay, 2013, s.291-292)

Onun tarihçiliğinin şekillenmesinde hocası İbn Haldun'un etkisi olduğu söylenebilir. İbn Haldun ile kurduğu ilmi ve entelektüel temas bunun başlıca amilidir. Kaynaklar, Makrîzî'nin İbn Haldun'u tanıdığı ve ondan ders aldığını yazmaktadır. Bu durum ise Makrîzî'nin tarihçiliğinde İbn Haldun'un etkisinin olup ondan bağımsız olarak değerlendirilmemesini ortaya koymaktadır. Bununla beraber söz konusu temasın Makrîzî'nin tarih yazımını doğrudan belirleyen bir düşünsel bağımlılık şeklinde yorumlamak ve anlamak isabetli değildir. (Irwin, 2003, p.223) Makrîzî'nin İbn Haldun ile ilişkisi daha ziyade sınırlı ve dolaylı bir entelektüel etkileşim çerçevesinde ele almak daha doğru olacaktır. (Irwin, 2003, p.223)

Makrîzî'nin tarih yazımı; rivayetleri aktarmaktan ve kuru bir kronoloji vermekten ziyade olaylar arasındaki ahlaki, iktisadi ve siyasal ilişkileri çözümlemeyi amaçlayan bilinçli bir tarihsel okumaya dayanır.

Makrîzî aynı zamanda hocası İbn Haldun'un mukaddemisinin birkaç bölümünü okumuştur. Değindiği üzere onun tarihçiliğinin şekillenmesinde İbn Haldun etkisinden bahsedilir fakat tam bir entelektüel bağımlılık şeklinde anlaşılması da mümkün değildir. Tam aksine söz konusu bağ, Makrîzî'nin çağdaş tarihe ve düşünsel tartışmalara aşina olduğunu ve tarih yazımında olayların ardındaki yapısal ve ahlaki nedenlere yönelik ilgisinin bu entelektüel ortam içinde şekillendiğini göstermektedir. Makrîzî, "ed-Dürerü'l-Ukud"u yazarkende hocası İbn Haldun'a geniş bir yer ayırır. Ayrıca onun tarih sahasında olan başarısı ve tarih yazımındaki konum ve becerisini açık bir takdir ile vurgulamıştır. (Irwin, 2003, p.223) Bu bağlamda özellikle Mukaddime örneğini verir. Mukaddime'yi öne çıkararak eserin olayları ve rivayetleri yüzeyde kalan anlatıların ötesine taşıdığını, kuru bir anlatımın olmadığını ve tarihi olguların arkasındaki gerçeği açığa çıkardığını belirtir. Mukaddime'nin, Makrîzî'yi etkilediği açıktır. (Irwin, 2003, p.223)

Ona göre bu eser kâinatın işleyişini ve varlığın kökenini anlaşılır ve sade bir üslup ile ele alması bakımından oldukça kıymetli bir yapıttır. Bu değerlendirme; Makrîzî'nin İbn Haldun'un tarih anlayışını yakından tanıdığını ve onu yalnızca bir tarihçi olarak değil, tarihsel gerçeklerin nedenlerini açıklamaya çalışan bir düşünür olarak göstermektedir. (Irwin, 2003, p.223)

4.1.1.1. Memlûk Devleti'nin Siyasal Karakteri ve Askerî Aristokrasi

Devleti yöneten hükümdarın her zaman güçlü olmak gibi bir zorunluluğu vardı ve güçlü olmaya giden yol ise güçlü ordunun varlığı ile doğrudan ilişkiliydi. Devletin ilk kuruluş döneminde Baybars kendisine kalan yorgun ve dağınık askerleri devralmıştı. Bunların arasında Eyyûbi ordusundan kalan askerler de mevcuttu bu sebepten daha ilk günden ilkelere ve nizama uygun ordular tertip edilmeye başlandı. (Levanoni, 2011, p.38)

Memlûk Devleti, klasik İslam siyasal geleneğinden farklı olarak hanedan esasına değil, askerî köle kökenli elit zümreye dayalı bir siyasal sistem geliştirmiştir. Kalavun ailesi istisna tutulursa Memlûklerde hanedan sistemi yoktur. (Aktan, 1995, s.606) Güçlü emirlerin

varlığı bir veraset sistemin oluşmasının önüne geçmiştir. Bu durum özellikle de Çerkez/Burci dönemde daha da artmıştır. Böyle bir rekabet ortamı içerisinde “Primus Inter Pare” yani eşitler arasında birinci anlayışı bu sistemin bir parçası haline gelmiştir. (Levanoni, 1994, p.374)

Selefleri olan Eyyûbiler de özellikle de Selahaddin sonrasında ülke toprakları hanedan üyeleri arasında taksim edilmişti. Fakat Memlûkler için böyle bir şey söz konusu değildi. Hanedan usûlü yoktu ve sultan tek güç sahibiydi. Dolayısıyla ülke toprakları sultanın yetkisi ve idaresi altında olmakla beraber bu bütünlüğün muhafazası korunmaya çalışılmıştı. (Kortantamer, 1984, s.27) Bu yapı, özellikle Bahrî ve ardından Burcî dönemlerinde belirginleşmiş, sultanlık makamı askerî aristokrasinin dengeleri içinde şekillenmiştir (Ayalon, 1979, s. 15–28).

Sultan hukuken mutlak otoriteyi temsil etse de fiilî iktidar çoğu zaman güçlü emirlerin ittifakıyla belirlenmiştir. Berkuk ile başlayan Burcî dönem, bu güç mücadelesinin yoğunlaştığı bir evredir (Petry, 1981, s. 32–40). Makrîzî’nin anlatılarında emirlerin sık sık görevden alınması, naibliklerin el değiştirmesi ve hil’at tevcihleri, bu kırılğan siyasal yapıyı açık biçimde yansıtır (Makrîzî, c.5, s. 399; c.6, s. 71). Memlûk siyasal yapısında merkezîyetçi görünümün altında, fiilî olarak emirler arası rekabet ve bölgesel askeri güç dengeleri bulunmaktaydı. Bu durum özellikle kuzey sınır hattında daha belirgin şekilde hissedilmiştir. Öyle ki veraset sisteminin olmamasından dolayı sultanın vefatı sonrasında veya başka birinin sultan seçilebilmesi durumu söz konusu olduğunda emirlerin nüfuz ve kudreti yarışır. Akabinde diğer emirler tarafından kabul gören ve gücü ve nüfuzu ile temayüz etmiş olan emir sultan seçilirdi. Tahtı kaybeden diğer mağlup emirler, şansını Suriye’de ya da özellikle de Mısır ve Suriye’nin anahtarı sayılan Anadolu’da denerdi. Orada ki mevcut güce sığınır. Bu bakımdan kuzey hattında devletin hâkimiyetinin güçlü ve diri olması elzemdi. (Solak, Ocak-2012, s.116) Emirlerin zaman zaman çok güçlü olduğu ve merkezi otoriteyi tehdit edebilecek vaziyete kadar vardığı görülen şeylerdi. Bu durumlarda sultan hâkimiyetini sağlamlaştırmak adına önemli adımlar atmış ve tedbiri elden bırakmamıştır. Askeri aristokrasinin gücünü ne denli olduğunu göstermesi açısından emir Çekem isyanı ve onun yarattığı etki önemlidir. Emir Çekem çıkardığı isyanlar ile hem devletin sahip

olduğu toprakları tehdit etmekle kalmayacak aynı zamanda Sultan Ferec'i çok zor duruma düşürmüştür. İsyan eden Çekem giriştiği faaliyetler ile güçlü emirlerin desteğini alarak Suriye'de Memlûk Devleti için çok önemli merkezleri ele geçirerekten bağımsız ve siyasi bir teşekkül olma yolunda ilerlemiştir böylece bu faaliyetler Kahire için ciddi tehlike arz etmeye başlamıştı. (Zengin, Ekim 2019, s.1856-1864)

4.1.1.1.1. Naiblik Sistemi ve Kuzey Sınır Hattı

Memlûk Devleti'nin idarî teşkilatında naiblik kurumu merkezi bir öneme sahiptir. Halep, Şam, Trablus ve Gazze gibi şehirler yalnızca idarî merkezler değil, aynı zamanda askerî savunma noktalarıydı (Holt, 1986, s. 173–180). Memlûk Devleti, Anadolu'nun özellikle sınır hattını muhafaza etmenin ne denli önemli ve ciddi olduğunun farkındaydı Anadolu coğrafyası, sahip olduğu stratejik konum nedeniyle her zaman bir cazibe merkezi olmuştur. (Gül, 2000, s.195-196) Bundan dolayı Memlûk Devleti mümkün oldukça bu bölgelerin kontrolünde azami çabayı göstermiştir. (Har-El, 2017, s.51)

Anadolu ile ilgili Makrîzî kayıtlarının yoğunlaştığı coğrafya incelendiğinde şu hat öne çıkmaktadır:

Halep – Ayntab – Malatya – Elbistan – Darende – Mardin – Birecik

Bu hat, Memlûk Devleti'nin kuzey savunma kuşağını oluşturmaktaydı.

Örneğin Malatya naibliğine yapılan atamalar ve görev değişiklikleri sık sık zikredilmektedir (Makrîzî, c.5, s. 436; c.6, s. 71). Bu durum, bölgenin yalnızca yerel değil, stratejik bir askeri merkez olduğunu göstermektedir. Memlûkler, kuzey hattındaki hâkimiyetini daima güçlü ve diri tutmak mecburiyetinde idiler. Çünkü bu hatta yakın olan beyliklerin varlığı ve Osmanlı gibi bir güçlü devletin beylikler üzerinde ki siyaseti Memlûklerin bu hat için doğru ve etkin bir politika izlemeye sevk ediyordu. Dolayısıyla buralarda hâkimiyetin güçlü tutulması için Memlûkler bu bölgelerde Türkmen gücünün etkisini kullanma yolunu benimsemişlerdir. Memlûk-Türkmen ittifakına dayalı müşterek bir dizi faaliyetlerde bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. (Çetin, 2009, s.27-28) Bu hatta gerçekleştirilen Türkmen iskân faaliyetleri ile bazı bölgelerin Türkmen beyleri tarafından idare edilmesi bu politikanın somut örneklerini oluşturmaktadır. Anadolu'dan gelmesi muhtemel tehlikeyi bertaraf etmek

için sınır hattı boyunca var olan tampon bölge, Memlûk Devleti'nin ehemmiyet verdiği bir hudut siyaseti idi. (Çetin, 2009, s.27-28) Bu hudut siyasetini sürdürürken de beyliklerle olan ilişkilerinde de Memlûk Devleti çıkarlarını gözeterek hareket etmiştir. Çünkü Anadolu'da Memlûk siyasetini etkileyebilecek güçlü Türkmen beylikleri bulunmaktaydı. Bunların en önemli olanlarından biri Dulkadiroğlu Beyliği idi. Dolayısıyla Memlûk Devleti, Osmanlı ile arasındaki rekabette Dulkadir Beyliği'nin kilit bir konuma sahip olduğunun farkındaydı. Bu sebeple Memlûk Devleti bu beylikle olan ilişkilerinde en makul politikayı takip etmek zorundaydı. (Venzke, 2000, p.401) Bunun yanı sıra Mardin'de sultan adına hutbe okutulması ve sikke bastırılması (Makrîzî, c.5, s. 431), Memlûk merkezinin sembolik egemenlik göstergelerine verdiği önemi de ortaya koymaktadır.

4.1.1.1.2. Hutbe ve Sikke: Egemenliğin Sembolik Dili

Memlûk siyasal kültüründe hutbe ve sikke yalnızca dini bir pratik değil, siyasal egemenliğin ilanıdır (Wensinck, 1986, p.74-75). Bir bölgede sultan adına hutbe okunması ve para bastırılması, o bölgenin siyasi bağlılığını ifade eder. Makrîzî'nin Mardin, Musul ve çevresine ilişkin hutbe ve sikke kayıtlarını özellikle vurgulaması (Makrîzî, c.5, s. 431; c.5, s. 414), Anadolu hattının Memlûk merkezinde ne derece sembolik önem taşıdığını göstermektedir. Bu kayıtlar, Anadolu'nun Memlûk zihniyetinde "bağımsız bir coğrafya" değil, "bağlılık derecesi izlenen sınır alanı" olarak algılandığını düşündürmektedir.

4.1.1.1.3. Memlûk-Türkmen İlişkileri

XV. yüzyılda Dulkadiroğulları, Ramazanoğulları ve diğer Türkmen gruplar, Memlûk-Osmanlı-Timur üçgeninde tampon rol oynamaktaydı (İnalcık, TDV, 1994, s. 553-557). Bir müddet Memlûklere tabi olan Dulkadiroğlu Suli Bey, Timur tehlikesinin Anadolu'da görülmeye başlandığı bir dönemde Dulkadirli Suli Bey, Timur'a elçiler göndererek Suriye'nin fethi için teşviklerde bulunmuştu. Bu durumu haber alan Memlûk Sultanı Berkuk Suli Bey'e oldukça sinirlenmişti. (Yinanç, R. 1989, s.32) Memlûk Devleti için tehlike arz etmeye başlayan Suli Bey'in faaliyetleri, Sultan Berkuk açısından giderek artan bir siyasî tehdit olarak değerlendirilmiştir."bu sebepten dolayı Berkuk onu ortadan kaldırmak istedi. Bunun üzerine Sadaka mahiyetinden Ali Han isminde birisi Sultan'dan aldığı emir üzerine

Suli Bey'i uyurken gördü ve onu hançerle öldürdü. Olay yerinden kaçmayı başaran Ali Bey, sultan tarafından ödüllendirildiği gibi Antakya'da Emirü'l-aşere[1] görevine tayin edildi. (Yinanç, 1989, s.32-33) Dulkadiroğlu Suli Bey'in öldürülmesi ve Ali Bey'in ödüllendirilmesi (Makrîzî, c.5, s. 424), Memlûk merkezinin Türkmen siyasetinde doğrudan müdahil olduğunu göstermektedir.

Bu müdahale üç biçimde gerçekleşmiştir:

1. Hil'at gönderimi
2. Emirlik tevcihi
3. Askerî müdahale

Elbistan'ın Osmanlı tarafından ele geçirilmesi haberi Kahire'de ciddi kaygı yaratmıştır (Makrîzî, c.5, s. 458). Bu durum, bölgenin Memlûk savunma stratejisindeki kritik konumunu ortaya koymaktadır. Memlûklerin Anadolu'daki nüfuz politikası yalnızca askerî müdahaleler ve emir tayinleriyle sınırlı kalmamıştır. Devlet, stratejik öneme sahip sınır bölgelerinde siyasî otoritesini güçlendirmek amacıyla idarî ve dinî kurumları da kullanmıştır. Bu çerçevede merkez tarafından yapılan müderris atamaları ve desteklenen vakıf kurumları, Memlûk nüfuzunun bölgede kalıcı hâle getirilmesine yönelik araçlar olarak değerlendirilmelidir.

Nitekim vakıflar ve eğitim kurumları aracılığıyla kurulan bu yapı, yalnızca dinî ve sosyal ihtiyaçları karşılamakla kalmamış; aynı zamanda Memlûk siyasî düzeninin Anadolu'daki görünürlüğünü ve meşruiyetini destekleyen unsurlar arasında yer almıştır (Luz, 2014, s. 118).

XV. yüzyılda Dulkadiroğulları, Ramazanoğulları ve diğer Türkmen gruplar, Memlûk–Osmanlı–Timur üçgeninde tampon rol oynamaktaydı (İnalcık, TDV, 1994, s. 553–557). Bir müddet Memlûklere tabi olan Dulkadiroğlu Suli Bey, Timur tehlikesinin Anadolu'da görülmeye başlandığı bir dönemde Dulkadirli Suli Bey, Timur'a elçiler göndererek Suriye'nin fethi için teşviklerde bulunmuştu. Bu durumu haber alan Memlûk Sultanı Berkuk Suli Bey'e oldukça sinirlenmişti. (Yinanç, R. 1989, s.32) Memlûk Devleti için tehlike arz etmeye başlayan Suli Bey'in faaliyetleri, Sultan Berkuk açısından giderek artan bir siyasî tehdit olarak değerlendirilmiştir.”bu sebepten dolayı Berkuk onu ortadan kaldırmak istedi.

Bunun üzerine Sadaka mahiyetinden Ali Han isminde birisi Sultan'dan aldığı emir üzerine Suli Bey'i uyurken gördü ve onu hançerle öldürdü. Olay yerinden kaçmayı başaran Ali Bey, sultan tarafından ödüllendirildiği gibi Antakya'da Emirü'l-aşere¹ görevine tayin edildi. (Yinanç, 1989, s.32-33) Dulkadiroğlu Suli Bey'in öldürülmesi ve Ali Bey'in ödüllendirilmesi (Makrîzî, c.5, s. 424), Memlûk merkezinin Türkmen siyasetinde doğrudan müdahil olduğunu göstermektedir.

Bu müdahale üç biçimde gerçekleşmiştir:

1. Hil'at gönderimi
2. Emirlik tevcihi
3. Askerî müdahale

Elbistan'ın Osmanlı tarafından ele geçirilmesi haberi Kahire'de ciddi kaygı yaratmıştır (Makrîzî, c.5, s. 458). Bu durum, bölgenin Memlûk savunma stratejisindeki kritik konumunu ortaya koymaktadır. Memlûklerin Anadolu'daki nüfuz politikası yalnızca askerî müdahaleler ve emir tayinleriyle sınırlı kalmamıştır. Devlet, stratejik öneme sahip sınır bölgelerinde siyasî otoritesini güçlendirmek amacıyla idarî ve dinî kurumları da kullanmıştır. Bu çerçevede merkez tarafından yapılan müderris atamaları ve desteklenen vakıf kurumları, Memlûk nüfuzunun bölgede kalıcı hâle getirilmesine yönelik araçlar olarak değerlendirilmelidir.

Nitekim vakıflar ve eğitim kurumları aracılığıyla kurulan bu yapı, yalnızca dinî ve sosyal ihtiyaçları karşılamakla kalmamış; aynı zamanda Memlûk siyasî düzeninin Anadolu'daki görünürlüğünü ve meşruiyetini destekleyen unsurlar arasında yer almıştır (Luz, 2014, s. 118).

4.1.1.1.4. Timur İstilas ve Kuzey Hattının Çöküşü

Timur'un Anadolu ve Suriye hattındaki ilerleyişi, Memlûk Devleti için doğrudan tehdit oluşturmuştur. Halep'in düşüşü dramatik biçimde aktarılmıştır (Makrîzî, c.6, s. 41). Sivas'ın alınması ve şehir halkının katli (Makrîzî, c.6, s. 37–38), Memlûk tarih yazımında istilacı

¹Emri altında on süvari bulunan bir görevli idi. Küçük şehir valileri Emir'i-Aşere'den seçilirdi. İbn Tagriberdi, *En-Nücûmü'z-Zâhire'de Memlûk Sultanları (Parlayan Yıldızlar)* çev. Ahsen Batur (İstanbul: Selenge Yayınları, 2023), s.592.

figür olarak yansıtılmakla beraber, Timur'un ortaya çıkardığı kargaşa ve şiddetten ötürü tehditkâr bir hükümdar olarak hafızalarda yer edinmiştir. (Jackson, 2024, p.109-124). Ankara Savaşı bağlamında verilen askerî rakamlar ise (Makrîzî, c.6, s. 81), kronik geleneğinin abartı unsurlarını yansıtmaktadır (İnalcık, 1963, s. 603–661). Ancak Osmanlı yenilgisinin Memlûk merkezinde nasıl algılandığı daha önemlidir. Bayezid'in esareti ve Anadolu'da otorite boşluğu, Memlûk siyasetinde yeni bir denge arayışını beraberinde getirmiştir.

4.1.1.1.5. Makrîzî'nin Anadolu Tasviri: Bir Sınır Zihniyeti

Makrîzî'nin Anadolu kayıtlarında şu üç tema belirgindir:

- Egemenlik göstergeleri (hutbe, sikke)
- Türkmen emirleri ve biat ilişkileri
- Kuzey savunma hattı

Malatya ve Ayntab hattındaki askerî hareketlilik (Makrîzî, c.6, s. 38–39), sınır güvenliği meselesinin merkezî önemini göstermektedir.

Anadolu, Makrîzî'nin zihninde:

Tam egemenlik alanı değildir.

Doğrudan fetih coğrafyası değildir.

Bir “sınır tampon bölgesi”dir.

Bu durum, Memlûk siyasal zihniyetinin coğrafyayı merkez–çevre ilişkisi üzerinden algıladığını göstermektedir. Buna örnek olarak Ak-Koyunlu tehdidi verilebilir.

Memlûk Devleti kuzey savunma hattında meydana gelen isyan ve kargaşa durumlarında da askeri seferler tertip etmişlerdir. 1429 tarihinde Sultan el-Eşref Barsbay'ın Karayülük üzerine askeri bir harekâtı emretmesi de bunun bir örneğidir. . (Wing, 2025, p.381-382)

Memlûk ordusu bu sefer ile Urfa bölgesine yönelmiş burada Ak-Koyunluları mağlup etmiştir. Bunun yanı sıra Karayülük Osman Bey'in oğlu Urfa'ya hâkim olan emir Habil esir edilmiştir. Benzer şekilde diğer sınır hatlarında meydana gelen siyasî karışıklıklara yönelik Memlûk müdahalelerinde de merkez-çevre ilişkisine dayalı bir yaklaşımın etkili olduğu

görülmektedir (Wing, 2025. p.381-82, ayr. bkz.Makrîzî, c.7. s.194)

4.1.1.1.6. Makrîzî'nin Anadolu Kayıtlarının Tarih Yazımı Açısından Önemi

Makrîzî'nin es-Sülûk'unda yer alan Anadolu kayıtları:

- Memlûk–Türkmen ilişkilerini
- Memlûk–Osmanlı rekabetini
- Timur tehdidinin algılanış biçimini
- Sınır siyasetinin işleyişini

Anlamamıza imkân vermektedir.

Bu kayıtlar yalnızca kronolojik veri değil, Memlûk siyasal zihniyetinin yansımasıdır. Dolayısıyla Anadolu bölümü, es-Sülûk'un bir "kenar notu" değil, Memlûk sınır politikasının anahtar bir parçasıdır.

5. TARTIŞMA

Bu doğrultuda çalışma; Makrîzî Anadolu'yu nasıl tasvir etmektedir, Memlûk Devleti'nin Anadolu beylikleri ile ilişkileri hangi çerçevede şekillenmiştir, Anadolu'daki siyasi ve askerî gelişmeler Memlûk kaynaklarına nasıl yansımıştır ve bu kayıtlar Memlûklerin sınır siyaseti hakkında ne tür bilgiler sunmaktadır gibi sorulara cevap aramaktadır.

5.1. Makrîzî'nin es-Sülûk'unda Anadolu Kayıtları Tercüme Metin

II. BÖLÜM

Makrîzî'nin es-Sülûk'unda Anadolu Kayıtları (Tercüme Metin)

H.799 Yılı Olayları (M. 1396/1397)

(M.14 Ekim 1396)[1]

Melik Zâhir'in naibi olan Emir Alâeddin Altunboğa, Mardin hâkimi Bedreddin Îsâ'nın yerine hazır bulundu. Hükümdar ona ve beraberindekilere ihsanda bulundu; et ve tayinatlar (iaşe) tahsis etti.

Onun geliş sebebi ise şuydu: Zâhir Îsâ, Timur tarafından yakalanıp esaret altına alındığında, Altunboğa Mardin'in işlerini üstlenmiş ve Timur'un oraya hâkim olmasına engel olmuştu. (Makrîzî “*Kitab es-Sülûk Li Marifeti Düveli'l-Mülûk*” 1997, c.5, s.393)

Zâhir, Mardin hükümdarlığını, amcasının oğlu ve damadı olan Melik Sâlih'in oğlu Melik Sâlih Şihâbeddin Ahmed b. İskender'e vermişti. O da Timur'un adamlarıyla şiddetli bir savaşa tutuştu ve onların bir kısmını öldürdü. Bu durum Timur'u fazlasıyla öfkeliendirdi. Ardından Zâhir, Timur'un esaretinde iki yıl yedi ay kaldıktan sonra serbest bırakıldı. Ancak bu serbest bırakma, Zâhir'in Timur'a itaat edeceğine, hutbeyi onun adına okutacağına, sikkeleri onun adına bastıracağına ve Altunboğa'yı yakalayıp ona teslim edeceğine dair yemin etmesi şartıyla gerçekleşti. Zâhir Mardin'e döndüğünde Altunboğa oradan kaçarak Mısır'a sığındı. Sultan da ona uygun bir görev ve konum tahsis etti. Onun (Şemseddin Muhammed el-Hizrî'nin) haberi şuydu: Kahire'den kaçtıktan sonra, İskenderiye'den deniz yoluyla Antakya'ya üç gün içinde ulaştı. Amacı, Osmanoğlu'na katılmaktı. Daha önce Şam'da kiraat tahsil etmiş olan ve Rum asıllı olduğu hâlde 'Hâccî Mü'min' olarak anılan

bir kişi, Osmanoğulları'nın ileri gelenlerinden olmuştu. (*es-Sülûk*, c.5, s.396).

Bu kişi sayesinde Antakya valisi, Şemseddin'i ikramla ağırladı ve onu Rum diyarında Osmanoğulları'nın başkenti olan Bursa'ya gönderdi. Bursa halkı onu karşıladı, Osmanoğlu'nun huzuruna çıktı, ikram gördü ve kendisine daha önce belirtilen 150 dirhem gümüş maaş tahsis edildi. Ayrıca kendisine dokuz Arap kırsacı, birkaç köle ve cariyeye verildi ve böylece Osmanoğulları nezdinde önde gelen büyüklerden sayılmaya başlandı. (*es-Sülûk*, c.5, s.396).

Behnesâ'daki (Besni) arz divanı görevine de Halîl b. et-Tûhî getirildi. (el-Makrîzî, 1997, c.5, s.398).

Şeyh el-Mahmûdî'ye, Sargutmuş el-Kazvî'nin eski iktâsı, Tağaçcî'ye (Birecik nâibi), Şeyh'in eski iktâsı, verildi. (el-Makrîzî, 1997, c.5, s.399).

Haberci ulaştı ve şöyle bir haber getirdi; Timur'in ordularının Anadolu'da yer alan Erzincan'a vardığını bildirdi. Çok sayıda Türkmen öldürüldü.

Bunun üzerine, Emîr Temürboğa el-Mencikî, Şam ordusunun Erzincan'a gönderilmesi hazırlıkları için acil olarak görevlendirildi ve berîd ile yollandı. (1997, c.5, s.401).

Aynı ayın onuncu günü: Kutluboğa et-Türkmânî el-Halîlî el-Emîr Âhûr, (Besni) valiliğine, Halîl b. et-Tûhî'nin yerine tayin edildi. (1997, c.5, s.402)

H. 800 Yılı Olayları (M. 1397/1398):

Ay: Muharrem Gün: 8 (M. 1 Ekim 1397 Pazartesi)

Bu ayda, Timur sebebiyle, ordu yeniden Mücerred Kalesi'ne dönmeye sevk edildi. Zira Timur'un ordusu Sivas şehri yakınlarına kadar yaklaşmıştı. (1997, c.5, s.407). Timurboğa el-Mencekî, posta yoluyla geldi. Daha önceden kendisi Şam askerlerini ve Şam Nâibi Emîr Tenem ile birlikte Erzincan'a sevk etmişti. (1997, c.5, s.409).

Mardin hâkimi Melikü-Zahir Mecdeddin İsa'nın elçisi bir mektup ile geldi. Özür dileyip ve tekrardan sultana olan bağlılığını arz etti. Çünkü kendisi daha önceden Timur'un esareti altındaydı ve ona bağlıydı. Kendisi Timur'un yanında iki yıl boyunca 25 ritl yaklaşık (12-13 kg) ağırlığında bir demirle zincirlenmiş halde esir kaldı. Akabinde Timur'a

bağlı kalacağına dair söz verdi ve kendisini serbest bırakmasını istedi. Timur'da onu serbest bırakmıştı. Ancak Melikü-Zahir Mecdeddin İsa bu sözü verdikten hemen sonra yeniden Memlûk Sultanı'nın hizmetine girdi ve ona bağlılığını bildirdi. Dolayısıyla ona bu davranışından ötürü övgü ve teşekkür ile kendisine karşılık verildi. Ayrıca ona şeref elbisesi (Teşrif) ile 30 bin dinar gönderildi ve Mardin naibliği için kendisine yeni bir tayin beratı yazıldı. (1997, c.5, s.414)

Ay: Zilkade Gün: 19-Cumartesi (Kıpti Takvimi Meserrâ-Ağustos Gün:10) (M. 3 Ağustos 1398 Cumartesi)

Türkmen emiri Dulkadiroğlu Suli'nin öldürüldüğü haberi geldi. (1997, c.5, s.417)

Sivas hâkimi Kadı Burhaneddin ile Türkmenlerden biri olan İbn Bozdoğan'ın çocukları arasında bir muharebenin zuhur ettiğine dair bir haber geldi.

Kadı Burhaneddin öldürüldü ve onun yerine oğlu geçti. Oğlu şehirde Türkmenlerin iskân etmesini yasakladı. Babası ile ilgili haberlerde deniliyordu ki; Karayülük ona muhalefet etti ve her zaman gönderdiği hediyeleri durdurdu. Kadı Burhaneddin ise buna pek önem vermedi. Çünkü onun için Osman b. Karayülük emirler arasında önemsiz biriydi. Osman b. Karayülük, Amasya ve Erzincan'a gidip gelirdi. Bir gün Sivas yakınlarında bir yazlığa gidiyordu. Oradan geçerken Kadı Burhaneddin'in orada olduğunu öğrendi bu durum Karayülük'ü oldukça rahatsız etti. (1997, c.5, s.419) Aceleyle atına binip onu yakalamak için işe koyuldu ordusunu peşine sürdü. Gece olunca Karayülük maiyeti ile birlikte ona saldırdı ve Kadı Burhaneddin'i yakalayıp ve öldürüp ardından Sivas'ı kuşattı. Ancak şehir halkı ona karşı geldi ve çok şiddetli savaşıyor karşı koydular. (1997, c.5, s.419) Şehir halkı Ebu Yezid b. Osman'a kendilerine yardım etsin diye haber gönderdiler. O da yanlarına gitti. Osman b. Karayülük ise Azerbaycan'da bulunan Timur'un yanına gitti ve bütün maiyeti ile orada kaldı. (c.5, s.419)

H. 800 yılı vefayat bölümü (M. 1397/1398)

Bu yıl Sur kadısı olarak bilinen Taceddin Abdullah b. Ali b. Ömer, Hısn-ı Keyfa ile Mardin arasında bir kasabada vefat etti. (c.5, s.422)

O yıl Dulkadirli Türkmenlerinden Zeyneddin Karaca'nın oğlu emir Suli öldürüldü.

Onu yakın akrabalarından olan Ali beg isminde biri öldürdü. Bunun sebebi ise, ona sürekli kızması ve onu dışarı çıkarmasıdır. Sonra kendisi Halep'e indi ve hizmetkârı Kusayr ile Suli'yi öldürme konusunda bir anlaşma yaptı. Onu kandırdı; Ali beg'in hizmetkârına şiddetli bir şekilde vurduğunu söyledi. Böylece hizmetkârı gidip durumu Suli'ye anlattı. Suli onu dinleyip misafir etti ve intikamını alacağına dair söz verdi. Gulam onun yanında kaldı ve ta ki Suli bir gece sarhoş olana kadar. Suli yalnız kaldığında gulam ona yaklaşp hançerle vurup onu öldürdü. Akabinde ise bağırdı. Türkmenler geldiğinde ise ona bazı düşmanlarının onu öldürdüğünü düşündürdü, sonra onları kandırarak Halep'te olan efendisinin yanına kaçtı. (c.5, s.424)

Sultan, (Memlûk Sultanı) bu haberi alınca Ali beg ve gulamını çağırdı onlara iki emirlik verdi. Ali beg'e tablhane emirliği[2] verilirken gulamı ise emir-i aşera oldu. (c.5, s.424)

H. 801 Yılı Olayları (M.1398/1399)

Ay: Muharrem (M.1398 Eylül/Ekim)

Posta geldi. Haber ulaştı ki Mardin'de sultan'ın adına para basıldı ve minberde onun adına hutbe okundu. Sultan'ın adına diner ve dirhemler gönderildi kendisine. Sultan da bunları emirleri arasında paylaştırdı. (c.5, s.431)

Çakmak es-Sâfevi, Dokmak el-Muhammedi'nin yerine Malatya naibliğine atandı. Atama beratı ve hil'atı (şeref nişanı), hazindar Emir Mukbil aracılığı ile posta (berid) yoluyla gönderildi. (c.5, s.436)

Ay: Recep Gün: 1-pazartesi

Ay: Recep Gün: 5 (M. 13 Mart 1399 Perşembe)

Malatya naibi Emir Dokmak görevden alınmış biri olarak Dımeşk'e (Şam) geldi. Ayın 11'nde ise oradan Kahire'ye resmi posta yoluyla hareket etti.

Salı günü 5.günde

Sultan hastalanmaya başladı. Bu onun alışkanlığı üzere kaleden meydana top oynamak için çıktıktan sonra, iş bitince hemen akabinde Kâhta'dan getirilen gül balını ve balşun etini

yedi daha sonra saraya girip şarap içti. Bu durum ise onu hasta etti. Çarşamba gecesinden itibaren yatağa bağımlı hale geldi. Hastalığı daha da ağırlaştı; yüksek ateş ve güçsüzlükle birlikte öleceği ihtimali doğdu. Cumartesi günü 9.günde ölüm korkusu kendisini sardı. Hastalığı Çarşamba günü 13. güne kadar şiddetini sürdürdü. Şiddetli titremeleri oldu. Pazarlar kapandı ve vali güvenlik çağrısı yaptı. Perşembe sabahı sultan, Halife Mütevekkil ala-Allah ebu Abdullah Muhammedi, başkadı ve tüm emirleri büyükler ve küçükler, devletin ileri gelenlerini hepsini huzuruna çağırdı. Onlara oğulları için yapılan taahhütleri bildirdi. Önce halife, sultan'ın oğlu Ferec'in babasının vefatından sonra sultan olacağına yemin etti. Ardından kadılar ve emirler de yeminlerini ettiler. (c.5, s.441-42)

Kara Mahmud Tebriz'i ele geçirdiğinde adına minberlerde hutbe okuttu. Orada kendi adına dinar ve dirhemler bastırdı. Bunları Kahire'deki Kal'atü-l Cebel'de bulunan Sultan'ın huzuruna gönderdi. Onun adına Musul, Mardin ve Sincar minberlerinde hutbe okundu. Ordusu Rum diyarından Divriği ve Erzincan'ı aldı. Onun ardından birçok şair mersiyeleler söyledi. Allah'u teala ona rahmet eylesin. (c.5, s.448)

Aynı ayın 26'ncı Salı günü

Emir Kara Yusuf'un her zamanki üzere Ruha (Urfa) naibliğinde kalmasının, Emir Dimeşk Hoca'nın her zamanki üzere Ca'ber naibliğinde kalmasının devamına dair bir ferman yazıldı.(c.5, s.453)

Aynı ayın 27'sinin Çarşamba gecesini

Haberci şu bilgiyi getirdi: Rum ülkesi'nin hükümdarı Osmanoglu Bayezid Şam topraklarına yürümek üzere yola çıktı. Ayrıca Acem diyarında hüküm süren Timur, Hind memleketlerini ele geçirdi. (c.5, s.453)

Ay: Zilkade Pazar günü ile başladı. Gün: 2

Beridilerin başı olan Tuğaytemur posta yoluyla yola çıktı. Beraberinde Varsak emirlerine gönderilen mektuplar (mülattafat) vardı. Ayrıca Memlûk naiblerine ve kalelerdeki kumandanlara gönderilen yazılar var idi; Adana naibi Ahmed b. Ramazan'a, Türkmen emirlerine, Halep naibine ve Sis (Kozan) naibine gönderilen emirnameler (emr-i sultani) de ona teslim edilmişti. Beraberinde kürk işlemeli elbiseler, 15 adet özel giysi, 24 adet zerefşan

ipekli elbise ve çok sayıda şeref elbisesi (teşrif) bulunmaktaydı. (c.5, s.454)

Ay: Zilhicce bu ayın ilk günü pazartesi günü

Hanefi fakîhlerinden Bedreddin Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed el Ayntabî Kahire muhtesipliği görevine atandı. (c.5, s.457)

Ay: Zilhicce Gün:13

Rum ülkesi sahibi Osmanoğlu Bayezid'in Elbistan'ı ele geçirmiş ve Şam'a yürüme niyetinde ve planında olduğu haberi ulaştı. Bu haber üzerine emirler, kadılar ve devletin ileri gelenleri ayın 15'inde sultanlık sarayına çağrıldı. Onlara iletilen yazıda; Bayezid'in kardeşi Ali'yi askerlerle gönderdiği, Malatya ve Elbistan'ı ele geçirdiği, Sadaka b. Suli'den bu bölgeleri teslim aldığı (ay 28 Zilkade'de) ve Darende'nin kuşatıldığı bildirilmekteydi. Bu bilgiler üzerine, Bayezid ile savaşmak için sefer düzenlenmesi kararlaştırıldı. Fakat sonra dağıldılar.

Memlûkler bu haberin doğruluğunu şüpheli bulup şöyle dediler: "Bu bizi Kahire'den çıkarmak için bir hile olabilir". Bunun üzerine haberin doğruluğunu teyit etmek amacıyla emir-i Ahur Sudun et-Tayyar bu olayın gerçek olup olmadığını araştırması için görevlendirildi. (c.5, s.458)

H. 802 Yılı Olayları (M.1399/1400)

Ay: Muharrem Gün:18 (M. 20 Eylül 1399 Cumartesi)

Osmanoğlu'nun Malatya üzerine geldiği ve orayı kuşattığı haberi geldi. O sırada şehirde Zahirîyye'den Emir Cemk bulunuyordu. Bu sırada Şam bölgesindeki aşiretler arasında fitneler ve savaşlar çıkmış. Binlerce kişi öldürülmüştü. Osmanoğlu Ebu Yezid hakkında gelen haberler şöyle idi: Sivas sahibi Kadı Burhaneddin öldürülünce, Sivas halkı Osmanoğlu'na mektup yazarak onu davet ettiler. Bununla beraber İbn Osman harekete geçerek kalabalık bir ordu ile Sivas'a geldi ve burada sultanlık ilan etti. Oğlu Selman'ı (Süleyman) oraya vali olarak bıraktı. Akabinde Erzincan taraflarına yöneldi ve oradan Timur üzerine yürüdü. Fakat Sivas üzerindeki idaresi esnasında Timur ile karşılaşınca mağlup olup ülkesine geri döndü. (c.6, s.4)

Ay: Şaban Gün: 14 (M. 10 Nisan 1400 Cumartesi)

Er-Rahbe'den Şam'daki sultana bir haber geldi; Sultan Ahmed b. Üveys Bağdat'ı Hâkimiyeti altına almış ve Emir Kara Yusuf et-Türkmâni ise küçük bir grup ile Fırat'a doğru kaçmışlardır. Onların saldırıya uğramamaları sağlandı. Ta ki bu konuda kendilerine resmi yetki verilene kadar.(c.6, s.27)

Ay: Zilhicce Gün: 13 (M. 5 Ağustos 1400 Perşembe)

Emir Nair b. Hayr'ın veziri al-Fadl emirlerinden biri olarak Halep naibi ve Besni naibi'ne gitti. Besni naibi birçok Türkmen topladı. Ardından Bağdat Hâkimi Ahmed b. Üveys'e saldırdı. Onu mağlup etmekle kalmayıp aynı zamanda mallarını da yağmaladı. Ayrıca kendi kılıcını gönderdi. Söylenenlere göre bu kılıç Ali b. Ebu Talib'e ait bir kılıç idi. Allah ondan razı olsun. (c.6, s.34)

Ay: Zilhicce Gün: 17 (M. 9 Ağustos 1400 Pazartesi)

Timur Sivas şehrine geldi. Bu şehrin Hâkimi olan Emir Süleyman b. Hüvendigar (Ebu Yezid b. Osman'ın oğlu) şehri bırakarak doğru babasının yanına kaçtı. Emir Timur ise şehri muhasara etmeye devam etti.

H. 803 Yılı Olayları (M.1399/1400)

Ay: Muharrem Gün: 6 (M. 27 Ağustos 1400 Cuma)

Şam şehriden bir haber geldi. Haber; Timur'un Sivas Şehrine indi. Bununla beraber Süleyman b. Ebu Yezid b. Osman'ın mağlup etti. Yusuf b. Kara Muhammed, Bursa (Rum ülkesi) tarafına yöneldi. Timur ise Sivas şehrini ele geçirdi. Bu şehrin ahalisinden büyük bir kısmını katletti. (c.6, s.37)

Ay: Muharrem Gün: 25 (M. 15 Eylül 1400 Çarşamba)

Timur'in Sivas ve Malatya şehirlerini zapt ettiğine dair Halep'ten bir posta (berid) geldi. (c.6, s.38)

Aynı ayın 26.günü (M. 16 Eylül 1400 Perşembe)

Halep'ten bir berid ulaştı ve gelen haber şöyle idi; Timur'un öncü birlikleri Ayntab'a (Gaziantep) ulaştı. Timur'un öncü birlikleri oradaki Müslüman güçlerle karşılaştı. (c.6, s.38)

Aynı ayın 28.günü (M. 18 Eylül 1400 Cumartesi)

O gün; Halife, başkadılar, emirler ve devletin ileri gelenleri çağrıldılar. Timur'un Sivas gidip şehri ele geçirdiği, öncü birliklerinin ise Maraş ve Ayntab'a kadar ilerlediği bildirildi.

Bu durum karşısında askerlerin giderlerini karşılamak hasebiyle tüccarlardan vergi alınması teklifi sunuldu. Kadılar'ın cevabı ise şöyle oldu; "Sizler güç sahibisiniz, karşınızda duracak kimse yok fakat eğer bu fetva adına yapılacaksa kimsenin malını almak dinen caiz değildir. Böyle bir şey yapılırsa da askerlerin aleyhine beddua edilmesinden korkulur." Bunun üzerine bazı emirler, vakıfların yarısının alınarak işsiz askerlere verilmesini teklif ettiler. Fakat tartışmalar daha da uzadı. Bu uygulamanın miktarı ve savaş esnasında nasıl yürütüleceği de belirsizdi hemen sonrasında ise bir görüş birliğine varıldı; Emir Esenboğa el-Hacîb, durumu yerinde incelemek ve Şam'daki orduların Timur üzerine sevk edilmesi için görevlendirildi. (c.6, s.38)

Ay: Safer Gün:14

Halep'ten bir haberci geldi. Gelen haberci Halep naibi'nin mektubunu ve Esenboğa'nın yazılarını getirdi. Bu yazılarda Timur'un şehri ele geçirdikten sonra Besni kalesine indiği ve orayı kuşattığını, hemen ardından ise ordusunun Ayntab'a kadar ulaştığı bildiriliyordu. Bunun üzerine sefer hazırlıklarına başlandı. (c.6, s.39)

Ay: Rebiülevvel Gün: 3

O ay içerisinde Timur'un elçisi geldi. Şeyhlere, emirlere ve kadılara hitaben yazılmış bir mektup getirmişti. Mektup'ta önceki yıl Irak'a geldiğini ve Rahbe'de elçilerini öldürenlerden intikam almak istediğini belirtiyordu. Daha sonra onların (Hintlilerin) çıkardıkları fesat haberini alınca Hindistan'a döndü, Yüce Allah onu muzaffer kıldı. Ez-Zahir'in (Berkuk) vefat haberini alınca geri döndü, o sıralarda Gürcülere de saldırdı. Sonrasında ise genç Ebu Yezîd'in (Bayezid) hakkında duyduğu saygısız davranışlar üzerine onu cezalandırmak istedi. Akabinde ise oralara yöneldi. Sivas'ta ve diğer şehirlerde olduğu gibi büyük yıkımlar ve tahribatların müsebbibi oldu. (c.6, s.40) Aynı zamanda Mısır'a yönelerek orada adına sikke kestirmek, hutbelerde adını okutmak ve Mısır'a kendi belirleyeceği bir sultan yerleştirdikten sonra geri dönme gibi bir isteği de vardı. Bunun için kendisine yetişmesi için Atılmış'ın gönderilmesini istedi. Ya Şam'da ya da Halep'te veya Malatya'da buluşmak istediğini belirtti. Aksi halde Şam halkının ve diğerlerinin kanını

onların (Memlûk yöneticilerinin) boynuna olacağını bildirdi. (c.6, s.40)

Bunun üzerine Safed nâibi ayın 14'ünde yola çıktı. Askeri birlikler ise ertesi gün yola koyuldular. Halep'ten Timur'un Besni üzerine indiği haberi geldi. Bunun üzerine Şam halkı o korku ve panik ile beraber şehri ivedilikle terk etmeye koyuldular. Halk göç etmeye çalışırken Şam'ın Memlûk nâibi ise bu duruma engel olmak istedi. Şehrin nâibi ayın 22'sinde Berze'den yola çıktı ve yolda Trablus nâibi ile karşılaştı. (c.6, s.40-41)

Timur'un Halep şehrini ilhak etmesiyle ilgili haber şöyledir: O Ayntab üzerine indiği zaman Halep nâibi Demirdaş'a bir elçi gönderdi. Kendisine Halep nâbliğinin sürdüreceği sözünü vererek Şam nâibi Emir Sudun'u yakalamasını emretti. Elçi bu mesaj ile geldiğinde Demirdaş onu Şam eyaletlerinin nâibleri ile birlikte huzuruna çağırdı. O sırada Halep'te bulunan nâibler şunlardır: Şam nâibi Sudun, Trablus nâibi Şeyh el-Mahmudi, Hama nâibi Dokmak, Safed nâibi Altunboğa el-Osmani ve ordusu ile beraber olan Gazze nâibi Ömer b. Et-Tahhan böylece yaklaşık Halep'te 3 bin'e yakın bir kuvvet toplandı. Bu birliklerin 800'ü Şam ordusuna aitti. Ancak görüşler birbirinden farklı, düşünceler kararsız, azimler gevşemiş ve işler dağılmıştı. Timur'in elçisi mesajı Demirdaş'a ulaştırdı o da Şam nâibini yani Sudun'u tutuklamayı reddetti. (c.6, s.40-41) Bunun üzerine elçi Demirdaş'a dedi ki: "Emir Timur senin ona yazdığın mektuplar üzerine buraya geldi. Sen onu Halep'e davet ettin ve ülkeyi savunacak kimsenin kalmadığını belirttin" bu söylem üzerine Demirdaş öfkeleni ve elçinin öldürülmesini emretti. Rivayet edilir ki gelen elçinin bu söyledikleri tamamen Timur'un hilesinden başka bir şey değildi. Böylece Memlûk orduları ve emirleri arasında bir fitne çıkarmayı hedeflemişti. Sonrasında Timur Halep yakınlarında bulunan Cebelen adlı yere konakladı. Bu Rebiülevvel ayının 9'ncü Perşembe gününe denk geliyordu. Cuma günü ise saldırıya geçti Halep surlarını kuşattı ve iki gün boyunca Halep halkı ile savaştı. (c.6, s.41)

Bu olay sonrasında ise zaten Halep kenti düştü ve şehirde büyük katliamlar yaşandı. Şehir büyük bir yıkımın eşiğinden geçti.

Recep ayının Sonu: Ayın sonunda, Osmanoglu Yıldırım Bayezid'in Rum diyarından Kayseriye'ye ulaştığı haberi geldi. (c.6, s.58)

Ay: Zilhicce Gün: 16 O ay içerisinde, Osmanoglu Yıldırım Bayezid'in elçileri bir

hediye ile geldi. Hediyeler arasında; 10 köle asker, 10 at, 10 parça kumaş, 1 gümüş kazan, 10 parça gümüş (tabaklar ve diğer eşyalar) ve emirler için çeşitli hediyeler bulunuyordu. Mektubu ise ayın 20'sinde okundu. (c.6, s.67)

H. 804 Yılı Olayları (M. 1401/1402)

Ay: Muharrem Gün: 9. (19 Ağustos 1401 Cuma) Ayntab (Gaziantep) nâibi Emir Erkmas/Ürkmes ez-Zahirî, Malatya nâibliğine geldi. Halep nâibi emir Demirdaş onu Ayntab nâibliğinden azletmişti. Bunun üzerine emir Ürkmes Kahire'ye gitti. Alaeddin Yelbek'in damadı, Keşf el-Buheyra görevine atandı. (c.6, s.71) Ayrıca sultani Memlûklerin masraflarının tamamlanması sırasında Sadeddin b. Gurâba'ya da hil'at giydirildi. (c.6, s.71)

Ay: Zilhicce son-pazartesi (M. 31 Temmuz 1402)

Emir Cumuk ed-Devadar, Kerek nâibliğine Selman'ın yerine yerleşti. Emir Alan el-Aktâ, Hama nâibliğine atandı. Yunus el-Hafız görevden azledildi bu durum Sudun Taz için zordu çünkü onlar onun destekçileriydi. Ayrıca emir Demirdaş el-Muhammedi Trablus nâibliğine, emir Ali Beg b. Dulkadir Ayntab nâibliğine atandı. Ömer et-Tahhan Malatya nâibliğine atandı. Haberler geldi ki: Türkmenler Demirdaş ile birleşmiş ve Halep üzerine inmiş, Halep nâibi Dokmak, Hama nâibi emir Naîr ile bir araya gelmişti. Timur'de Sivas'a inmişti. Bu yıl Irak ve Şam'dan kimse hacca gidemedi. (c.6, s.79).

H. 805 Yılı Olayları (M.1402/1403)

Ay: Muharrem Gün: Çarşamba (Miladi Ağustos 1402)

Muharrem ayının Çarşamba günü; bir irdeb buğday 60 dirhem, bir irdeb arpa 40, bir miskal altın 50, efrenti dinari 47 dirhem idi. Bu sırada Doğu'nun zorba hükümdarı Timur Gürkan ile Rum sahibi Ebu Yezid b. Murad b. Osman Hüvendigar arasında bir savaş çıktı. Özetle Irak'tan Rum topraklarına doğru hareket etti. İbn Osman askerlerini topladı ve onları Akşehir önüne çıkardı. Atlı askerlerin sayısı 700 bin, yaya asker sayısı ise 300 bin idi. Meydandaki buluşma günü, kalabalığın ezmesi sonucu 25 kişi öldü ve karşılaşmak için 15 gün yol alındı.

Sonrasında Timur onu aldatmak ve şöyle söylemek için bir elçi gönderdi: "Sen Allah yolunda savaşan bir gazisin, amacım seni öldürmek değil. Fakat senden istediğim; baban

ve dedenle birlikte olan topraklardan vazgeçmen; ben ise Sultan Ebu Said zamanında Rum emirlerinden Eretna'ya ait toprakları alırım. Buna aldanıp sulha yöneldi; ta ki haber ona ulaşana kadar Timur'un Kemâh'a indiğini haber aldı. Şehrin halkını katledip mallarını yağmaladı. Şehirde büyük tahribatlara sebep oldu. Böylece Bayezid anladı ki Timur'un gayesi onu aldatmaktı. Bayezid yanına yaklaşmak için yürüdü fakat Timur onu tuzağa düşürüp geri çekildi. Bayezid'in arkasından başka bir yol izledi. Rum topraklarında 8 günlük yol kat etti ve Umuriye (Ankara) önlerine geldi. Şehri kuşatıp daha sonra yaktı. Bu haber Bayezid'e gelince o da askerlerini hemen sevk etti. Atları yorgun ve dağınık hale geldi. Timur'un ordusu, (Ebu Yezid) Bayezid'in Harbe'den bulunduğu yere ulaştığında askerlerin son derece yorgun olduğunu öğrendi. Bunun üzerine savaşmaktan çare bulamadı. Böylece her iki taraf da Pazar günü ayın 5'inde sabahın erken vaktinden ikindiye kadar çarpıştı. Timur ise yüksek bir mevkidен ordusunu yönetiyordu her iki taraf da savaşta ciddi bir sebat ettiler. Öyle ki rivayet olunduğuna göre yaklaşık 80 bin kişi öldürüldü. Nihayetinde Rum ordularının Timur'un askerlerine karşı galip geldiği kesinleşti; öyle ki Timur'un kuvvetleri bozguna uğramak üzereydi. Günün sonuna sonuna doğru, Timur'un gizli birliğinde bulunan 100 bin kişi savaşa dâhil oldu. Bu kuvvet Emir Selman b. Ebu Yezîd b. Osman'a (Süleyman Çelebi) hücum etti. Bunun üzerine o mağlup oldu ve ordunun 3'te 1'i kadar kısmı ile birlikte babasına sığındı. Böylelikle Osmanlı ordusunun sağ cenahı çözülmüştü. Bu cenah ayrıca merkez kuvvete doğru kayıp dengeyi bozmuştu. Akabinde Emir Selman (Süleyman Çelebi) 100 bin kişilik bir kuvvet ile beraber Bursa şehrine doğru kaçtı. (c.6, s.81-82).

Timur'un askerleri Bayezid ve yanında olanları kuşattılar ve onu esir aldılar. Bayezid Timur'un huzuruna getirildi. Bayezid'in birlikleri dağılmıştı ve her biri darmadağın olmuştu. Eğer gece olmasaydı Timur'un askerleri onlardan kimseyi sağ bırakmazdı. Bayezid Timur'un huzuruna getirildiğinde Timur, onu ve yakalanan bir oğlunu bir süre huzurunda bekletti. Ardından onları gözetim altına almak üzere görevliler tayin etti. (c.6, s.82).

Timur ertesi gün kaçanların peşine birliklerini gönderdi. Onlardan yaralı halde bulunan yaklaşık 3 bin kadar asker yakalanıp Timur'un huzuruna getirildi. Bu hadiseler neticesinde Timur'un askerleri Anadolu'ya dağılıp yağma ve talan işlerine giriştiler ve halka çok büyük zulümler yaptılar. Bursa şehri de bu talan ve zulümden nasibini aldı. Bursa'yı ateşe verdiler.

Bu yağma ve talan tam 6 ay sürdü. Emir Süleyman Çelebi Konstantiniyye'ye doğru gitti. (c.6, s.82).

Ay: Muharrem Gün: 3 (M. 3 Ağustos 1402 Çarşamba): Halep valisi Allân'a (nüfuz alanı olarak) emir Çerkes el-Musari'ye ait ikta verilmiş, Kerek valisi Cemek'e ise Emir Akbay el-Hazindar el-Kereki'ye ait ikta verilmiş, ayrıca Semsata (Adıyaman-Samsat) üzerine de bir tahsis yapılmıştır. (c.6, s.82).

Ay: Şevval Gün: 8 (M. 1 Mayıs 1403 Salı):Emir Ceyboğa, zahiriler döneminde görevli hazinedarlardan birini Halep'ten Şam'a gönderdi. Böylece onu Malatya nâibi olarak atadı. Sermâş isminde bir diğer emiri ise Sis (Adana-Kozan) nâibi olarak atadı. Öncesinde Malatya ve Sis Timur seferi sırasında Türkmenler tarafından ele geçirilmişti. (c.6, s.89).

Ay: Zilkade ayı: Rum diyarı'nın Anadolu'nun hükümdarı Emir Osman'ın oğlu Emir Orhan'ın torunu Emir Murad'ın oğlu Ebu Yezid, Timur'un elinde esir olduğu esnada zilkade ayında vefat etti. (c.6, s.94).

H. 807 Yılı Olayları (M.1404/1405)

Ay: Cemaziyülahir (Miladi Aralık/Ocak 1404/1405)

Bu ay içerisinde, Türkmen emirlerinden Faris b. Sahib el-Bâz büyük bir fitne çıkardı. Halep civarında birçok gelir ve ticaret alanına el koydu. Bunun üzerine Halep valisi Demirdağ, yanında Nasîrüddin Muhammed b. Şühri el-Hacib ve Tagriberdi, yeğeni Demirdağ'ı gönderdi. Ayrıca Alaeddin Ali b. Dulkadir'e kardeşinin oğlu Korkmas ve emir Şihabeddin Ahmed b. Ramazan'ı gönderdi. Böylece kendi birliklerini Türkmenlerin Beyazıyye ve Aynaliyye kol ve topluluklarını toplamaya çağırın. Halep'ten büyük bir birlikle çıktı, el-Amik mevkiye indi. Burada İbn Ramazan ve İbn Dulkadir'i bir araya getirdi; aralarındaki şiddetli düşmanlığı sona erdirdi. (c.6, s.118).

Ayrıca onların taifeleri el-Eckiyye ve el-Bezkiyye arasında da barışı tesis etti. Onları sultan'a (Memlûk sultanı) biat etmeye yönlendirdi. Her ikisine de büyük saygı ve ikramda bulundu. Emir, bu iki emir'i ve yanındaki seçkinleri güzel kıyafetlerle donattı. Ardından onları Faris b. Sahib el-Bâz'ın yanına götürdü. Faris, Emir Cekem, Sudun el-Celb, Cemk ve diğer Türkmen liderleriyle birlikte sultana karşı birleşmişti. (c.6, s.118) Onlarla savaş

yapıldı ve Faris bozguna uğradı; kendisi ve Cekem ise Antakya'ya sığındı. Bunun üzerine Demirdağ buraya gelerek Antakya'yı kuşattı. (c.6, s.118) Tam bu sırada Tuğaytemür (Berid görevlisi) Şahin el-Akca, Akbay (Cekem'in kardeşlerinden), Şerafeddin Musa el-Hezbâni (Şam Hacibi), emir Şeyh'in Memlûk'ü ile geldiler. Elleri sultanın eman mektubu vardı. Bu mektub ile emir Cekem'e şu seçenekler sunuldu: Mısır'a gidip Sultanın huzuruna çıkmak, Kudüs'te ikamet etmek veya Trablus'ta kalmak. Böylece herkes Demirdağ'tan ayrıldı; İbn Dulkadir ve İbn Ramazan'da topraklarına döndüler. (c.6, s.118).

Emir Demirdağ, İbn Dulkadir'in oğlu ile birlikte hareket ederek onları yakaladı ve el-Amik mevkiinde Beyaziyye ve Aynaliyye gruplarından bir birlik oluşturdu. Tuğaytemur Antakya'ya gitti ve emir Cekem'e ulaştı. Elindeki mektubu da verdi fakat Cekem onu önemsemedi tam tersine onu tutuklattı ve diğerlerini serbest bıraktı. Akboğa ise emir tarafından yanında tutuldu. (c.6, s.118).

Ayın 20'si (M. 24 Aralık 1404 Çarşamba): Sultan'a Emir Şeyh'in Emir Nevruz'u Subeybe kalesindeki hapisten serbest bıraktığına dair haber ulaştı ayrıca ona altın eyerli bir at, altın işlemeli bir kaftan (Kanfuş) hazırladığı bildirildi. (c.6, s.119) Emir Kanıbay huzura getirildi. Emir Ömer b. Fazl el-Haramiye'ye de geniş kenarlı bir (zengin işlemeli) bir hil'at gönderildi. Şam'daki nâiblerden gelen mektuplar Emir Yeşbek'e ulaştı; bu mektuplarda kendisine askeri yardım ve her türlü destek vad ediliyordu. (c.6, s.119) Akabinde Emir Nevruz ve Emir Dokmak da onların yanına geldiler. Bunun üzerine Emir Şeyh ve Emir Yeşbek, Yeşbek el-Osmani'yi Emir Cekem'e gönderdiler; Onu Antakya'dan Dimeşk'e çağırmak üzere. Bunun üzerine Emir Cekem Antakya'dan ayrılıp Trablus'a gitmek üzere yola koyuldu. Trablus'a vardığında bazı önemli emirler ile gizlice bir anlaşma yaptı. (c.6, s.119).

Emir Tenkizboğa el-Hacib, Emir-i Ahur Akcaba, Emir es-Seyfi Esendemur ve Menkuh adında başka bir emir, bu kişiler Trablus nâibi tarafından şehrin bazı bölgelerine yerleştirilmişti. Yani şehirde savunma görevinde idiler. Ancak onlar Cekem ile işbirliği yaparak kapıları ona açtılar. Cekem şehre girdi ve Trablus ordusu direnemedi. Emirler ve askerler kaçtı. Yalnız Emir Şeyh es-Süleymani, Trablus nâibliğini yürütmekteydi. O kendi maiyetindeki askerle ile beraber şehirde kaldı. Pazar günü sabahın erken vakitlerden öğlen vaktine kadar Cekem ile çarpıştı. Ancak kaybetti kuşatıldı ve hemen sonrasında

yakalandı. Kendisi ve memlûkleri hepsi tutuklandı ve malları yağmalandı. Cekem, Şeyh es-Süleymani'yi Sahyun kalesine gönderdi. Orada kale nâibi Emir Beyazîr'e teslim etti. Beyazîr Emir Nevruz'un kardeşlerinden biriydi. Ardından Cekem, Şeyh'in öldürülmesi için Beyazîr'e mektub yazdı fakat Beyazîr bunu reddetti. "ben onu öldürmem" dedi. Böyle söylemekle kalmayan Beyazîr, Cekem'e karşı Nevruz ile işbirliği yapmaya karar verdi. Cekem Trablus şehrini tamamen ele geçirince hutbelerde sultanın ismini kaldırdı. (Sultan Ferec adına hutbe okunmasını yasakladı) ve Gazze naibine ve Cerm kabilesi'nin emir'i Ömer b. Fazıl'a mektuplar yazdı. Bu mektuplarda onlara konaklama ve ikmal hazırlıkları yapmalarını emrediyor ve kendisinin Şam nâibi Emir Şeyh ile beraber Mısır'a yürümeye kararlı olduğunu bildiriyordu. Öte yandan Şam nâibi Emir Şeyh, Cekem'in Trablus'u aldığını öğrenince Emir Kanıbay'ı gönderdi. Kanıbay Cekem'i birlik olmaya ve Şam'a gelmeye davet etti. Ancak Cekem, Kanıbay'ı yanında alıkoydu ve onu kendi tarafına çekti. Böylece Kanıbay artık Cekem'in adamlarından biri oldu. (c.6, s.119).

Ay: Şaban Gün: 1-Pazar (M. 2 Şubat 1405 Pazartesi)

Bu ayda Emir Cekem, Trablus'tan Şam'daki emirlere gitmekte olduğunu söyleyerek yola çıktı. Ancak Hama'ya vardığında, oranın nâibi Emir Allân'ı tutukladı ve Halep'e doğru ilerledi ve emirlerinden birkaçı ona çağrıda bulunmuştu. O da 7'nci günde oraya geldi. Yanında Trablus ve Hama askerleri ile beraber Türkmen emirlerinden Tuğrul b. Sakalsız/Sakalsuz da vardı. Emir Demirdağ onunla savaştı fakat fark ettiklerinde, Cekem şehir kapılarından birini emirlerin yardımı ile açmış ve içeri girmişti. (c.6, s.120-21).

Bunun üzerine Demirdağ, yanında Nasırüddin b. Şehri el-Hacib, Nasireddin Muhammed b. Şehr kalenin nâibi, Özdemir el-Hacib ve Şerbaş Sis nâibi ile birlikte kaçtı. Sonra Türkmenlerden el-Beyadiyye ve Aynaliyye'ye yöneldi. Ardından Halep'e yakın bir yerde birkaç gün konakladı. Sonra ise tüm topluluğu ile beraber Ayas'a (Adana-Yumurtalık) gitti. (c.6, s.120-121) Ayas'a gittiğinde yanında yeğeni Korkmas ve Tagriberdi de bulunuyordu. Şehre ayın 13'nde girdi şehrin nâibi onu layıkıyla karşıladı ve deniz yoluyla Mısır'a göndermek üzere bindirdi. Emir Cekem Halep'i ele geçirdi. Halep'te bulunan Demirdağ ve birkaç hizmetçisini Hama nâibi Emir Allân'a teslim etti ve Halep'e girdikten 3 gün sonra onları Hama şehrine geri gönderdi. (c.6, s.120-21).

Ay: Şaban

Bu sırada Emir Sudun el-Celb, Halep'ten ailesinin bulunduğu yere Bire'ye (Birecik) doğru yola çıktı. Dikriyye'den Yağmur geldi ve Bire'yi ele geçirdi. Halkı ve ailesini esir etti. Sonra Seruc (Suruç) yönüne doğru geri döndü. Bunu öğrenen Emir Cekem, 12'sinde Halep'ten Bire'ye doğru yola çıktı. Sudun el-Celb'i ise Yağmur'un yanına gönderdi. Onunla savaştı ve mağlup etti. 6000 deve ve 10000 baş koyun ele geçirdi. Ardından Sudun el-Celb'i peşine taktı ve onu tuzağa düşürdü. Sudun ve beraberinde olanları esir etti. Emir Cekem yanında Yağmur'a ait ailesi rehin olarak Halep'e döndü ancak Yağmur, Sudun ve beraberinde olanları serbest bıraktı. Fakat onları Cekem'e teslim etmedi. (c.6, s.122) Bu sırada Tarsus'un nâibi Sunkur/Sungur, şehri Emir Nasıruddin Muhammed b. Karaman'a devretti. Şehir artık onun denetimine geçmişti. (c.6, s.122).

Ay: Ramazan (M.1404/1405 Mart/Nisan): Ayın 11'inde Emir Tur Ali'nin oğlu (Karayülük) Bire'ye indi ve şehri yağmaladı akabinde halkını esir etti. (c.6, s.124).

Bu ayda: Nasıreddin Muhammed b. Dulkadir Darende kalesini sulh yoluyla aldı ve Muhammed b. Kebek ile çatışmaya girdi. Ondan Malatya'yı aldı. Bu esnada Karayülük, Ruha kalesini (Urfa) ele geçirdi. Şehri bir süre kuşattıktan sonra alıp oğlunu oraya yerleştirdi. Sonra Mardin'e gidip bu kenti de ele geçirdi. Mardin'i ateşe verdi, kalesini kuşattı ve harap etti. Ayrıca Karayülük Türkmenlerden; Gerger, Kâhta ve Besni'yi ile birkaç kaleyi ele geçirdi. (c.6, s.134).

H. 808 Yılı Olayları (M.1405/1406)

Ay: Rebiülevvel Gün: 22 (M.17 Eylül 1405 Perşembe)

Bu ayın 22.gününde Halep nâibi Emir Demirdaş el-Muhammedi tekrardan ortaya çıktı. Gazze nâibliğine atandı ve kendisine atlar ve hediyeler ihsan edildi. Kendisi ayın 24.günü yola çıktı. Ayrıca bu sıralarda Yeşbek b. Özdemir Malatya nâibi olarak atandı. Sultan, hizmetten bir süre geri kalmış olan ve "Hâs Harcî" olarak ta tanınan Emir Özbek el-İbrahimi'yi de Tarsus nâibliğine yerleşmesini emretti. (c.6, s.141).

Ay: Zilkade Gün: 1 (M.20 Nisan 1406 Salı)

3.günde şöyle bir haber geldi: Emir Cekem Halep'i ele geçirdikten sonra Antakya

üzerine, oranın Hâkimi olan Türkmen bey'i Emir Faris b. Sahib el-Bâz'a doğru yürümüştü. (c.6, s.158).

H. 809 Yılı Olayları (M. 1406/1407)

Ay: Zilhicce Gün: 29 (M. 6 Haziran 1407 Pazartesi)

O ayda Cekem'in ölümüne dair müjde davulları çalındı. Onun hakkında anlatılan şudur ki: Sultanlık iddiasında bulunduğu Memlûk Devleti'nin kuzey bölgelerini ele geçirmek için hazırlık yaptı. Mısır'dan yüz çevirip ardından Halep'ten yola çıktı; Emir Osman b. Tur Ali b. Karayülük üzerine gitmek istiyordu. Osman ise Türkmenleri ile beraber Amîd topraklarına konaklamış bulunuyordu. Bunun üzerine Cekem Bire'ye geldi ve burayı ele geçirip naibi Kızıl'ı/Güzel'i öldürdü. Ardından Fırat'ı geçerek Bire'den ayrıldı. Bu sırada Karayülük'ün elçileri kendisine geldi; Halep'e dönmesi için onu ikna etmeye çalıştılar. Ona çok sayıda deve ve koyun göndereceklerini söylediler fakat Cekem bu teklifi kabul etmedi ve Mardin yakınlarına kadar ilerledi. Mardin'de birkaç gün konakladı. Bu esnada şehrin Hâkimi Mecdeddin İsa ve onun hâcibi Feyyaz, Cekem'in yanına geldiler. Burada birleşip hep birlikte Karayülük Osman'ın üzerine yürüdüler. Karayülük ile çok şiddetli bir çatışmaya girdiler. Bu çarpışmada Cekem çok büyük bir yiğitlik gösterdi Karayülük'ün oğlu İbrahim'i kendi eliyle öldürdü. (c.6, s.184-185).

Oğullarının ölümü üzerine Türkmenler bozguna uğrayıp Amîd'e sığındılar. Cekem bir birlik ile beraber onların üzerine atıldı. Amîd bahçelerinin orta yerine kadar ilerledi. Fakat onlar su kanalları açarak arazileri bataklığa çevirmişlerdi. (c.6, s.184) Öyle ki atlılar atları ile beraber bataklığa saplanıp çıkamaz hale gelmişlerdi. Böylece Cekem ve yanındakiler her yandan taşlanarak (rücûmen) yakalandılar. Onlar bir alanda sıkışıp kaldılar. Öyle ki ne ileri ne de geri gidebiliyorlardı. Türkmenlerden biri Cekem'i hedef alarak ona bir taş fırlattı ve bu taş Cekem'in kafasına isabet etti. Cekem bu duruma kısa bir süre dayandı ardından yüzünde ve sakalında bulunan kanı temizledi. Sonra kendini kaybedip (bayılıp) atından yere düştü. Bunun üzerine Türkmenler, yanında bulunanların üzerine üşüştiler ve çoğunu öldürdüler. Geride kalanlar ise hızla kaçmaya başladılar. Türkmenler kaçanların peşine düştü ve kaçanlardan çok azı kurtulabildi. Daha sonra öldürülenler arasında Cekem'i aramaya başladılar ve bu arama esnasında Türkmenlerden biri Cekem'i tanıdı. Onu alıp başını kesip

Mısır'a gönderdiler. Bu savaşta; Halep hâcibi Emir Nasıruddin Muhammed b. Şühri/Şehr, Ayntab nâibi Emir Akmul/Ekmul, Mardin Hâkimi Mecdeddin İsa ve hâcibi Feyyaz'da öldürülenler arasındaydı. Emir Gümüşboğa el-İsâvî ve Emir Temurboğa el-Meştub ise savaştan kaçıp Halep'e doğru gittiler. Bu olay, Zilkade ayı'nın 27'sinde meydana geldi. Bunun üzerine Kalatü'l-Cebel'de 3 gün boyunca zafer davulları çalındı. (c.6, s.184-185).

H. 811 Yılı Olayları (M.1408/1409)

Ay: Cemaziyülevvel Gün: 27 (M. 18 Ekim 1408 Perşembe)

Bu sırada Emir Celaledin, halk arasındaki davaları çözmesini yasakladı. Şam bölgesinde ise; Emir Nevruz, Malatya'ya geldiğinde orada Türkmen emirlerinden İbn Sadr el-Bâz tarafından ağırlandı. Temurboğa el-Meştub, Halep'i Emir Şeyh'in adamlarına teslim etti ve kalesinden indi. Bunun üzerine Halep'i Emir Korkmas, Demirdaş'ın yeğeni teslim aldı. Emir Şeyh el-Amîk'e indiğinde Nevruz'a bağlı bir grup, yanına kaçtı; bunların arasında Sudun tâli el-Muhammedi ve Sudun el-Yusuflî'de vardı. Onlar Nevruz'un Antakya'dan kaçmayı planladığını Şeyh'e bildirdiler. Ayrıca Emir Şeyh'in yanına Türkmenlerin lideri Şihâbuddin Ahmed b. Ramazan ve kalabalık bir kafilesi geldi. (c.6, s.208).

Emir Şeyh el-Amîk'ten topluluğu ile Nevruz'u yakalamak için hareket etti. Nevruz'un peşine düştü. Daha sonra el-Amîk'e geri döndü ve askerlerini Nevruz'un peşine göndermeye devam etti. Nihayet haber geldi ki; Nevruz, Yeşbek b. Özdemir ve bir grup adamıyla birlikte yakalanmıştı. (c.6, s.208).

Ay: Cemaziyülahir

Gün 9: Şam nâibi Emir Şeyh'in askerleri, bir savaşın ardından "Bazaniyye" Türkmenlerinden Antakya şehrini aldı. Bunun üzerine Ahmed b. Ramazan, Emir Nevruz ve yanındakilerle birlikte hareket etti. Fakat askerler Nevruz'u yakalayamadı. (c.6, s.210).

Ay: Cemaziyülahir Gün: 23

Şahin Devâdar, Emir'i Şam'a getirdi; onunla beraber Sudun el-Muhammedî, Tûh ve Sudun el-Yusuflî'de vardı. Emir Şeyh onları yakaladı ve Şam kalesine götürdü. Ayrıca Türkmenlerin lideri Hüseyin b. Sadr el-Bâz'ın başı da Şam'a getirildi. Çünkü Emir Nevruz Antakya'dan yola çıktığında, Emir Şeyh ile arasında bir savaş çıktı; bu savaşta Hüseyin öldü

ve böylece onun ölümü ile beraber Türkmenlerin gücü önemli ölçüde kırılmış oldu. (c.6, s.210-211).

Ay: Recep Gün: 27

27.Günün Pazar gecesı; Şam'dan bir grup Memlûk kaçarak Emir Nevruz'a katıldılar. Nevruz Türkmenlerin elinden kurtulduktan sonra Rum kalesine yöneldi ve burayı zapt etti. Emir Şeyh onları yakalamak için yola koyuldu ancak yetişemedi. Salı gecesı geri dönerek Yeşbek el-Osmanî'yi ele geçirdi. (c.6, s.212).

Ay: Zilkade

Bu ayda Emir Şeyh, Sudun el-Celeb'i kendisine çekmek için Kerek'e gönderdi. Ayrıca Emir Canım'ı kendisi ile Nevruz arasında barışı sağlamak için görevlendirdi. Ona 6 bin dinar hazırladı. Sudun buna yanaştı. Bu esnada Halep nâibi Emir Demirdaş, Emir Nevruz'a karşı savaşa önem verdi; Arap ve Türkmen gruplarını topladı. Ardından Trablus nâibi emir Bektemur el-Celak 2.günde ona katıldı ve el-Amîk bölgesine geldi. (c.6, s.219).

Ayrıca Antakya nâibi de Türkmenlerin lideri Şîhabeddin Ahmed b. Ramazan'ın önünde onun gelişini teşvik ederek yanına vardı. (c.6, s.219).

H. 812 Yılı Olayları (M. 1409/1410)

Ay: Safer Gün: 15 (M. 29 Haziran 1409 Cumartesi)

Emir Bektemur Celak, Trablus'un nâibi olarak Şam'a geldi. Halep nâibi Demirdaş ile Bab-ı Hadid'de buluştu. İkisi de o sıra Malatya'da bulunan Nevruz'a karşı savaşmak istiyorlardı. Bu arada sultan'dan Gazze aracılığıyla taleplerine dair bir yazı ulaştı. Bunun üzerine hemen yola çıktılar ve Sultan'ın huzuruna vardılar. (c.6, s.230).

Ay: Şevval Gün: 15 (M. 20 Şubat 1410 Perşembe)

Şerafeddin Yakub b. et-Tebbânî geldi; kendisine ayrıca Sümeysatiye (Adıyaman-Samsat) şeyhliğinin yönetimi verildi. El-Bâ'unî ise azledildi. (c.6, s.248).

Ay: Şevval Gün: 25 (M. 2 Mart 1410 Pazar)

Bu ay içerisinde Emir Şeyh'e Kara Yusuf'tan bir mektup geldi. Mektupta, Irak-ı Acem, Diyarbekir ve Mardin'i Hâkimiyeti altına aldığı, oğlu Muhammed Şah'ı sultan ilan

ettiği ve kendisinin de Musul'da konakladığını bildiriyordu. Ayrıca aralarındaki anlaşma ve dostluğu sürdürmek üzere Şam'a yardıma gelmeyi düşündüğünü belirtiyordu. Bunun üzerine Emir Şeyh, derhal ümerayı topladı ve onlarla istişare yaptı. Emirlerin ekserisi Kara Yusuf'un Şam'a gelmesini uygun gördüler fakat ümera içerisinde Emir Nâsiri Timraz bu karara karşı çıktı kendisi aynı zamanda o dönem saltanat nâibi idi. Onlara Kara Yusuf'un gelişinin sonuçlarından korkulması gerektiğini söyleyerek bu fikri kabul etmedi. Sultan'a bu durumun bildirilip ondan cevap gelene kadar da mektuba karşılık verilmemesini tavsiye etti. Emirler bu görüşte birleştiler. Bunun üzerine sultan'a bir mektup yazdılar; Kara Yusuf'un Şam'a gelmesinin tehlikeli olabileceğini hatta oradan Mısır'a yönelme ihtimali bulunduğunu bildirip uyardılar. Ayrıca emirler hakkında iyi düşünülmesini, halkın ve ülkenin yararına olacak bir karar verilmesini rica ettiler. (c.6, s.248).

Ay: Zilhicce Gün: 20 (M. 25 Nisan 1410 Cuma)

Bu sıralarda Şam'dan bir ordu, Sudun Bekce ve Altunboğa el-Kurmuşu ile birlikte sefere çıktı. Onlar Berdi Beg ile savaştılar Bekce'nin öncü kuvveti bozuldu. Fakat Bekce bizzat ata binip Türkmenlere doğru yöneldi ve Berdi Beg'in kuvvetlerini bozdu. Ardından yanındakiler ile beraber Berdi Beg üzerine hücum etti. Onu İbn Zinnun denilen yere kadar kovaladı. Berdi Beg oradan Safed'e geçti beraberinde olanlar yağmalandı. Sudun Bekce, Altunboğa el-Kurmuşu, Baalbek nâibi Ecrud ve İnal el-Munkar büyük bir Arap, Türkmen ve yerel aşiret toplulukları ile beraber Gazze'ye doğru hareket ettiler. Bu esnada Nevruz'un durumu gittikçe zorlaştı. Kuşatma uzadı ve erzak yolları kesildi. Türkmenlerin çoğu ondan kaçtı öyle ki yanında sadece Kurdi Beg ve İbn Dulkadir kaldı. İbn Ramazan ve İbn Sahib el-Bâz ise Emir Şeyh'in tarafına geçtiler. Onun adına (Şeyh adına) Antakya şehri alındı ve kuvvetleri arttı. O da Şahin ed-Devâdar ve Aydoğmuş'u Kebek'ten Halep'e gönderdi. Artık sultanın elinde Şam diyarından sadece Gazze ve Safed kalmıştı; yanında da Berdi Beg es-Seyfi bulunuyordu. Nevruz ve Demirdaş, Hama şehrinde kuşatma altındaydı. Kuşatma şiddetlenince Nevruz ve Demirdaş, Hama'nın ileri gelenlerini çağırdılar. (c.6, s.251-52).

H. 813 Yılı Olayları (M. 1410/1411)

Ay: Muharrem (M. Mayıs/Haziran 1410)

Bu ayda Şam diyarında veba yayıldı ve Trablus, Havran, Balis ve Dimeşk'in tamamını

etkiledi. Remle ve sahil bölgelerinde ise çekirge istilas ı görüldü. Aynı ayda Sultan Ahmed b. Uveys (Celayirli Hükümdarı), Bağdat'tan Tebriz'e doğru yöneldi. Sebebi orayı Kara Yusuf'un elinden almak için, ancak Kara Yusuf oradan Erzincan'a doğru gitmişti. (c.6, s.258).

Ay: Rebiülevvel (M. Temmuz/Ağustos 1410)

Bu ayda: Kara Yusuf Erzincan civarında idi. Ona Ahmed b. Uveys'in Tebriz'e doğru yola çıktığının haberi geldi. Ayrıca Ahmed b. Uveys'in Timur'un oğlu Şahruh ve onun iki kardeşi İskender ve Halil ile ittifak yaptığı da bildirildi. Bunun üzerine Kara Yusuf, Ahmed b. Uveys ile savaşmaktan vazgeçti ve onun ile (barış veya görüşme maksadıyla) buluşmaya karar verdi. (c.6, s.261).

Ay: Rebiülahir Gün: 15 (M. 17 Ağustos 1410 Pazar)

Ayın 15'inde: Sultan, Halep'ten yola çıktı. Yanına Halep Emir Demirdağ gelmişti ve sultan düşmanlarını aramaktaydı. Onlar da sultan'ın ilerlediğini fark edince önce Ayntab'a yöneldiler ardından Maraş'a ve oradan da Göksu üzerinden Rum'a bağlı Kayseri'ye ulaştılar. Sultan, Elbistan üzerine indi ve orada konakladı. Sultan, Emir Şeyh ve Nevruz ile onlarla beraber olanlara bir yazı göndermişti bu yazıda onlara iki seçenek sunulmuştu; ya sultan'ın topraklarından çıkmak yani ondan uzaklaşmak ya da itaat edip sadık kalmak. Sultan ayrıca 2 veya 3 yıl boyunca Elbistan'da kalmaya niyetlendiğini, böylece amacına ulaşacağını belirtmiştir. Bunun üzerine Emir Şeyh, sultan'a cevaben 810 yılında kendisinin yakalanması sırasında kalbini kaplayan şiddetli korku sebebi ile huzura gelememiş olduğunu belirterek mazaret bildirdi. Ayrıca Serhâd seferi esnasında Sultan'a yemin ettiğini ve hayatta oldukça sultan'a karşı savaşmayacağını ifade etti. Yine Emir Bektumur Celak ile savaşmasından dolayı da özrünü tekrarladı. Yanında bulunan Memlûklerin ise kendi Memlûkleri olduğunu, yaklaşık 10 yıl önce kendi parasıyla satın aldığını, bu sebeple de kendisinden ayrılmasının mümkün olmadığını belirtti. Ayrıca Dimeşk vakıflarından sadece harap olmuş, faydalanılmayan ve içinde İslam'ın ibadetleri icra edilmeyen yerleri aldığını, bu yüzden de o mallardan gerçekten hak edenlerin yani kendisinin haksız kazanç elde etmediğini söyledi. Emir Şeyh bunun yani vakıf mallarından almasının yalnızca fakirliği ve yetersizliği sebebiyle olduğunu ifade etti. Eğer sultan, eskiden olduğu gibi kendisine

Şam nâibliğini vermezse, o zaman kendisine Elbistan nâibliğini, Emir Nevruz’a Malatya nâibliğini, Yeşbek b. Özdemir’e Ayntab nâibliğini, diğer emirlere de kalan kalelerin idaresini ihsan etmesini istedi. Çünkü onların bozgunculuk yapan Türkmenlerden ve Kürtlerden daha ehil kimseler olduklarını vurguladı fakat sultan bu isteği geri çevirdi; kararlı bir şekilde orada kalmaya karar verdi ve onların yanı sıra başkalarını da çağırımları için yazılar yazdı. (c.6, s.263).

Tanıbek, Kal’atü’r-Rûm’un naibi sıfatıyla, Emir Nevruz’a bir takdim ve saygı nişanesi olarak yirmi at göndermişti. (c.6, s.263).

Bunun üzerine, Kal’atü’r-Rûm ile Kal’atü’l-Bîre’nin zaptı için dört yüz süvariden oluşan birliğin komutanlığına Sûdun Talî el-Muhammedî tayin edildi. Tanıbek, el-Bîre’ye inerek kaleyi kuşattı; ancak buranın naibi Mübarek Şah kendisine karşı çıktı. Çatışma sonucunda Mübarek Şah galip gelerek Tanıbek’i esir aldı ve kalede hapsederek kontrolü ele geçirdi. Bunun üzerine Sultan, Mübarek Şah’ın Nikbây ile birlikte sefere katılmasını emretti ve kendisine Kal’atü’r-Rûm’un nâibliğini tevcih etti. Mübarek Şah bu emir doğrultusunda hareket ederek kaleye ulaştı ve Kal’atü’r-Rûm’u teslim alarak hâkimiyeti altına aldı. (c.6, s.263).

Ay: Cemâziyelevvel Gün: 1-Pazartesi (M. 1 Eylül 1410)

Ayın 25’inde (M. 25 Eylül 1410 Perşembe)

Sultanın Elbistan’dan Şam’a gönderdiği ferman ulaştı. Bu dönemde, bahçelerden Şeyh ve Nevruz zamanında alınan verginin yarısı dahi tahsil edilmedi. Bununla birlikte, köylülerin tamamından üzerlerine tahmil edilen **arpa vergisi** toplanmaya devam edildi. Akabinde, **sultanın atlarının otlatılması için** kullanılacak **“kasıl” ekimi**[1] amacıyla, ikinci bir arpa vergisi daha ihdas edildi. Aynı yılın başlarında, **Muhammed et-Türkmânî, Elbistan’dan Şam’a geldi**, kendisine **Kerek** nâibliği verilmişti. **Bu ay içinde, Emîr Osman b. Emîr Tur Alî “Karayülük” Erzincan bölgesine doğru sefere çıktı.** Oranın **köylerini yaktı ve reâyâsını halkını ülkesine sürdü (götürdü).** Aynı dönemde, **Emîr Süleyman b. Hüdavendigâr Ebû Yezîd b. Murâd b. Orhân b. Osman, kardeşi Mûsâ Çelebi ile savaş yaptı ve onu yenilgiye uğrattı.** Mûsâ, **Eflak’a kaçtı**, ancak Süleyman onu **orada kuşattı.** Bu sırada, kardeşleri **Kirişçi Bursa’da ikamet etmekteydi.** (c.6, s.264).

Bu ay içinde, çok sayıda Türkmen ve Arap topluluğu, ayrıca kalelerin naibleri yöneticileri, Elbistan'da bulunan sultanın huzuruna geldiler. Ayrıca Mardin elçileri ile birlikte Kara Yûsuf ve Kara Yülük'ün elçileri de saygı ve bağlılıklarını sunmak üzere ona ulaştılar. Ordusu uzun süreli ikametten usanmaya başlayınca, sultan askerlerinin dağılmasından endişe etti ve Elbistan'dan ayrıldı. (c.6, s.265).

Dulkadirli beylerinden Muhammed ve Ali, sultana düşmanlarını yakalama veya ülkeden çıkarma taahhüdünde bulundular. Sultan daha sonra Fırat nehri boyunca ilerleyerek Kal'atü'r-Rûm'a ulaştı. Orada görevli olan naib Tenbek'i tutukladı. Onun yerine Tuğan/Doğan et-Tavîl'i tayin etti. Oradan el-Bîre'ye geçti ve ardından Sûdun el-Celeb'e ulaştı ve karargâhını kurdu. (c.6, s.265).

Cemâziyelâhir başı Çarşamba günü. (M. 1 Ekim 1410)

Ayın dördüncü günü, Şam'dan bir haber geldi. Sûdun el-Celeb, Emîr Şeyh ve Nevruz'dan ayrılmış, yaklaşık on kadar süvariyle birlikte, el-Karyeteyn üzerinden Kerek'e gitmekteydi. Bu haber üzerine ordu telaşa kapıldı; Emîr Nekkây onu takip etmek üzere yola çıktı, ancak yetişemedi. Sûdun el-Celeb Kerek'a girdi ve şehri ele geçirdi. Ayrıca haber geldi ki, Korkmas ki o, Demirtaş'ın kardeşinin oğludur ve Cânım da cemaatten (birlikten) ayrılmışlar ve Halep'e yönelmişlerdir. Onlar Malatya'ya ulaştıklarında, Cânım kendi maiyetiyle bir yoldan, Korkmas ise başka bir yoldan ayrıldı. Sonrasında Korkmas, Sûdun el-Celeb ile birlikte sultanın yanına geldi. Sultan onu ikramla karşıladı ve kendisine ihsanda bulundu. (c.6, s.265).

Ayın yirmi sekizinci günü, Safed naibi Emîr Tagriberdi, Şam'dan Safed'e doğru yola çıktı. Aynı gün, hac kervanının mahmili (yani sultan adına gönderilen kutsal örtü ve kervan alayı) Şam'da dolaştırıldı. Halk onu seyretmekteyken, Halep'ten sultanın geldiği haberi ulaştı. Bu haber üzerine şehirde büyük bir hareketlilik yaşandı. Sultan, ikinci vakti sonrasında, yakın maiyetinden bir grup ile Şam'a geldi ve Dârü's-Sa'âde'de konakladı. Bu gelişin sebebi şuydu: Kendisine, Emîr Şeyh ve Nevruz'un Ayntab'a ulaştıkları ve süratle (posta yoluyla) ilerledikleri haberi ulaşmıştı. Bunun üzerine onların peşine bir ordu gönderdi ve Halep'ten aniden, ayın yirmi üçüncü günü yola çıkarak dört gün içinde Şam'a geldi. Ardından, büyük emir Tagriberdi geldi; sonra da Şam naibi Emîr Bektömür,

Demirdâş emîri ve Trablus naibi Emîr Cânım ile birlikte, ayın yirmi dokuzuncu günü Şam'a ulaştılar ve kendi konaklarına yerleştiler. (c.6, s.267).

Ayın yirmi yedinci günü, Kral Manuel, yani Konstantinopolis hâkimi, bir mektup ve beraberinde beş kâhve kabı (hediye) gönderdi. Mektubunda, Memlûk sultanına karşı duyduğu dostluk ve sevgi hislerinden söz ediyor, ülkedeki Hristiyanlara iyi davranılması, kiliselerinin korunması ve benzeri konularda ricada bulunuyordu. (c.6, s.289).

Ayın 4.günü (M. 4 Ekim 1410 Cumartesi)

Bu sırada gelen haberlerde, Emîr Şeyh ve Emîr Nevruz'un, sultanın menşûrlarını uygulamayı reddettikleri bildirildi. Ayrıca, Halep ve Trablus'un iktâlarını kendi yandaşlarına dağıttıkları ve Emîr Şeyh'in, Yeşbek el-Osmanî'yi Bîre Kalesi ve Kale'atü'r-Rûm kuşatması için gönderdiği haber alındı. Haber geldi ki, Bursa hâkimi Ebû Yezîd oğlu Celebi bin Osman, kardeşi Selmân'ı öldürmüş, bütün ülkelerini ve topraklarını ele geçirmiştir. Ayrıca, şimdi diğer kardeşi Kirişci'nin üzerine yürümeye karar vermiştir. (c.6, s.290).

Bu ay içinde şu haber geldi:

Kara Yûsuf, ordusuyla hareket ederek Kara Yülük'ün topraklarına girdi ve Âmid şehrini kuşattı. Bunun üzerine Kara Yülük, otâğ tarafına kaçtı. Kara Yûsuf'un askerleri, Kara Yülük'ün kalelerine dağıldılar; onun oğlu da büyük bir kuvvetle Mardin üzerine yürüdü. İki taraf arasında Kara Yûsuf ile Kara Yülük arasında savaş iki gün boyunca devam etti ve iki taraftan da çok sayıda kişi öldü. Ancak savaş sürerken Kara Yûsuf'a, Timur'in oğlunun Tebriz'e indiği haberi ulaştı; bunun üzerine Kara Yûsuf hemen ordusunu bırakarak çekildi ve ağırlıklarını geride bıraktı. Kara Yülük onu takip ederek, birçok adamını esir aldı; ardından Erzincan'a gidip, Kara Yûsuf'un daha önce kendi ülkelerinde yaptığı tahribatı misilleme olarak oraları yağmalamaya niyetlendi. Ayrıca, Ayntab naibi, Kale-i Rûm'daki Kürtleri bastı ve onlarla savaştı; fakat Kale-i Rûm naibi Doğan/Tuğân tarafından ele geçirilip orada hapsedildi. Kürdî b. Kündar da Antakya naibine saldırıp onu esir aldı ve beraberinde götürdü. (c.6, s.292).

Emîr Şeyh geri dönerek Sermîn'e indi; Emîr Nevruz ise Ceble'ye döndü ve orada

konakladı. Emîr Şeyh, Ayntab naibinin serbest bırakılmasına kadar orada kaldı. (c.6, s.293).

Emîr Şeyh, ayrıca Nâsırüddîn Muhammed b. Dulgadir'e haber göndererek kendisine Ayntab naibliğini teklif etti; ancak o bu teklifi kabul etmedi. Bunun üzerine Emîr Şeyh, Halep'ten çıkarak el-Amik yönüne hareket etti ve Cemâziye'l-âhir ayının son günü oraya indi. (c.6, s.296).

Bu ay içerisinde, Kirişçi b. Ebî Yezîd b. Murâd b. Orhan b. Osman Çelebi ile kardeşi Mûsâ Çelebi arasında bir fitne meydana geldi. Bu çatışmada, Muhammed Kirişçi kardeşi Mûsâ Çelebi karşısında mağlup olarak İstanbul (Kostantiniyye) tarafına çekilmek zorunda kaldı. Bu ay içerisinde Emîr Osman Kara Yülük b. Tûr, Kara Yûsuf'a ait topraklara bir akın düzenledi. Sincar bölgesini yağmaladı, Musul kervanını (kafileyi) ele geçirdi ve Kürtler üzerine bir saldırı gerçekleştirdi. Onların birçok emirini esir aldı; bu emirler, kendilerini kurtarmak için yüz bin dirhem, bin koyun ve on at fidye ödeyerek serbest bırakıldılar. Bunun üzerine Kara Yûsuf, barış talebiyle Osman Kara Yülük'e elçi gönderdi; ancak Osman Kara Yülük bu teklifi kabul etmeyerek barıştan kaçındı. (c.6, s.298).

Bu durum, Emîr Şeyh'in önceden Yeşbek es-Sâkî ve Cakmak ed-Devâdâr'ı, Muhammed b. Dulkadir'e ve kardeşi Ali Bek b. Dulkadir'e gönderip onları Ayntab'a gelmeye davet etmesinden sonra gerçekleşmişti. Ancak ikisi de bu davete icabet etmeyip, elçileri geri çevirdiler. Daha sonra aralarında anlaşmazlık çıktı ve Ali Bek Rum diyarı tarafına gitti. Bu haber Emîr Şeyh'e ulaştınca, Yeşbek es-Sâkî'yi yanına bir grup Tatar askeriyle birlikte tekrar Muhammed b. Dulkadir'e gönderdi. Onlar Muhammed ile Elbistan mevkiinde buluştular ve uzun görüşmeler sonunda onu Ayntab'a gitmeye razı ettiler. Böylece Muhammed b. Dulkadir, ayın on birinci günü Ayntab'a geldi. Orada konakladı ve kendisine gönderilen hil'at ile iki takım elbise ulaştırıldı. Bu ay içerisinde Emîr Şeyh, yanında bulunan kuvvetlerle birlikte Kal'atü'n-Necm'e (Necm Kalesi'ne) yöneldi ve Fırat Nehri'ni geçerek Arap aşiretlerine karşı bir harekât düzenlemek istedi. Ancak bu geçiş sırasında askerlerinden birçoğu nehirde boğularak hayatını kaybetti. Bunun üzerine Emîr Şeyh geri dönerek marangozları topladı ve Halep yakınlarında, el-Bâb civarında bir gemi inşa ettirdi. Bu gemiyi daha sonra Kal'atü'n-Necm'e taşıttı. (c.6, s.299).

Söz konusu gemi yirmi iki adım uzunluğunda olup elli kişi taşıma kapasitesine sahipti.

Bunun üzerine Kal'atü'r-Rûm (Rum Kalesi) naibi Emîr Mübarek Şah, gemiyi yakmak maksadıyla ona karşı otuz süvariden oluşan bir birlik gönderdi. (c.6, s.303)

Bu yıl içinde, Rum Kalesi naibi Mübarek Şah'a bağlı bir birlik, Emir Şeyh'in inşa ettirdiği gemiyi yakmak amacıyla Necm Kalesi'ne ulaştı. Ancak Emir Şeyh'in kuvvetleri buna karşı koyarak saldırıyı püskürttüler. Müfreze, hedefini gerçekleştiremeden geri çekilmek zorunda kaldı. Bunun üzerine, ayın on altısında yüz kişilik bir süvari birliği gönderildi. Bu birlik, Emir Şeyh'in askerleriyle şiddetli bir çatışmaya girdi; pek çok askeri yaraladı, gemiyi tamamen yakarak geriye hiçbir iz bırakmadı. Ayrıca, iki süvari taşıyan küçük bir tekneyi de batırdılar. (c.6, s.303).

Bu yıl içinde, Emir Muhammed b. Karaman güç kazandı ve Karamanoğulları'na bağlı bütün Germiyân (Kütahya bölgesini kastediyor) ülkesini ele geçirdi. Aynı yıl içerisinde, Emir Musa b. Osman, İstanbul'u kuşattı; bu sefer sırasında Bizans topraklarından birçok bölgeyi fethetti, büyük ganimetler elde etti ve Hristiyan kuvvetlerini dağıtarak onların düzenini bozdu. (c.6, s.307).

H. 815 Yılı Olayları (M. 1412/1413)

Karamanoğulları topraklarının hâkimi ise, Emir Alâeddin b. Karaman'ın oğlu Emir Muhammed Bey idi. (c.6, s.314).

Anadolu'nun (Rûm diyarının) geri kalan kısmında ise, Emir Musa Çelebi b. Ebû Yezîd Hûvendikâr b. Murâd Han b. Orhân b. Osman hüküm sürmekteydi. (c.6 s.314) Emir Nevruz, Hama yönüne hareket etti. O sırada Emir Demirdaş, Halep'e dönmüş bulunuyordu. Ancak Nevruz'un ilerlediğini haber alınca Halep'ten ayrılarak Kal'atü'r-Rûm (Rum Kalesi) tarafına gitti. Bunun üzerine Nevruz, Halep'e girdi. Şehre girdiğinde resmî bir törenle karşılandı; halife adına kendisine verilmiş olan tayin fermanı (taklîd) devlet erkânının huzurunda okundu. Daha sonra Nevruz, Aynâb yönüne hareket etti. Halep'te bulunmadığı sürede, kendi yerine vekil olarak Trablus naibi Emir Sûdun el-Celeb'i bıraktı. Bu sırada Emir Demirdaş, Fırat Nehri'ni geçerek bölgeden kaçtı. Bunun üzerine Nevruz geri dönerek Halep'e döndü ve ayın on ikisinde şehre ulaştı. (c.6, s.335).

Aynı ay içerisinde, Kal'atü'r-Rûm naibi Emir Tûğân/Doğan vefat etti. Bunun üzerine

kale, Emir Demirdağ tarafından ele geçirildi. (c.6, s.344).

Bu yıl içerisinde Emir Musa bin Osman, Hristiyan diyarlarına derinlemesine akınlar düzenleyerek esirler aldı, yağmalamalarda bulundu ve yerleşim yerlerini ateşe verdi. Ancak dönüşünde, İstanbul hâkiminin kardeşi Muhammed bin Osman ile birlikte kendi topraklarına geçtiğini ve bazı emirlerin ona katıldığını öğrendi. Bunun üzerine iki taraf arasında büyük ve şiddetli savaşlar meydana geldi. (c.6, s.345).

H. 816 Yılı Olayları (M.1413/1414)

Aynı yıl içinde Emir Muhammed bin Osman, kardeşi Musa'nın öldürülmesinin ardından Bursa tahtına hâkim oldu. Yine bu yıl, Emir Muhammed bin Karamanoğlu, Bursa şehrine hücum ederek şehri ateşe verdi ve kalesini kuşattı; neredeyse ele geçirecek duruma geldi. Ancak Emir Musa'nın öldürüldüğünü haber alınca kuşatmayı kaldırarak kendi topraklarına geri döndü. (c.6, s.358).

H. 817 Yılı Olayları (M.1414/1415)

Cemâziyel-evvel ayının ilk günü olan Perşembe günü, Nevruz'un başı getirildi ve kalenin kapısına asıldı. Şehir büyük bir sarsıntı geçirdi; ardından genel bir sevinç ilan edilerek süslemelerin artırılması emredildi. Aynı gün Sultan, Şam'dan ayrıldı; önce Berze mevkiinde konakladı, ertesi gün ise Halep'e gitmek üzere oradan yola çıktı. Halep'e ulaştığında ayın sonuna kadar orada kaldı. Cemâziyel-âhir'in ilk gününde Halep'ten ayrılarak Elbistan şehrine geçti ve birkaç gün orada konakladı. Ardından Malatya'ya giderek orada Emir Kızıl'ı (Güzel) naib olarak görevlendirdi. Daha sonra tekrar Halep'e dönüp buranın idaresini Emir Aynal es-Saslânî'ye bıraktı. Hama şehrinin idaresini Emir Tanıbek el-Becâsî'ye, Trablus'un yönetimini Emir Sudun b. Abdurrahman'a, Kal'atür-Rûm'un idaresini ise, eski naibi Tuğan/Doğan'ın öldürülmesinin ardından, Canbek el-Hamzâvî'ye verdi. (c.6, s. 363).

Bu ay içerisinde, Behnesâ kazasında (Besni) bir veba salgını ortaya çıktı ve yılın geri kalan kısmı boyunca devam etti. (c.6, s.368).

Aynı yıl içinde Emir Muhammed bin Osman ile Emir Muhammed bin Karamanoğlu arasında bir savaş meydana geldi.

Bu çatışmada Karamanoğlu yenilgiye uğradı ve canını zor kurtararak kaçtı. Bu yıl,

Kürt diyarlarından Hakkâri Dağı'nda bulunan Şeyh Adî'nin türbesi yakıldı. (c.6, s.369).

Şerans hâkimi Emir Tevakkül el-Kürdî, çok sayıda Sindiyye Kürdünü yanına topladı. Onlara ayrıca Hisn-ı Keyfâ (Hasankeyf) hâkimi de bir askerî birlik göndererek destek sağladı. Ardından Emir Şemseddin Muhammed el-Cirdakîlî de onlara katıldı. Birlikte son derece kalabalık bir orduyla Hakkâri Dağı'na yöneldiler ve orada Şeyh Adî'nin müridlerinden birçok kişiyi öldürdüler. (c.6, s.370).

H. 818 Yılı Olayları (M. 1415/1416)

Rum hükümdarı ise Muhammed Kirişçi b. Hünkâr Ebû Yezîd b. Murad Han b. Orhan b. Osman Çelebi idi. Bu hükümdar (yani Rum diyarının sultanı), Kostantîniyye (İstanbul) tarafından geçip, Emir Muhammed Bey bin Karamanoğlu üzerine yürümüştü. Karaman Beyliği ileri gelenleri ona katıldılar; böylece onunla birlikte Karaman ülkesinin büyük bir kısmını ele geçirdi. Ancak Karamanlı Muhammed Bey ondan kaçarak Varsak diyarına sığındı ve orada tutunmayı başardı. (c.6, s.375).

Aynı yıl içinde, Halep nâibinden bir mektup geldi. Mektupta bildirildiğine göre, eş-Şihâbî Ahmed b. Ramazân, Tarsus şehrini Muharrem ayının on üçüncü günü zorla ele geçirmişti. Bu fetih, şehrin yedi ay süren kuşatmasının ardından gerçekleşmişti. Ahmed b. Ramazân, şehri aldıktan sonra onu yağmalamış, halkını esir almış, ardından da oğlu İbrahim'e teslim etmişti. Tarsus, yaklaşık on iki yıldır, bir dönem Timur adına, bir dönem de Muhammed Bey b. Karamanoğlu adına hutbe okutulan bir yerdi; bu dönemde hutbelerde "Sultânü'l-A'zam, Sultânü's-Selâtin" denilmekteydi. Ahmed b. Ramazân ise, fetihten sonra hutbeyi yeniden Sultan el-Melikü'l-Müeyyed adına okutmuştur. (c.6, s.382).

Bir haber ulaştı ki, Muhammed Bek Kirişçi b. Osman, Konya hâkimi Emir Muhammed b. Karamanoğlu ile savaşmış, onu bozguna uğratmış ve ondan pek çok memleketi almıştır. Öyle ki, Muhammed b. Karamanoğlu'nun elinde yalnızca Konya şehri kalmıştır. (c.6, s.382).

Bu ay içerisinde, Kahire'deki veba salgını sona erdi "azaldı, ortadan kalktı". Aynı ayda, Ayıntab nâibi Emir Akbolât yakalanarak tutuklandı; ayrıca Emir Şahîn ez-Zerdekaş da yakalanıp Halep Kalesi'nde hapsedildi. Bu ikinci tutuklama, ayın sekizinci günü gerçekleşti. (c.6, s.384).

Bu ayın beşinci gününde, Halep nâibi Emir Aynal es-Saslânî, beraberinde Trablus nâibi Emir Sudun b. Abdurrahman olduğu hâlde sefere çıktı. Cereydü'l-Halîl/Cüreydü'l-Halîl denilen ordu birliğiyle birlikte, Kürdî b. Kündar'ın peşine düştüler. Kürdî b. Kündar, el-Amik bölgesinden kaçmış ve dağlık alanlara sığınmıştı. Ancak Aynal es-Saslânî onun artçı kuvvetlerine ulaştı; çok sayıda koyun ve sığına el koydu. Ardından Darbısak (Derbsak) Kalesi üzerine yürüdü ve kaleyi üç gün boyunca kuşattı. Nihayet ayın on altıncı günü, eman verilerek kale teslim alındı. Bu olay üzerine, Kürdî'nin birliklerinin büyük kısmı onu terk etti; bazıları da onu yakalamaya karar verdi. Bunun üzerine Kürdî, gizlice Maraş'a kaçtı ve orada Künderoğulları'ndan Demirhan oğlu Fâris b. Demirhan b. Kündar'ın yanına sığındı. (c.6, s.386).

Bu ayın yirmi dördüncü gününde, Malatya nâibi Emir Kızıl/Güzel sefere çıktı ve Sulu b. Kebek ile kardeşi Hüseyin'i Kerker (Gerger) mevkiinde savaşta karşıladı. Söz konusu kişiler, Malatya'ya bağlı Cûbâs (Cübâs) adlı yerleşim yerini yakıp tahrip etmişlerdi. Emir Kızıl/Güzel onlara karşı savaşta birçok adamlarını öldürdü ve geri kalanlarını bozguna uğrattı. Daha sonra Malatya'ya döndü. Ancak Sulu ve Hüseyin, Kürtler, Türkmenler ve Gerger nâibi ile birleşerek Emir Kızıl/Güzel'e karşı yeniden bir ordu topladılar ve üzerine yürüdüler. Böylece taraflar arasında şiddetli bir çatışma meydana geldi. (c.6, s.387).

Kızıl'ın/Güzel Malatya nâibliğinden ayrılarak itaatten çıktığı ve buradan Türkmen bölgesine doğru hareket ettiği haberi ulaşmıştır. (c.6, s.394).

Sultan, Halep'ten Şam'a dönmek üzere yola çıkıp Hama'ya indi ve burada kış mevsimi boyunca konaklamaya karar verdi; amacı fitne ve karışıklıkların kaynaklarını ortadan kaldırmak ve Kanıbay savaşı sırasında firar edenleri cezalandırmaktı.

Bunlar arasında Hama nâibi Tenbek/Tanıbek el-Becâsî, Trablus nâibi Abdurrahman, Gazze nâibi Tarabay, Malatya nâibi Kızıl/Güzel ve diğerleri bulunuyordu. (c.6, s.395).

Mısır halkının hac kafilesine, Emîr Yeşbek ed-Devâdâr es-Sağîr önderlik etti. Aynı yıl içinde, Mustafa b. Osman İstanbul'dan Eflâk'a geçti; bunun üzerine Emir Muhammed Kirişçi'de büyük bir huzursuzluk meydana geldi. (c.6, s.400).

H. 819 Yılı Olayları (M. 1416/1417)

Bu ay içerisinde, Malatya nâibi Emir Kızıl/Güzel bir toplulukla birlikte geldi ve Halep'e saldırdı. Bunun üzerine aralarında bir çatışma meydana geldi; Kızıl/Güzel ve adamları, içlerinden bir kısmı öldürölüp bir kısmı esir alındıktan sonra bozguna uğrayarak geri çekildiler. (c.6, s.406).

Aynı ayın onuncu günü, Halep nâibi ile Kızıl/Güzel arasında Derbsâk yakınlarında bir çarpışma meydana geldi. Bu savaşta Kızıl/Güzel bozguna uğradı; adamlarından bir kısmı öldürölldü ve bir kısmı yaralandı. Kürdî Bek ele geçirilip öldürölldü ve başı Mısır'a gönderildi. Aynı dönemde Hüseyin b. Kebek, Malatya'yı ele geçirdi ve halkına kötü davranışlarda bulundu. (c.6, s.411).

Bu ay içinde Kara Yölük, Erzincan üzerine inerek ülkesini tahrip etti. Bunun üzerine Erzincan nâibi Bir Ömer, Kara Yusuf'a yazdı; o da ona oğlu İskender'i yardıma gönderdi. İskender'in gelişini duyan Kara Yölük kaçtı ve yanında bulunan mallar ele geçirildi. (c.6, s.417).

Bu ay içinde, Bursa'nın hâkimi olan Selmân b. Ebî Yezîd b. Osman'ın gönderdiği hediye ulaştı. Elçisi misafirhane (Dârü'z-Ziyâfe)'de ağırılanarak kabul edildi ve getirdiği hediye resmen alındı. Ardından kendisine karşılık bir hediye hazırlanması emredildi. (c.6, s.418).

Bu ay içinde, Bursa hâkimi Ebû Yezîd b. Osman'ın oğlu Muhammed Kirişçi, Kastamonu'nun hükümdarı İsfendiyâr b. Ebî (Mutemlik-i Kastamûniyye) ile savaşmak üzere yola çıktı ve onu Sinop Adası'nda kuşattı.

İki taraf arasında, İsfendiyâr'ın onun adına hutbe okutması ve sikke bastırması şartıyla bir anlaşma yapıldı. Bunun üzerine İsfendiyâr serbest bırakıldı ve Kastamonu'ya döndü; kastamonu'da Muhammed Kirişçi adına hutbe okuttu. (c.6, s.420).

Fakat veziri Hând/Huvend Selar, Muhammed için inşa ettiği camide hutbenin onun adına okunmasını kabul etmedi ve bu camide kendi hükümdarı İsfendiyâr'ın adına hutbe okutmaya devam etti. Bununla beraber, Kastamonu'nun diğer camilerinde İsfendiyâr, hutbeyi Muhammed Kirişçi'nin adına okutuyordu. Bu durum, bir şehirde aynı anda iki farklı hükümdarın adına hutbe okunması bakımından, vukuu son derece nadir görölldü.

olaylardandır. (c.6, s.420).

Bu ay içinde, Emir Nâsırüddin Muhammed b. Dulkadir'in eşi Hatice Hatun, Elbistan'dan oğlunu istemek üzere geldi. Sultan, uzun bir süredir yanında alıkoyduğu çocuğu nedeniyle onu ağırladı, ikramda bulundu ve misafir etti. Hatun ile oğlunu bir araya getirdi. Oğlan, Emir Kanbây fitnesinden sonra yakalanarak Kal'atü'l-Cebel'e götürülmüş ve annesine de konumuna uygun şekilde maaş ve ihtiyaçları tahsis edilmişti. (c.6, s.423).

H. 820 Yılı Olayları (M. 1417/1418)

Darende ve Sis'in hâkimi Emîr Şihâbeddîn Ahmed b. Ramazan'ın vefatı ve oğulları arasındaki anlaşmazlık haberi sunuldu. (c.6, s.428).

Dördüncü günde: Kahire dışından geri kalan askerlerle birlikte Şam'a gitmek üzere yürüyüşe geçildi. Beraberinde halife, kadıların kadısı ve geçen yıl gönderilen elçilerden Kara Yûsuf'a gönderilen elçi, Süleyman b. Osman'a gönderilen elçi, Erzincân hâkimi Bayram'a gönderilen elçi ve İbn Ramazan'a gönderilen elçi bulunuyordu. (c.6, s.429).

Sekizinci günde: Tacirü'l-Has Hoca Zeyneddin Velî, Sultan'ın mektubunu iletmek üzere Emir Muhammed b. Karamân'a elçi olarak gönderildi. (c.6, s.437).

Ayın yirmi ikisinde, Ayas şehrinin nâibi Halîl b. Bilâl geldi. O, Ayas nâibliğine 816 yılının Şevval ayının onunda atanmıştı ve beraberinde kalenin anahtarlarını da getirmişti. Bunun üzerine kendisine hil'at giydirildi Pazartesi günü, ayın yirmi üçünde: Sultan meydanda oturdu. Şam nâipleri, Mısır emîrleri ile gelen Türkmen, Arap ve Kürt ileri gelenleri huzurda toplandı. (c.6, s.438-439).

Sultan, Emîr Akbay'ı Şam nâibliğine, Emîr Câr Kutlu'yu ise Hama nâibliğine tayin etti; Şam ve Hama askerleri de onlara teslim edildi. Beraberlerinde Öşeriyye ve Eynâliyye Türkmenlerinden beş yüz yaya asker, ayrıca bir bölük Bûsıcâviyye birliği ve Âl-i Mûsâ Araplarından bir grup bulunuyordu. Malatya'ya yönlendirilen bu birlikler, Hüseyin b. Kebek'in oradan çıkarılması ve Kâhta ile Gerger'e gönderilmesi için sevk edilmişti. Dâvud b. Özer'e ve yanındakilere hil'at giydirildi; kendilerine çok miktarda para ve silahlar verildi ve Amik'teki yurtlarına geri gönderildiler. Sultan, Halep Mihmandarı Emîr Seyfeddîn Sâruca'yı, Halîl b. Bilâl'in yerine Ayas nâibliğine tayin etti. Onun önünde câliş[1] yürütüldü.

Bu topluluk içinde büyük emir, Emîr Tanboğa el-Kırmîşî ki o, orduların atabegidir. Emîr Yeşbek el-Yûsufî, Trablus nâibi; Emîr Garseddîn Halîl el-Ceşşârî et-Tûrîzî, Safed nâibi ve Mısır emîrlerinden bir grup bulunuyordu. Bunlar Amik’e doğru yola çıktılar. Sultan ise Halep Kalesi’ne giderek orada konakladı. Ardından Sultan, Rebîü’l-âhir ayının ikinci Pazartesi sabahı Amik tarafına, Esârib yolu üzerinden hareket etti. Sultanın konakladığı bu menzilde, Karamanoğlu Nâsıruddîn Muhammed b. Karamân’ın elçileri geldiler. Elçiler arasında onun kazaskeri olan Kadı Muslihuddîn Murtîl de bulunuyordu. Bir hediye ve bir mektupla gelmişlerdi. Mektupta, Karamanoğlu’nun Sultan adına Müeyyidî sikke kestirdiği, hutbede Sultan’a dua ettirdiği bildiriliyordu. Getirdikleri hediyeler arasında, Müeyyidî darbında basılmış gümüş sikkeler dolu bir tabak da vardı. (c.6, s.439).

Sultan, elçiyi bu nedenle azarladı ve ağır şekilde kınadı; ona, efendisinin hizmetteki kusurlarını bir bir saydı: Sultanın ve ordunun Kayseri’ye ulaştığı zaman Kızıl (Kızıl Bey/Güzel) ve yanındaki mücrimlerin yakalanmaması; sonra Tarsus’un anahtarlarının hazırlanıp gönderilmemiş olması ki Tarsus’u ele geçirirken Sultan büyük zahmetlere katlanmıştı. (c.6, s.439).

Muslihuddîn özür dileyip af diledi. Bunun üzerine Sultan ona şöyle dedi: “Bu büyük çaba ve bütün bu masraf sadece Tarsus içindir, başka bir şey için değil” Sonra Sultan, gümüş sikkeleri ve diğer hediyeleri huzurda bulunanlara dağıttı. Muslihuddîn’e oturmasını emretti, ona yakınlık gösterdi ve daha sonra Bursa hâkimi Emîr Selmân b. Ebî Yezîd b. Osman’ın mektubunu kabul etti. Ardından Emîr Sârimuddîn İbrâhîm b. Ramazan, amcaoğlu Hamza b. Ahmed b. Ramazan ve Uc Türkmenlerinin büyük emirleri, kalabalık bir toplulukla birlikte huzura geldiler. Yanlarında da bahsi geçen İbrâhîm ile onun küçük oğulları, emîrlerinden, akrabalarından ve maiyetinden beş yüz kişiyle birlikte geldiler. Sultan onların gelişine ayağa kalktı; İbrâhîm’e ve kardeşine hil’at giydirdi ve ikisini altın eğerler ve altın kakmalı üzengilerle donatılmış atlara bindirdi. (c.6, s.439-440).

Cumartesi günü, ayın yedisinde: Sultan Amik’te resmî alayı düzenledi; Türkmenlere bağlılık yemini ettirdi, onları ihsanlarla donattı ve yaklaşık iki yüz hil’at giydirdi. İbrâhîm b. Ramazan’a külûte (külâh) giydirdi ve ona ve topluluğuna ihsanlarda bulundu. Onların hepsi birlikte yere kapanıp saygı gösterdiler ve yüksek sesle dua ettiler; bu, pek görkemli

bir andı. Ardından şu şekilde karar alındı: Halep nâibi Emîr Kacgar, yanındaki kuvvetlerle Tarsus şehrine gidecekti. Sultan ise Maraş yönüne doğru ilerleyerek Elbistan'a varacaktı. Muslihuddîn, Karamanoğlu'na cevabî mektupla gönderilecek ve Cemâziyel-evvel'in ilk gününde Tarsus'un teslimiyle geri dönecekti. Şayet (Karamanoğlu) gelmezse, Sultan Karamanoğlu topraklarına yürüyecekti. Muslihuddîn, Halep nâibiyle birlikte Tarsus'a hareket etti. Sultan ise Elbistan'a doğru yola koyuldu ve ayın on birinde Beyazsu'ya (Nehrü'l-Ebyed) konakladı. (c.6, s.440) Bu sırada Halep nâibinden bir mektup geldi. Mektupta şöyle deniyordu: O, (nâip) Bağras'a indiğinde, Sis Ermenileri'nin halifesi Krigor adıyla anılan ile Ermeni ileri gelenleri huzuruna gelmiş, Sis ve Nevruzâ kalelerinin anahtarlarını ona teslim etmişlerdi. Nâib, onları sultana göndermiş; onlar da anahtarlarla birlikte huzura çıkmışlardı. Sultan, bu kalelerin nâibliğini Cûlb'deki (Cûlb/Cûlbey) aşarat/onlar emîrlerinden Şeyh Ahmed'e verdi, ona ve Ermenilere hil'at giydirdi ve onları söz konusu kalelere geri gönderdi. (c.6, s.440).

On ikinci gün: Sultan Göynük adlı menzile indi.

O sırada Şam nâibinden bir mektup geldi; mektupta, Hüseyin b. Köbek/Kebek'in Rebû'l-âhir ayının beşinde Malatya'yı ateşe verdiği, çarşılarını ve oradaki Dârü's-Sa'âde'yi tamamen yangının sardığı, şehirde güçsüz ve çaresizlerden başkasının kalmadığı, bölgedeki bütün köylülerin tamamen göçtüğü bildiriliyordu. Ayrıca İbn Kebek'in 'Kürkî' denilen yere indiği, nâibin de Malatya'dan hemen ardından onu takip ettiği yazılıydı. Bunun üzerine Sultan, Kunik'te bulunduğu sırada, oğlu Emîr Sârimuddîn İbrâhîm'i harekete geçmekle görevlendirdi ve onu ayın on üçünün Pazar günü yola çıkardı. Beraberinde Emîr Cakmak ed-Devâdâr ile bir grup emir vardı. Görevleri, Emîr Nâsiruddîn Muhammed b. Dulgâdir'e ani baskın düzenlemektir. Kuvvetler hızlı bir şekilde ilerleyip sabahleyin Elbistan'a vardılar. (c.6, s.440) Ancak Dulgâdir oğlu oradan kaçmış ve bölgeyi tamamen halksız bırakmıştı. Bunun üzerine gece gündüz durmadan yol aldılar ve ayın on beşinin Salı günü Külli Delî/Kül Deli denilen yere indiler. Orada bulunan Türkmenlere baskın düzenlediler, onların çadırlarını ele geçirip yaktılar. Oradan Sultan Hanı'na gittiler; oradakilere de baskın yaparak çadırlarını yaktılar ve çok sayıda binek ve yük hayvanı aldılar. Daha sonra 'Sârûş' denilen yere vardılar, oradaki Türkmenlerin çadırlarını da ateşe verip yanlarındaki malları ele geçirdiler ve geceyi

orada geçirdiler. Ertesi gün, ayın on altısının Çarşamba sabahı yeniden yola çıktılar ve nihayet Muhammed b. Dulgâdir'e yetiştiler. O, ağırlıkları ve haremiyle birlikte yol almakta idi; onlar da peşine düştüler ve ele geçirdiler. (c.6, s.440).

Dulgâdiroğlu'nun ağırlıklarını, eşyalarını ve yanında bulunan her şeyi ele geçirdiler; kendisi ise ancak çıplak atlarla (yalın atlara binerek) kaçmayı başardı. Yanındaki birçok adam da onların eline düştü. Ardından ganimetlerle birlikte sultanın yanına döndüler. Ganimetler arasında yüz adet basrak yani büyük tüylü bohdi (beydeveyi andıran, deveyle at arası güçlü hayvanlar) fil gibi iri cüsseli hayvanlar; beş yüz yük lokât (ağırlık develeri), iki yüz at bulunuyordu. Alınan ipekli kumaşlar, kürkler, gümüş ve diğer maden kapları ise sayılamayacak kadar çoktu. Sultan, Elbistan meralarında dolaşmaya devam ederken Şam nâibi Emîr Akbay geldi. O, Hüseyin b. Kebek'in izini sürmüş, fakat onun Rum diyarına girdiğini haber almıştı. Ayrıca Malatya işlerini düzenlemiş, halkının şehre dönmesini sağlamış ve Hama nâibi Emîr Câr Kutlu ile birlikte bir grup emîri; Bire nâibini, Kala'atür-Rûm nâibini, Ayntab nâibini, Kâhta ve Gerger nâiplerini Kâhta ve Gerger üzerine sevk etmişti. Bu kuvvetler iki kaleyi kuşattılar; Kâhta nâibi çarşıları yakmış ve kaleye sığınmıştı. Bunun üzerine sultan onlara bin iki yüz yaya ve birçok kuşatma âletinden oluşan bir yardım kuvveti gönderdi. Bu sırada Muhammed b. Dulgâdir'den bir mektup geldi; affını diliyor ve Darende Kalesi'ni teslim edeceğini bildiriyordu. Talebi kabul edildi. Halep nâibi Emîr Kacgar Tarsus'a gitmek üzere yola çıktığında, ondan önce Tarsus'a, Sultan'ın oradaki vekili Emîr Şâhin el-Eydikarî gönderilmişti. Bu sırada Karamanoğlu kendi nâibi Emîr Mukbil'e yardım kuvveti yollamıştı. Mukbil, sultan ordusunun kendisine yaklaştığını öğrenince Tarsus'tan ayrıldı ve Şâhin el-Eydikarî'ye bir mektup göndererek gittiğini bildirdi. Bunun üzerine Şâhin Tarsus'a girdi fakat Mukbil kaleye sığınmıştı. Emîr Kacgar ve Emîr Şâhin kaleyi kuşattılar ve durumu sultana yazdılar. Mektupları Elbistan'a ayın yirmi altısında ulaştı; bunun üzerine sürurlar (müjdeler) çalındı. Sultan, Mısır'da binlik kumandanlardan biri olan Emîr Seyfeddîn Aynal el-Ez'arî'yi Darende'ye göndererek oranın ambarlarından erzak getirmesini emretti. O da bol miktarda arpa ve yemlik madde getirdi; öyle ki Darende piyasasında bir ölçek arpa yarım dirheme satılır hâle geldi. Emîr Kaçgar ve Emîr Şâhin Tarsus Kalesi'ni kuşatmaya devam ettiler ve kale, eman verilerek ele geçirildiği gün (c.6, s.441).

Tarsus Kalesi Cuma günü, ayın on sekizinde emanla teslim alındı; Mukbil ve yanındakiler yakalandı ve hapsedildi. Bununla ilgili mektup sultana gönderildi ve mektup ayın yirmi yedisinin Pazar akşamı sultana ulaştı. Bunun üzerine Sultan, ‘Sultân Kurşî’ adlı menzile geçti. Bu sırada Emîr Ali Bak b. Dulgâdir’in elçisi hediyesi ve mektubuyla geldi. Ardından Emîr Nâsiruddîn Muhammed b. Dulgâdir’in mektubu, oğlu ve yanındaki kavahîler ile birlikte, ayrıca Darende Kalesi’nin anahtarlarıyla sultana sunuldu. Bunun üzerine Sultan, Elbistan nâibliğini, elinde bulunan Maraş nâibliğiyle birlikte, Ali Beg b. Dulgâdir’e verdi ve onun için teşrifat hazırlattı. Sultan ayın yirmi sekizinde Darende’yi görmek üzere ata bindi. Hafif süvari (cerâyid) birlikleriyle birlikte ilerledi ve kaleyi kuşattı; geceyi orada geçirdi. Sabah olunca, Şam nâibi Emîr Akbay’ın kuşatma üzerinde kalmasını düzenledi ve ordugâhlardan zerdhâne (zırh ambarı), yükçüler, nekkâîn ve ustalar getirtti; onlara kaleyi ele geçirmelerini emretti. Bu emirleri verdikten sonra ordugâha döndü. Aynı gece Darende’ye bağlı bölgelerden olan Handrus/Handeros Kalesi’nin anahtarları getirildi. (c.6, s.442).

Ardından Ali Beg b. Dulgâdir’in Elbistan nâibliğinde istikrara kavuştuğu, oğlu Hamza ile birlikte bir hediye gönderdiği haber verildi. Ayrıca Emîr Esenbek b. Aynal’ın, Emîr Nâsiruddîn Muhammed b. Dulgâdir’in askerleriyle çarpıştığı, ganimet olarak yanlarında ne varsa ele geçirdiği ve bu çatışmada Dulgâdir oğlunun büyük oğlunun elinin kesildiği haberi ulaştı. Sultan bu haberle sevindi. Sultan yeniden Darende’ye giderek geceyi kalenin üzerine bakan sarp yamacın tepesinde geçirdi. Sabah olunca askerleriyle birlikte, silah kuşanmış hâlde kalenin karşısına indi. Kale, şiddetli bir kuşatma altındaydı. İçeridekiler sultanın bizzat üzerlerine indiğini görünce aman dilediler ve Cuma sabahı ayın son günü aşağıya indiler. İçlerinde Emîr Nâsiruddîn Muhammed b. Karamân’ın oğlu Dâvud da vardı. Sultan ona teşrif giydirdi, altın işlemeli eyerli bir ata bindirdi ve maiyetine de hil’atlar verdi. Sultan kaleyi ele geçirdi ve fetih müjdesini ülkelere yazdı. Emîr Altınboğâ el-Hâkemî’ye nevbet reislerinden biri hil’at giydirdi ve onu Darende nâibliğine tayin edip kendisine silahlar dışında dört bin dinar ihsan etti. Ardından Emîr Menkliboğâ el-Ergunşâvî’ye Mısır’daki tablhâne emîrlerinden biri hil’at giydirerek onu Malatya ve Divriği nâibliğine tayin etti ve ona beş bin dinar ihsan etti. Ertesi gün Sultan Darende Kalesi’ne çıkarak her tarafını kontrol etti; ardından oradan ayrıldı. Bu sırada Nâsiruddîn Muhammed b. Şehrî’den bir mektup geldi. Mektupta, Cemâziyel-evvel ayının yedinci Çarşamba günü, Muhammed b. Dulgâdir’in

adamlarının elindeki Kurt-Bert (Kert-Bert) Kalesi'ni ele geçirmek için on kişilik bir birliği gizlice kaleye sokmak üzere gönderdiği, ardından da bir birlik göndererek Perşembe günü kaleyi ele geçirdikleri bildiriliyordu. Kaleden alınan on bir kişi Darende Kalesi'ne getirilip orada asılmıştı. (c.6, s.442).

Sultan, Darende, Tarsus ve Ayas işlerini tamamladıktan; Elbistan'ın yönetimini Ali Bek b. Dulgâdir'e, Maraş'ın işlerini ise oğlu Hamza'ya bıraktıktan sonra ordusuyla birlikte yola çıktı ve Elbistan'ın batı tarafında, yaklaşık bir konaklık mesafede, nehir kıyısına indi. Orada Malatya ve Darende nâipliklerinin işlerinin sağlamlaşması ve iki beldenin halkının tamamen geri dönmesini beklemek için dört gün konakladı. Ardından Elbistan'a geri döndü; hedefi Besni, Kâhta ve Gerger idi. Oradan Ali Bek b. Dulgâdir'in oğlu Hamza'yı babasına geri gönderdi. (c.6, s.443).

Yine oradan Kara Yûsuf'un elçisi Dengiz'i, yanında cevap mektubu ve bir hediyeyle yolladı. Bu sırada Şam nâibi Emîr Akbay, Besni'ye gitmişti. Sultan da onun peşinden hareket etti. (c.6, s.443).

Çok geçmeden Emîr Akbay'dan şu haber geldi: Besni Kalesi'nde bulunan ve oraya yerleşmiş olan Emîr Tuğruk b. Dâvud b. İbrâhim b. Dulgâdir'e bir mektup yazarak onu itaate teşvik etmiş ve huzura gelmeye çağırılmıştı; ancak Tuğruk, can güvenliğinden endişe ettiğini söyleyerek gelmekten çekinmişti. Emîr Akbay onunla yazışmaya devam etti ve sonunda kale teslim edildi, Tuğruk da onun huzuruna geldi. Cemâziyel-âhir ayının yirmi altısında Emîr Akbay, Emîr Tuğruk ile birlikte geldi. Sultan ise Mansûr Hisarı'na yaklaşmış durumdaydı. Sultan, Tuğruk'a ve beraberindekilere hil'at giydirdi; onlara para ve çeşitli elbiseler ihsan etti ve konaklamaları için bir çadır kurulmasını emretti. Ardından Sultan Mansûr Hisarı'na indi. Bu sırada Halep nâibi Emîr Kacgar'ın Gerger ve Kâhta üzerine indiği haberi ulaştı. Ayrıca Kara Yülük'ün elçisi bir hediyeyle geldi; Sultan ona da hil'at giydirdi. Daha sonra Hısn-ı Keyfâ hâkimi Melikü'l-Âdil Süleyman'ın elçisi de bir hediyeyle geldi. Ertesi gün Sultan yola çıktı ve Mansûr Hisarı'nın kuzeyine, Gerger ve Kâhta'ya yakın bir yere kondu. Halep nâibinin yanına Emîr Câr Kutlu Hama nâibi ile Mısır ve Şam emîrlerinden bir grup takviye olarak gönderildi. Ayrıca Trablus nâibi Yeşbek el-Yûsufî, Kâhta'nın kuşatılması için sevk edildi. Aynı gün, Emîr Menklî Hoca es-Seyfî Ergunşah'a, El-Kal'atü'r-Rûm nâibliği

görevine tayin edilmesi münasebetiyle hil'at giydirildi; bu tayin, Emîr Ebû Bekr b. Bahâdır el-Bâbîrî el-Ce'îrî'nin yerine yapılmıştı. Yine Emîr Gümüşboğa er-Rüknî ki o, Cemâleddîn el-Üstâdâr'ın nevbet reislerinden idi Behesni nâibliğine, Emîr Tuğruk b. Dulgâdir'in yerine tayin edilerek hil'atle taltif edildi. Bu sırada Kara Yûsuf'un cevabı mektubu, kazaskeri Kadı Hamîdüddîn ile birlikte geldi; ayrıca Kara Yûsuf'un oğlu Muhammed Şah'ın mektubu, Erzincan hâkimi Bîr Ömer'in mektubu ve Kara Yûsuf'tan değerli bir hediye de ulaştırıldı. Bunun üzerine Hamîdüddîn konaklatıldı ve makamına layık şekilde ağırlanması sağlandı. (c.6, s.443).

Daha sonra Sultan yola çıktı ve Kâhta üzerine vararak kaleyi kuşattı. Kâhta halkı ve kalenin görevlileri şehri terk etmişti. Bunun üzerine kaleye karşı atış yapmak üzere, Mısır ölçüsüyle altı yüz rıtlı taş atan büyük bir top ve bunun altında birkaç top daha kuruldu. (c.6, s.444).

Sultan kaleyi kuşatmakla meşgulken, Kara Yûsuf'un yaklaştığı ve Kara Yülük'e gitmeyi amaçladığı haberi geldi. Sultan hemen Kara Yülük'e doğru hareket etti. Bu sırada Kara Yülük hâkimi, oğlu Emîr Hamza el-Aşşârî'yi, kendi nâibi Emîr Şemseddîn Emîrze ile birlikte, Sultan'a gönderdi. Beraberlerinde atlar ve arpa bulunan bir hediye de vardı. Hâkim, Sultan'ın kendisine ilgi göstermesini diliyordu. Sultan, çocuğunu ve nâibini ikramlarla ağırladı ve onları konaklattı. (c.6, s.444).

Ayrıca Ruha nâibinin elçisi Tûr Ali'nin elçisi, Divriği nâibi Emîr Nâsiruddîn Muhammed b. Şehrî'nin elçisi ve Erzincan hâkimi Bîr Ömer'in elçisi de geldiler. Bîr Ömer'in mektubunda, Kara Yülük üzerine yürüdüğü ve orayı almak için yanında yirmi bin süvari bulunduğu bildiriliyordu. Yine Eğil Hâkimi Emîr Muhammed b. Devletşah'ın elçisi geldi; yanında kalenin anahtarları da vardı. Sultan anahtarları kendisine geri verdi ve üzerine iki atlas hil'at giydirerek onu taltif etti. Kâhta Kalesi üzerindeki kuşatma şiddetlendikçe ve lağımcılar tünel açmayı tamamlayıp artık sadece ateş verilmesi kaldığında, Korkmas Şemseddîn Emîrze, (kale sahibinin) isteği üzerine Sultan tarafından ona gönderildi. Görüşmeler neticesinde şu karara varıldı: Kale hâkimi oğlunu rehin olarak gönderecek ve Sultan ayrıldıktan sonra kendisi kaleden inecekti. Bunun üzerine Sultan Gerger tarafına doğru hareket etti. Emîr Cakmak, Kâhta kuşatması üzerinde bırakıldı; ordunun ağırlıkları

ise Ayntab'a doğru gönderildi. Sultan Gerger Kalesi'ni kuşattı ve üzerine, Şam ölçüsüyle altmış ile yetmiş ratıl ağırlığında taş atan bir mancınık kurdurdu. Bu, ayın yirmi dokuzunun Cuma günü gerçekleşti. (c.6, s.444).

Ay: Receb Gün: 1-Cumartesi:

Bu günde Emîr Cakmak'tan haber geldi: Emîr Korkmas, Kâhta Kalesi'nden harem-i ismetiyle birlikte aşağı inmiş, kale ise sultanın nâibleri tarafından teslim alınmıştı. Korkmas, beraberindekilerle birlikte Halep'e doğru hareket etmişti. Ayrıca Malatya nâibi Emîr Menglî Boğa'dan da şu haber geldi: Kara Yûsuf'un askerlerinden bir kısmı Minşâr Kalesi'nin eteğine inmiş ve Kürtlerin çadırlarını yağmalamıştı. (c.6, s.444).

Bunlardan yaklaşık üç yüz süvari Fırat'ı geçmişti. Bunun üzerine Menklîboğa üzerlerine yürümüş ve onları bozguna uğratmış; yaklaşık yirmisini öldürmüş, yine yaklaşık bu kadar kişi Fırat'ta boğulmuş, on iki kişi de esir alınmıştı. Ardından onların Harput tarafına doğru ilerledikleri bildirildi. (c.6, s.444).

Sultanın, Safed'de görevli hâcib Emir Şahin'e hil'at giydirdiği ve onu Kerker/Gerger nâibliğine tayin ettiği; Hama emirlerinden Kızılboğa'yı ise Kahtâ nâibliğine getirdiği belirtilmektedir. Bunun üzerine Kızılboğa Kahtâ'ya gidip şehri ve kalesini teslim aldı. Sultan ise salı gününün dördüncü sabahı erkenden yola çıktı. Her yıl tekrarlayan ve onu rahatsız eden bacak ağrısı yeniden nüksettiğinden ata binemeyecek durumda olduğu için tahtirevana binmek zorunda kaldı ve Halep'e yöneldi. Daha sonra, Kîlik adı verilen bir beldenin karşısından Fırat Nehri'ne konulan kayıklara geçti; yanında ise yalnızca hususi hizmetkârları bulunuyordu. Perşembe gününün altıncı akşamı Kale-i Rûm'a ulaşip geceyi orada geçirdi. Ertesi gün kalenin işlerini düzenledikten sonra meydana indi; nâibine beş yüz dinar, kale muhafızlarına ise bir miktar nafaka ihsan etti. Cuma gününün yedinci günü Halep nâibi Emir Kacgar'dan haber geldi. Bu haberde, Kara Yûsuf'un kuvvetleri karşısında Kara Yülük'ün mağlup olduğu; Gerger'de bulunan garnizon askerlerinin korkuya kapılarak çekilme niyetine girdikleri bildiriliyordu. Mektup okunmakta iken Şam nâibi Emir Akbay'dan bir yazı ulaştı. Bu yazıda, Emir Kacgar'ın kendisine haber vermeksizin beraberindekilerle Gerger'den ayrıldığı ve kendisinin ise kaleyi kuşatma niyetinde olduğu belirtiliyordu. Bunun üzerine ona, kuşatmayı sürdürmesi emredildi. (c.6, s.445).

Cumartesi, sekizinci gününün sabahında sultan Fırat boyunca aşağı doğru ilerleyerek el-Bîre'ye ulaştı; günün sonunda şehre girdi ve kalesine çıktı. Burada işleri düzenleyip gerekli kararları aldı. Ertesi gün, Kara Yûsuf'un yaklaştığına dair haber geldi; ayrıca Şam nâibi Emir Akbay'ın, Gerger nâibi Halîl ile uzlaştığı ve beraberindekilerle bölgeden ayrıldığı bildirildi. Bu durum üzerine sultan büyük bir öfkeye kapıldı ve Halep nâibi Emir Kacgar'a karşı hiddeti daha da arttı. Bunun ardından sultan, el-Bîre'den ayrılarak Halep'e gitmek üzere yola çıktı ve ayın on üçüncü Perşembe sabahı, sultanlara özgü bir ihtişamla şehre girdi. (c.6, s.445).

Halk, Kara Yûsuf'un gelişine dair yaygın söylentiler sebebiyle büyük bir endişe içindeydi; bu yüzden sultanı karşılamaya çıkıp onun gelişine sevinç gösterdiler. Sultan kaleye çıktı, emân ilan etti ve fakihler ile yoksullar arasında bol miktarda para dağıttı. Ayrıca, Emir Cakmak'ın inşasına başlamış olduğu sarayın yeniden yapılmasını emretti. (c.6, s.445).

Aynı gün, Kahire'den Nil'in taşma haberinin geldiği bildirildi. Bununla birlikte, Hisn Keyfâ hâkimi Süleyman'ın elçisi ve mektubu da ulaştı. Mektubunda, sultana tâbi olduğunu bildirmek istediğini, kendisine bir taklîd verilerek durumunun sabitlenmesini ve sultanlık nâiblerinden biri olarak görevinin devamını talep ettiğini yazmaktaydı. Ayrıca, nâiblerin âdeti üzere bir teşrif istemekteydi. Bu talepler kabul edildi; elçilerine hil'at giydirildi ve kendisine altın işlemeli bir kumaş odası ile hazırlanmış giysiler tahsis edildi. (c.6, s.446).

Ay: Şaban Gün: 1-Pazartesi

Bu günde sultan, Halep Kalesi'ndeki yeni sarayda resmî merasim icra etti. (c.6, s.446).

Emîr Nâsırüddin Muhammed b. Dulgadir'in, her zamanki üzere Ablastîn (Elbistan) nâibliğinde bırakılması kararlaştırıldı ve kendisi için nafaka, bir kılıç, silahlar, develer ve atlar hazırlanarak donatımı sağlandı. (c.6, s.447).

Ayın 8.günü:

Sultanın huzuruna, Emir Süleyman b. Osman'ın mektubunu getiren bir haberci ulaştı. Mektupta, Konya'yı kuşatmasının ardından Muhammed b. Karamân'ı ve oğlu Mustafa'yı ele geçirdiği, Konya'yı zapt ettiği ve Kayseri başta olmak üzere İbn Karamân'a ait memleketlerin büyük kısmını hâkimiyeti altına aldığı bildiriliyordu. (c.6, s.447).

Ayın 15. günü pazartesi

Kahire’de Ezher Camii ile Bâb-ı Züveyle yakınındaki Müeyyedyiye Camiinde halk toplandı. Ezher’de, hâfız ve kadı Şihâbeddin Ahmed b. Hacer, sultanın gönderdiği mektubu halka okudu. (c.6, s.448).

Mektupta, sultanın Elbistan’a ulaştığı, Kahtâ, Sîs, el-Mesisa/Misis, Ezene/Adana ve başka bazı yerleri ele geçirdiği bildiriliyordu. (c.6, s.448).

Ayrıca, Tebriz ve Bağdat hâkimi Kara Yûsuf’un sultana bir hediye gönderdiği, aralarındaki ilişkinin yumuşamaya başladığı, sultanın yeniden Halep’e döndüğü ve bunun Recep ayının on dokuzuncu günü kayda geçirildiği ifade ediliyordu. Bu mektubun bir sureti Müeyyedyiye Camii’nde de okundu. Bunun üzerine halk arasında çokça söz edildi; meseleler, kişilerin niyet ve beklentilerine göre farklı şekillerde yorumlandı. (c.6, s.448).

Ayın 17.günü:

Sultana; Emir Fahrüddin Osman b. Tûr’dan, Kara Yülük üzerine gönderdiği birliklere dair; ayrıca el-Bîre nâibi Emîr Altınboğa’dan, Kale-i Rûm nâibinden, Kahtâ nâibinden ve Malatya nâibinden gelen haberler ulaştı. Bu haberlerde, Kara Yûsuf ile barışın sağlandığı bildiriliyordu. Antlaşmaya göre Kara Yûsuf, Sûr Kalesini teslim alacak; buna karşılık Kara Yülük, kendi bölgelerindeki değerlendirme üzere bir milyon dirhem, ayrıca yüz at ve yüz deveyi Sâruk üzerinden teslim edecekti. (c.6, s.448).

Aynı günlerde, Bursa hâkimi Osman oğlu, Konya üzerine yürüyerek Muhammed b. Karaman’ı kuşattı. Ancak üzerine ansızın öyle büyük bir sel bastı ki, neredeyse kendisi ve ordusu helâk olacaktı; bunun üzerine Konya’dan ayrılıp kuşatmayı kaldırdı. (c.6, s.456).

H. 821 Yılı Olayları (M. 1418/1419)

Ayın 11.günü; Dârende nâibi Emîr Alçunboğa el-Cekemî’nin, Hüseyin Kebek üzerine yürüdüğü; ancak atının altında kayıp yuvarlandığı, bunun üzerine yakalanarak öldürüldüğü haber verildi. Hüseyin ise Malatya üzerine gidip şehri kuşatmıştı. (c.6, s.459).

Ayın 4.günü:

Kahtâ idaresini elinde bulunduran Korkmas, beraberinde bulunan on beş kişiyle

birlikte Bâb en-Naşr dışında ortadan ikiye kesilerek idam edildi. (c.6, s.461).

Ömer b. el-Hezbanî'nin Tarsus'a sürgün edilmesine dair yazı gönderildi; ardından da onun, Cemâleddin'in baş nöbecisi Gümüşboğa'nın yerine Besni nâibliğine getirildiğine dair hüküm yazıldı. Tarsus nâibi Emîr Şâhin el-Eydikarî'den bir yazı geldi. Mektubunda, dört aydır İbrâhim b. Ramazân tarafından kuşatma altında bulunduğunu ve Muhammed b. Karamân'ın Tarsus'a yürümeye niyetlendiğini bildiriyordu. (c.6, s.464).

Halep'ten, Ali Bek b. Dulgadir ile kardeşi Muhammed Bek arasında büyük bir çatışmanın meydana geldiği haberleri ulaştı. Bu savaşta Muhammed Bek üstün geldi, kardeşini bozguna uğrattı ve onun bütün mallarını ganimet olarak ele geçirdi. Çarpışmanın ardından, Halep nâibi Emîr Yeşbek, zafer kazanmış olan Muhammed Bek'e yetişt; onu karşıladı, misafir etti ve kendisine ikramlarda bulundu. Muhammed Bek de huzura gelip itaate bağlı kalacağına dair yemin etti. (c.6, s.465).

Aynı gün, iki değirmen, bir han ve kırk dükkân ile bir zaviyeyi ihtiva eden bir kaysariyyenin (çarşı) inşası için Malatya'ya kırk bin dinarlık bir ödenek gönderildi. Ayrıca Trablus nâibine, ordusuyla birlikte Malatya'ya gitmesi ve oranın nâibine yardım etmek üzere orada ikamet etmesi yönünde yazı gönderildi. (c.6, s.467).

Aynı gün, Sultan'a Emîr Cakmak ed-Devâdâr hakkında, Kara Yûsuf'la iş birliği yaptığı yönünde bir ihbarda bulunuldu. Bu ihbarın sebebi şuydu: Sultan'ın huzuruna, kendisinin Ali ed-Derbendî'nin soyundan geldiğini iddia eden bir adam gelmiş; sultan ona iyilikte bulunmuş, hac yolculuğu için gerekli hazırlıkların yapılmasını emretmişti. Adam hacca gidip geri dönünce, Emîr Cakmak aleyhinde şu şekilde haber verdi: Sultanın Kahtâ'da bulunduğu sırada, Kara Yûsuf'un elçisine iyi davranmış; elçiyi Şam memleketlerine yönlendirmek istemiş; bu hususta elçiyle Kara Yûsuf arasında aracılık yapmıştı. Bunun üzerine Cakmak'a, olayla ilgili olarak bir miktar bilhas[2] (değerli bir taş) Gönderildiği söyleniyordu. (c.6, s.468).

Erzen hâkimi Bîr Ömer'in, Rum (Anadolu) askerleri karşısında büyük bir yenilgiye uğradığı; çok sayıda adamının öldürüldüğü haber verildi. Bunun ardından Kara Yülük, Kara Yûsuf'un topraklarına yürüdü; Mardin bölgesindeki kuvvetlerle savaştı, onları bozguna uğrattı; yaklaşık yetmiş kişiyi öldürdü veya esir aldı. (c.6, s.469).

Kendisi için iki kale ve iki şehir ele geçirdi; ayrıca iki yüz yirmi köyü, halkı ve mallarıyla birlikte, kendi memleketine iskân etmek üzere yerlerinden sürdü. Şu anda da Mardin kuşatması altındadır. (c.6, s.469).

Aynı gün, Emîr Berdibek el-Acemî'nin Sîs nâibliğine tayin edilmesi yönünde hüküm çıkarıldı ve yerine gönderilmek üzere hil'atı hazırlanarak kendisine tahsis edildi. Bu tayin, Akboğa'nın yerine yapılmıştı. Halep nâibinin, Halep askerleriyle, kale nâibleriyle ve itaat hâlindeki Türkmen emirleriyle birlikte harekete geçtiği; bu Cemâziyelâhir'in ikinci günü Gerger Kalesi üzerine indiği ve orayı kuşattığına dair haber ulaştı. Kalenin nâibi Halîl kuşatma altına alınmıştı. Gerger halkı kaleyi terk etmiş, Halîl ise kale ve hisarın savunmasını hazırlayarak tahkimatını yapmıştı. (c.6, s.470).

Halep nâibi Emîr Yeşbek'in, Gerger üzerine kırk gün boyunca kararlılıkla kuşatma uyguladığına dair haber ulaştı. Ancak orduya ait yem tamamen tükendi. Bunun üzerine Gerger bölgesini halkından tamamen boşalttı; yöre halkını Halep topraklarına sevk etti. Ardından bağları otlattı, bağlıkları ateşe verdi, köyleri de yakıp yıktı; öyle ki bölgeyi bütünüyle harap ve ıssız bir hâle getirdi. Sonuçta Gerger Kalesi ele geçirilemeden, yanındakilerle birlikte Halep'e geri döndü. Ayrıca Emîr Şihâbüddin Ahmed b. Ramazân'ın oğlu olan Emîr İzzeddin Hamza, babasının teamülü üzere, İbrâhim b. Ramazân'ın yerine İbn Karamân'a meyletmiş olması sebebiyle Adana nâibliğine ve Türkmen emirliğine tayin edildi. Halep askerlerine de Gerger'e gitmiş olmalarından dolayı on bin dinar ihsan edildi. Kahtâ nâibliğine, Emîr Minklibugâ'nın yerine Emîr Berdibek el-Hamzâvî getirildi; Menkliboğa ise yeniden Hama'daki emîrliğine iade edildi. (c.6, s.473).

Aynı gün, İbn Karamân'ın Tarsus kuşatmasını sürdürmekte olduğu, Kara Yûsuf'un ise Âmid üzerine indiği haberi ulaştı. Bunun üzerine Kara Yülük, onun karşısında duramayarak kaçtı ve Fırat Nehri kıyısında, Necm Kalesinin karşı tarafına indi. Halep nâibinden, Fırat'ı geçmek için izin talep etti. (c.6, s.474). Sultan kaleye varıp yerini aldıktan hemen sonra, Emîr Berdibek el-Hamzâvî ki Cebele'nin binlik emirlerinden biriydi yanında Kahtâ nâibi Emîr Mengliboğa ile birlikte, Halep nâibinin ve Osman b. Tur Alî adlı emirin mektuplarını getirerek huzura çıktı. (c.6, s.475).

Bu yazıda bildirildiğine göre Kara Yülük, Zağmu/Zeugma denilen yerden Fırat'ı

geçmiş ve Nehrû'l-Merzebân denilen yere inmişti. Ona, Kara Yûsuf'un ani bir baskın yapmaya hazırlandığı haberi ulaşmıştı. Kara Yülük henüz yerleşmişken, Samsat tarafından Kara Yûsuf'un kuvvetlerinden bir müfreze, Gerger nâibi Halîl rehberliğinde üzerine ani baskın düzenledi. Onlar, Kara Yülük'ün Nehrû'l-Merzebân'dan Merc-i Dâbı tarafına çekilmekte olduğu sırada ona yetiştiler. Şa'bân ayının on ikinci Salı günü çarpışma meydana geldi; Kara Yûsuf'un askerleri onun bazı ağırlıklarını ele geçirdi. (c.6, s.475).

Geceleyin Yeşbek'e bir haberci geldi ve Kara Yûsuf'un askerlerinin ona yettiğini bildirdi. Bunun üzerine Yeşbek, tan yeri ağarmadan önce ata bindi. Kara Yûsuf'un ordusunun öncü birlikleri Bâb-ı Lâ denilen yerde mevzilenmişti. Onlarla çatışmaya girdi, onları bozguna uğrattı; bazılarını öldürdü, bazılarını ise esir aldı. Esirler, Halep'e Kara Yülük'ün durumunu yoklamak için geldiklerini, Kara Yûsuf'un ise Ayn Tâb'da bulunduğunu söylediler. Bunun üzerine Yeşbek geri döndü ve Sermîn tarafına yöneldi. Kara Yûsuf, askerlerinin yenildiğini öğrenince, Halep nâibine bir mektup göndererek Ayn Tâb'a inişinden dolayı özür diledi; maksadının yalnızca Kara Yülük'ü takip etmek olduğunu, zira onun Mardin'de büyük bozgunculuk çıkardığını bildirdi. Halep nâibi de ona Sâruhân adlı mihmandarını (elçi) gönderdi. Sâruhân, Kara Yûsuf'u Fırat kenarında buldu; Kara Yûsuf'un askerleri Fırat'ın büyük kısmını karşıya geçirmişti ve kendisi de geçmek üzereydi. Elçi ona hürmet gösterdi. Kara Yûsuf da Ayn Tâb'a gelişinin maksadını açıklayarak Şam topraklarına girme niyetinde olmadığını yeminle bildirdi. Ardından Halep nâibine bir hediye göndererek elçiyi geri yolladı. Kara Yûsuf'un harekete geçmesinin sebebi şuydu: Emîr Fahrüddin Osman b. Tur Alî b. Muhammed ki kendisine Kara Yülük denirdi Âmid hâkimi idi. (c.6, s.476).

Şa'bân ayının başlarında, Kara Yûsuf'un ülkesi içinde bulunan Mardin şehri üzerine yürümüş, şehrin halkına saldırmış, onları büyük bir zulme uğratmıştı. Çok sayıda insanı öldürmüş; kadınları esir etmiş; küçük çocukları ve kadınları bile satışa çıkararak öyle bir noktaya varmıştı ki, küçük bir çocuk iki dirheme satılır olmuştu. Şehri ateşe vermiş, ardından Âmid'e geri dönmüştü. (c.6, s.476).

Bu durum Kara Yûsuf'a ulaşınca, öfkesi son derece arttı. Sultana muhalif olan bir grupla birlikte hemen harekete geçti; maksadı Kara Yülük'ü ele geçirmektir. Bu amaçla Âmid üzerine yürüdü ve oraya indi. (c.6, s.476).

Ardından Kara Yûsuf, Şa^cbân'ın sekizinci günü Âmid'den ayrılarak Kara Yülük'ün peşine yalnız süvari birliğiyle düştü. Samsat mevkiinden Şa^cbân'ın onuncu günü Fırat'ı geçti ve Kara Yülük'e yetişti. Onu Nehrû'l-Merzebân üzerinde vurdu. Kara Yülük ise karşı koyamayarak Halep'e doğru kaçtı; Kara Yûsuf da peşinden gitmekteydi. Bunun üzerine Kara Yülük Halep'ten ayrılmak zorunda kaldı. (c.6, s.477).

Ay: Ramazan Gün: 9

Kara Yusuf'un Ayntab çarşılarını ateşe verip yağmaladığı haberi geldi. Halk onunla 100.000 dirhem ve 40 at karşılığında barıştı. Bunun üzerine 4 gün sonra buradan ayrılarak Birecik tarafına yöneldi. Ordusunun ekseri kısmı on yedinci pazartesi günü şehrin doğu yakasına geçti; kendisi de ertesi gün karşıya geçti ve Bire'nin bahçelerine inerek şehri kuşattı. Bire halkı 2 gün boyunca onunla savaştı ve adamlarından bir kısmını öldürdü. Akabinde Kara Yusuf şehre girdi ve çarşıları yağmalayıp şehri ateşe verdi. Öyle ki; geriye sadece kül kaldı. Halk kadınlarını da yanlarına alarak kaleye çekilip Kara Yusuf'tan korunmaya çalıştı. Sonrasında ayın 19'unda ülkesine doğru yola çıktı; Bire bölgesini tamamını yakıp yağmaladıktan sonra, Kara Yusuf'un geri döndüğü haberi gelince sultan sefere çıkma niyetinden vazgeçti ve Şam'a yönelik harekât konusunda gevşeklik gösterdi. (c.6, s.478).

Karamanoğlu'nun Tarsus halkı ile savaşmış olduğu haberi geldi. İki taraf arasında da çok kişi hayatını kaybetti. Nihayet şabân'ın 7.günü; karın bölgesinde meydana gelen şiddetli ağrı yüzünden oradan ayrıldı. (c.6, s.478).

Bu ayda:Cize topraklarında ekili bulunan yonca bitkilerinin büyük bir kısmını kurtlar (bitki kurdu) yok etti. Aynı günlerde; Emir Nasırûddin Muhammed b. Karaman'ın oğlu Mustafa, Tarsus halkının daveti üzerine şehre geldi. Sebebi; Tarsus nâibi Şahin el-Eydîkârî'nin kötü yönetiminden, mallarına ve canlarına kast etmesinden sıkılmışlardı. (c.6, s.479).

Mustafa şehri ele geçirip kaleyi kuşatmaya başladı. Şahin kalede direnmiş, fakat hemen ardından ele geçirilip Mustafa'nın oğluna gönderildi. Kara Yusuf'un ülkesine döndüğünde ise; oğlu Bîr Beduk Mardin'de öldü. Diğer oğlu İskenderi ise yakalayıp hapsedtirdi, ayrıca Bağdat Hâkimi olan oğlu Şah Muhammed arasında da bir anlaşmazlık vuku bulmuştu. (c.6, s.479).

Vefayat bölümü;Türkmen emirlerinden olan Hüseyin b. Kebek, Cemaziyelûla'nın 3.günü öldürüldü. Onun öldürülmesi ile ilgili hadise şöyledir; sultan'a karşı isyan edenlerden olan Emir Tagrıberdi el-Cekemî kaçmıştı. Sultan ise çektiği askerlerle beraber Kâhta da idi. Tagrıberdi daha sonra Malatya nâibi Emir Menkliboğa aracılığı ile sultandan affı istendi. Sultan da onu affetti. Tagrıberdi, Menkliboğa'nın yanında kalmaya devam etti. Bu sırada Hüseyin b. Kebek Malatya üzerine geldi ve şehri kuşatmaya başladı. Bu esnada Tagrıberdi ve Emir Menkliboğa şöyle bir plan gerçekleştirdiler; Hüseyin b. Kebek'e kaçıyormuş gibi görünmesi ve onun yanına sığınması; yanında kaldığı süre zarfında ise münasip bir fırsatı yakalayıp onu öldürmesi. Tagrıberdi Malatya'dan ayrılıp ona doğru yola çıktı. Hüseyin ise onu güzelce karşılayıp ve yanında tuttu. Aynı ayın başında Hüseyin, Erzincan Hâkimi Bîr Ömer'e doğru hareket etti. Ömer onu ordugâhta konaklattı ve kendisine ikramlarda bulundu. Hüseyin burada yalnız bir gece kaldı. Ertesi gece içki içmek için oturdular, gece ilerleyince Hüseyin'in adamları ondan ayrıldılar ve yalnız bıraktılar o da çadırına çekildi. Tagrıberdi'yi Hüseyin'i bastırıp öldürmesi için çağırmışlardı. Hüseyin sarhoş olup uyuduğunda Tagrıberdi kılıcını alıp karnına sapladı; Hüseyin nefes alamadan öldü. Tagrıberdi ise hemen atına binerek geceleyin Şemâhi tarafına doğru kaçtı, oradan da Malatya'ya ulaştı. Ardından Halep'e ve oradan Mısır'a gitti. Sultan onu ikramla karşıladı, kendisine hil'at giydirdi; 10.000 dirhem gümüş, tam teçhizatlı 3 at, değerli elbiseler ve Mısır'da büyük gelir getiren bir iktâ verdi. Ayrıca emirlerin her birine ona hil'at giydirmelerini emretti ve büyük bir servet elde etti. Böylece halk, Hüseyin b. Kebek'ten kurtulmuş oldu. (c.6, s.484).

H. 822 Yılı Olayları (M. 1419/1420)

Ay: Muharrem (M. Ocak/Şubat 1419)

Aynı ayın içinde; Emir Nasırüddin Muhammed b. Beg b. Dulgadir'e Rum diyarında ki Kayseriyye'nin (Kayseri) saltanat nâibliğine tayin edildiğine dair tevcih/berat yazıldı ve kendisine gönderilmek üzere hazırlık yapıldı. (c.6, s.490).

Ay: Rebiülahir (M. Nisan/Mayıs 1419) Rum diyarında büyük bir depremin meydana geldiği; bu depremin güneş tutulmasının yaşandığı gün vuku bulduğu haberi geldi. Erzincan şehrinin yaklaşık yarısının toprağa gömüldüğü ve çok sayıda insanın öldüğü bildirildi. Ayrıca Konstantiyye'de ki yapılardan da önemli bir kısmının yıkıldığı haber verildi. Osmanoğlu'nun

Bursa’da inşa ettirdiği çarşı (Kaysâriyye) ve çeşitli dükkânlar ile çevresinde çöktüğü ve orada bulunanlardan hiç kimsenin kurtulamadığı aktarıldı. Yine Frenk ülkelerinden Girit (İqritiş) ve Venedik’te vebanın tüm halkı kırıp geçirdiği, şehirlerin neredeyse boşaldığı, Frenklerin ise Bursa Hâkimi Osmanoğlu’na karşı savaşmak üzere toplandıkları bildirildi. (c.6, s.497-498).

Sultanın oğlu’nun Halep’ten ayrıldığı ve Perşembe günü, ayın 9’unda Rum diyarında ki Kayseri’ye girdiği haberi ulaştı. Şehrin ileri gelen kadıları, şeyhleri ve sufileri onu karşılamaya çıktılar; o da onlara hil’at giydirdi. Ertesi gün Cuma günü Kayseri kalesine çıktı; şehirde ki camilerde sultan adına hutbe okundu ve onun adına para basıldı. Kayseri nâibi Şeyh Çelebi’nin ise onun gelişinden önce gizlice şehirden ayrıldığı bildirildi. Ardından Emir Muhammed b. Karaman’a hil’at giydirildi ve Kayseri valiliği kendisine verildi. Bu tayin sebebi ile Kahire’deki Kalatü’l-Cebel’deki Baybars zamanından beri gelenek olan müjde töreni yapıldı. Fakat bir süre sonra Kayseri halkı ile Muhammed Bey arasında bir anlaşmazlık zuhur etti. (c.6, s.498).

Ay: Cemaziyülevvel (M. Mayıs/Haziran 1419)

Bu ayda, sultanın oğlu’nun Kayseri şehrinden Konya tarafına gittiği haberi geldi. Bu yolculuk rebiülahir ayının 15.gününde gerçekleşti. O Kayseri’nin işlerini düzene koyduktan sonra; şehrin idaresini düzenleyip gerekli görevlendirmeler yapıp bu şehrin kapısına sultanın ismini nakşettirdi akabinde ise yola çıktı. (c.6, s.500).

Şam nâibi Emir Tanıbek Mîk ise Amîk bölgesine ulaştığında, Emir Hamza b. Ramazan ile ona bağlı Türkmen topluluklar yanına geldi. O da Hamza ile birlikte İbn Erzur ile beraber Misis’e yakın bir bölgeye doğru hareket etti ve Adana ile Tarsus’u ele geçirdi. (c.6, s.500).

Bu ay içinde; Sultanın oğlunun Rebiülahir ayının 18.günü Nikde (Niğde) şehrine ulaştığı haberi geldi. Şehrin halkı onu karşılamak için dışarı çıktı; ancak şehrin kalesi ona karşı bir isyan girişiminde bulundu. Bunun üzerine kalenin üzerine indi ve orayı kuşatmaya başladı. Kale üzerine mancınıklar kuruldu ve nakîbler (tünel kazan lağımçı birlikleri) çalışmaya koyuldu. Ayrıca Muhammed b. Karaman’ın oğlu Mustafa ile birlikte 120 süvari ile Niğde’den gizlice ayrılarak kaçtığı bildirildi. (c.6, s.502).

Ay: Cemaziyülahir Gün: 12 (M. 6 Temmuz 1419 Perşembe)

Bu ay içinde sultanın oğlu'nun Niğde kalesini 27 gün boyunca kuşattığı; nihayet Cemaziyülevvel ayının 14.günü kaleyi zorla ele geçirdiği haberi geldi. İçindekileri yakalatıp bağlanmalarını emretti; onlar 113 kişi idi. Ardından ayın 16.günü Larende şehrine doğru hareket etti. (c.6, s.502).

Ay: Recep Gün: 12 (M. 4 Ağustos 1419 Cuma)

Haber geldi ki; sultanın oğlu Niğde'yi ele geçirince, oraya Karamanoğlu Ali Bey'i nâib olarak bıraktı. Sonra cemaziyülevvel'in 16.günü askerleri ile birlikte Ereğli ve Larende şehrine doğru yöneldi. Ayın 18'inde Ereğli'ye ulaştı ve oradan Larende'ye hareket etti ve ayın 28'inde oraya vardı. Sultan, Halep nâibi Emir Yeşbek el-Yusufî'yi gönderdi. O da Türkmenlerden bir gruba baskın düzenledi; onların koyunlarını, develerini, atlarını ve sahip oldukları eşyaları ele geçirdi. Yeşbek geri dönünce, bu kez Emir Tatar; Trablus nâibi Emir Sudun el-Kadî; Hama nâibi Emir Şahin ez-Zerdekâş; Safed nâibi Emir Murad Hoca; Emir Aynal el-Ez'arî; Emir Culban (Re'sün-Nevbe); ve bir grup Türkmen gönderildi. Cemaziyelahir'in 6. Cuma gecesi Larende dağlarında Karamanoğlu Muhammed (Mehmed) Bey'i baskına uğrattılar. (c.6, s.504).

Mehmed Bey onlardan kaçtı; Memlûk kuvvetleri, çadırında bulunan bütün atları, develeri, koyunları ve ağırlıkları ele geçirip geri döndüler. Sultanın oğlu ayın 9'unda Halep'e gitmek üzere yola çıktı. Sultan ona, emirler arasında dağıtım yapması ve Halep'te kalıp surların tamiri ile ilgilenmesi için 6.000 dinar gönderdi. (c.6, s.504).

Recep ayının 3.günü sultanın oğlunun Halep'e ulaştığı haberi geldi.

Şam nâibi Emir Tanıbek Mîk el-Alâî'nin, Mustafa b. Mehmed b. Karamanoğlu ile İbrahim b. Ramazan'a; Ezene (Adana) civarı tarafında saldırdığı; onların ise Tanıbek'ten kaçıp yenildiği bildirildi. Medine-i Nebeviyye'den kaçmış olan Yeşbek ed-Devâdar'ın Bağdat'ta Kara Yusuf'un oğlu Şah Muhammed'in yanında olduğu, ona geldiği günden beri orada kaldığı, fakat sonradan Şah Muhammed'den kaçıp babası Kara Yusuf'a sığındığı; çünkü Şah Muhammed ile babası Kara Yusuf arasında bir anlaşmazlık ve soğukluk olduğu bildirildi. (c.6, s.505).

Ay: Ramazan Gün: 1 Perşembe (M. 21 Eylül 1419)

Bu ay'a girildiğinde insanlar endişe içindeydi çünkü Nil suyu zamanından önce çekilmişti. Tahıl fiyatları da yüksekti. Sultanın hastalığı ise aynı şekilde devam etmekteydi fakat biraz hafıflemişti. Sultanın oğlu'nun şabân ayının 24.günü Halep'ten ayrıldığı haberi geldi. Muhammed b. Karamanoğlu, oğlu Mustafa ve İbrahim b. Ramazan'ın Şaban'ın 16'sında Kayseri'ye ulaştıkları haberi geldi. Kayseri nâibi Emir Nasırüddin Muhammed b. Dulgadir'i kuşattıkları; onun ise savaşıarak onları bozguna uğrattığı ve yanlarında olan herşeyi yağmaladığı bildirildi. Mustafa öldürüldü; başı kesildi. Babası Muhammed b. Karamanoğlu ise yakalanıp hapsedildi. Mustafa b. Muhammed Bey b. Karamanoğlu'nun kesik başı Ramazan ayının 16'sında Cuma günü Kahire'ye getirildi. Kesik başı şehirde dolaştırıldı hemen ardından Babû'n-Nasr'a asıldı. Normalde başların asıldığı yer önceden Babû Züveyle idi fakat Sultan Melikü'l Müeyyed, Babû Züveyle'nin yanında kendi camisini inşa ettirmişti bu sebeple oraya artık başların asılmasını yasakladı ve kesik başlar artık Babû'n-Nasr'a asılmaya başlandı. Kesik başın gelişinde sevinç işaretleri olarak müjde davulları çalınmaya başlandı. (c.6, s.507).

Bu hadisenin başlangıcı ise şöyle idi: Emir Nasırüddin Muhammed Bey b. Ali Bey b. Karamanoğlu, Elbistan nâibi Emir Nasırüddin Muhammed b. Dulgadir ile savaşmıştı. Dulgadirlili emir, onu aldatmak için evlerinden uzaklaştırmış; bunun üzerine Karamanoğlu ise onların evlerini yağmalamıştı. Bundan ötürü Dulgadiroğlu da buna karşılık verdi, gözünü kör ettikten onun oğlu Emir Mustafa'yı öldürdü. Karamanoğlu yanında güvendiği birkaç adamı ile beraber bir mağaraya saklandı. Fakat Hristiyan bir adam onun saklandığı yeri söyledi ardından Dulgadiroğlu onu yakaladı oğlunun başı ile birlikte gönderdi. Nasırüddin Muhammed b. Karamanoğlu'nun diğer oğlu İbrahim ise kendi memleketine kaçtı. (c.6, s.507).

Ay: Zilhicce Gün: 5 (M. 23 Aralık 1419 Cumartesi)

Ayın 5'inde: Niğde, Larende ve Lü'lü bölgelerinin Memlûk sancağı nâibi olan Emir Ali Beg b. Karamanoğlu'nun hediyesi geldi. Şam nâibi Emir Çakmak'ın Şam'da Nekkây el-Hâcib'i tutuklayıp hapsedtiği haberi geldi. Sultan yolculuğunda Meyrût bölgesine ulaştı. Dönüş yolunda ilerlerken kurban bayramı ona Tırana menzilinde yetti. Bayram namazını

orada kıldırıldı ve hutbeyi Kâtibü's-sır olan Nasırüddin Muhammed el-Berzî okudu. Ertesi gün Nil'i geçerek nehirin karşısında ki Kâtibü's-sır'ın evine geçti ve orada geceledi. Evin yanında Kâtibü's-sır tarafından yaptırılan hamama girdi; hamamın süsü ve tarzı oldukça güzeldi. Sonra ayın 14'ünde pazartesi günü kaleye döndü ve adet olduğu üzere emirlere ve devlet görevlilerine hil'atlerini hediyelerini verdi. (c.6, s. 511).

Ayn 27.günü (M. 14 Ocak 1420 Pazar): Emir Bektumur es-Sâ'di geldi. Beraberinde; Karamanoğullarından Emir Alaeddin Ali Bey'in oğlu olan Emir Şemseddin Muhammed Bey'i getirmişti. Bu kişi Kayseri, Konya, Niğde, Larende ve diğer Karamanoğlu memleketlerinin Hâkimi idi. Kendisi zincire vurulmuş ve sıkı gözetim altında idi. Onu Emir Mukbîl ed-Devâdar'ın evine indirdiler ve başına bir muhafız tayin ettiler. (c.6, s.512).

Bu ayda:İstanbul şehri ve oradaki birçok yer zelzeleye uğradı; denizde şiddetli dalgalanmalar meydana geldi ve alışılmadık ölçüde arttı. (c.6, s.512).

Vefayat Bölümü:Şevval ayında Sis yakınlarında Türkmen emirlerinden olan; Sadaka b. Ramazan öldürüldü. (c.6, s.514).

H. 823 Yılı Olayları (M. 1420/1421)

Elbistan, Kayseriyye er-Rûm, Nikde (Niğde), Larende ve Lü'lu'e naibi Emir Ali Beg b. Karamandır. Sis'in naibi Emir Berdibeg el-Acemî'dir. Tarsus'un naibi Emir Beykibek et-Türkmanî'dir. (c.7, s.3-4).

Ayas naibi Emir Durmuş, Divriği naibi Nasıruddin Muhammed b. Şühr'dir. Malatya naibi Emir Mengliboğa el-Argunşavi'dir. Kâhta naibi Emir Kızılboğa'dır. Rum kalesi naibi Emir Ak-Koca, Bire'nin naibi Emir Altuboğa es-Safevi, Urfa'da ise Osman b. Tur Ali Karayülük bulunmaktaydı. (c.7, s.3-4).

Ay: Muharrem Gün: 1-Çarşamba (M. 17 Ocak 1420)

Emir Muhammed b. Karaman zincire bağlı bir şekilde getirilmiş ve yanında Davud b. Dulgadir bulunuyordu. İki ordu kışlarından, ardından taberdariyye ve silahhanelerden[3] geçerek ellerinde silahlarla ilerlediler. Sultan'ın huzuruna geldiklerinde ise ayakta durdular, sultan ise tahtında oturuyordu. Sultan, Davud b. Dulgadir'i diğer emirler ile birlikte tutuklamalarını ve Muhammed b. Karaman'ın ilerlemesini geciktirmelerini

emretti. Ardından sultan ayağa kalkarak saraya gitti ve Muhammed b. Karaman'ı huzura getirdi. Davud'a ise ikramda bulundu; ayrıca babasının Memlûk'u Kanıbay'ı altın işlemeli kumaşla donattı ve ona yakışacak şekilde yerini hazırladı. Daha sonra sultan, Muhammed b.Karaman'a oturmasını emretti. (c.7, s.4-5).

Ona Tarsus'a müdahalesi nedeniyle kızdı. Ayrıca esir düşmesine yol açtığı, kendi halkının mallarını zorla aldığı ve Bursa'daki Kirişçi b. Osman'a ait mülke el koyma girişiminde bulunduğu için de azarladı. Bununla beraber Sultan ona bazı şehirleri ve toprakları yakması sebebi ile uyarıda bulundu. Bütün bunlar sultan'ın ona lütuf ve serbest bırakma kararından sonra gerçekleşmişti. Muhammed b. Karaman af istedi. Sultan, yanındaki kişiye gülerek "Seninle bu toprakların ne ilgisi var" dedi. Sonra Muhammed b. Karaman hapse götürülüp tutuklandı. (c.7, s.4-5).

Sultan ayrıca Karaman'a Karaman topraklarındaki naiblerine yazmasını emretti; ellerinde kalan tüm malları sultan'ın naiblerine teslim etmesini istedi aksi takdirde topraklarını teslim etmeyenlerin öldürüleceğini de bildirdi. Bugün görülmeye değer bir gündü. (c.7, s.4-5).

Ay: Recep Gün: 23 (M. 3 Ağustos 1420 Cumartesi)

Emir Osman b. Tur Ali Karayülük, (Ber'ü Ömer'ı) yani Erzincan'ın Kara Yusuf tarafından atanan valisini kuşattı. Onu yakalayıp bağladı. Beraberinde ise 24 kişi, aile üyeleri ve çocuklarıyla birlikte esir alındı. Bununla beraber 60 kişi öldürüldü ve çok miktarda ganimet ele geçirildi. (c.7, s.15).

Ay: Mübarek Şaban ayı Gün: 1-Pazartesi

Bu günde Erzincan Hâkimi Ber Ömer'ın başı getirildi. Sultan daha önce Kara Yusuf ve oğlu Bağdat Hâkimi hakkında suçlamalar içeren tutanaklar ve fetvalar yazdırmıştı. Âlimler de Kara Yusuf'a karşı savaşmanın vacib olduğuna dair fetvalar verdiler. Sultan emirlere sefere hazırlanmaları için emir verdi ve harçlıklarını onlara gönderdi. Böylece sefer hazırlıkları başlamış oldu. Ayın 4. Günü halife ile dört mezhebin kadıları ve onların naibleri biner halde yola çıktılar; önlerinde Şafii hâkimlerinden Bedrettin Hasan el-Berdini vardı ve o bir kâğıttan halka hitab ediyor, insanları Kara Yusuf'a karşı savaşa çağırıyordu. Bunun yanında

onun kötülüklerini ve rezilliklerini sayıp döküyordu. Akabinde halk arasında büyük bir kargaşa çıktı ve şiddetli bir korku ve endişe durumu yayıldı. (c.7, s.16).

Ay: Zilhicce Gün: 18 (M. 24 Aralık 1420 Salı)

Hısn-ı Keyfa sahibi Süleyman'dan bir mektup geldi. Mektup, Kara Yusuf'un 14 Zilkade'de zehirlenerek öldüğünü bildiriyordu. Ölümü, Sultaniye ve Tebriz arasında bir bölgede gerçekleşmişti. Kara Yusuf'un ölümü, onun Şahruh b. Timur ile savaşmaya yöneldiği sırada olmuştu. (c.7, s.20).

H. 824 Yılı Olayları (M.1421)

Rum Kayseri naibi Muhammed Beg b. Dulgadir et-Türkman. Rum diyarının sahibi ise Muhammed Kirişçi b. Hüvendigar Bayezid b. Murad b. Osman. (c.7, s.25).

Ay: Sefer

Bu ayda Emir Nasıruddin Muhammed Beg b. Ali Beg b. Karaman serbest bırakıldı.

Kendisine hil'at giydirildi ve memleketine dönmesi için hazırlık yapılması emredildi. Bunun yanında kendisine para, elbiseler, atlar ve başka hediyeler ihsan edildi. O ayın 26. Cumartesi günü Nil üzerinden Reşid yönüne doğru yola çıktı; oradan memleketine gitmek üzere hareket edecekti. (c.7, s.33).

Ay: Cemaziyülahir Gün: 18 (M. 20 Haziran 1421 Cuma)

Tarsus naibi Emir Canıbek el-Hamzavi'ye de Emir Tatar tarafından hil'at giydirildi. (c.7, s.38).

Ay: Zilhicce Gün:23 (M. 19 Aralık 1421 Cuma)

Haber geldi ki; Frenk diyarında büyük bir kıtlık meydana gelmiş Şima/Rodos civarında ve Alaiyye (Alanya) şehrinde ise pahalılık artmış. Ayrıca Türkiye kırsalının bazı bölgelerinde de durum böyle idi. (c.7, s.47).

H. 824 yılı vefayat bölümü

Rum topraklarında Bursa şehrinde Gıyasuddin Ebu'l-Feth Muhammed Kirişçi, Bayezid oğlu Murad Torunu Orhan Torunu Osman soyundan vefat etti. Onun ardından oğlu

Bursa'yı Hüvendigar Murad Şülbi Muhammed Kirişçi Bayezid oğlu Hüvendigar yönetmeye başladı. Bu olay Recep ayında gerçekleşti. (c.7, s.49).

H. 825 Yılı Olayları (M. 1421/1422)

Ay: Recep (M. Haziran/Temmuz 1422)

Bu ayda Emir Tanbek el-Becâsi, Halep naibi olarak ordusu ile birlikte Besni şehrine indi. Emir Tagriberdi b. Kasruh'ta oraya geldi.

Ay: Şevval (M. Eylül/Ekim 1422)

Emir Tagriberdi b. Kasruh, Besni kalesini teslim aldı ve güven içinde indi. Ancak daha sonra zincire vurularak Halep kalesine hapsedildi.

Böylece sultan, Safed ve Tagriberdi tarafından gelebilecek bir tehlikeden duyduğu endişeden kurtularak güvenliğe kavuştu. (c.7, s.66).

Bu yılda:O yıl Rum diyarında Bursa yakınlarındaki iki kalede yaşayan halk arasında savaş meydana geldi. (c.7, s.69).

Bu kalelerden birinde Müslümanlar yaşarken diğerinde ise Hristiyanlar yaşıyordu. Bir gece Hristiyanların bulunduğu kaleden öyle bir çılgılık yükseldi ki, Müslümanların yürekleri neredeyse yerinden fırlayacak gibi oldu. Sabah olunca baktılar ki kalede bulunan Hristiyanlar hayvanları ile beraber ölmüşlerdi. Böylece Müslümanlar kaledeki herşeyi hiçbir engelle karşılaşmadan ele geçirdiler. Murad b. Muhammed Kirişçi b. Osman (II. Murad), Recep ayında Bursa'dan Konstantiniyye'ye doğru yola çıktı. Şaban ayının başlarında şehrin üzerine geldi. (Kuşatma başladı) şehrin çevresindeki çoğu ağaçları kestirdi. İçeriye yiyecek ve içecek ikmalı yapılmasını engelledi. Bu şekilde Ramazan ayının sonuna kadar savaşmaksızın kuşatmayı sürdürdü. Sadece bir defa Ramazan'ın 3. Cuma günü şehir üzerine hücum etti. Bu sırada şehir halkıyla arasında şiddetli bir savaş yaşandı. Ancak Murad'ın ordusu onu terk etti (savaş meydanından çekildi). Tam bu sırada kardeşi Mustafa ortaya çıktı. Mustafa o sıralarda Karaman Beyi Muhammed Bey'in ülkesinde bulunuyordu. Bunun üzerine Murad'ın ordusu ondan dağıldı. Ordusunun sayısı yaklaşık 150.000 iken sadece 20.000 i kaldı. Mustafa İstanbul'a sığındı ve Murad ile yaklaşık 1 ay kadar karşı karşıya durdu fakat Murad, ordusunun kendisine itaatsizlik göstermesi nedeniyle onu mağlup edemedi.

(c.7, s.69).

Ay: Rebiülahir

O yıl Mustafa b. Osman (Düzmece Mustafa), İstanbul'dan İznik'e geçti. Orayı bir süre kuşattıktan sonra ele geçirdi. Bunun üzerine kardeşi Murad ordularıyla birlikte onun üzerine yürüdü ve ikisi savaştılar bu savaşta Murad galip geldi. Hemen akabinde de Mustafa'yı öldürdü. Ardından Bursa'ya döndü. Böylece ülke onun için tamamen sakinleşti. Otoritesi sağlamlaştı. (c.7, s.77).

H. 826 Yılı Vefayat bölümü (M. 1422/1423)

Nasirüddin Muhammed Beg b. Ali Beg b. Karaman, Karaman bölgesinin Hâkimi, Murad b. Kirişçi (Bursa Hâkimi) askerleriyle yaptığı bir savaşta top mermisiyle vurularak Şevval ayında öldürüldü. Daha önce kendisi Müeyyediye döneminde esir olarak getirilmişti ve ardından serbest bırakılmıştı.

H. 827 Yılı Olayları (M.1423/1424)

Ay: Muharrem Gün: 26 (M. 30 Aralık 1423 Perşembe)

Bursa Hâkimi Murad b. Osman'ın elçileri bir hediye ile geldiler. (c.7, s.92).

Ay: Recep Gün: 21 (M. 19 Haziran 1424 Pazartesi)

Bu yıl Şeyh Şemseddin Muhammed b. Muhammed b. el-Cezerî ed-Dımeşkî geldi. Mısır ve Şam'dan yaklaşık 30 yıldır uzaktaydı. Başına gelen bir sıkıntı sebebiyle kaçmıştı. Bursa'da Osmanoğlu Ebu Yezid (Yıldırım) tarafından büyük bir ikramla karşılanmış ve itibara mazhar olmuştu. Ancak Timur, Bayezid ile savaştığında onu da esir almıştı. (c.7, s.99-100).

Bunun üzerine İbnü'l-Cezerî, Rum'dan ayrılıp Timur'un hizmetinde Semerkand'a gitti ve orada uzun bir süre kaldı. Nihayet bu günlerde geri döndü. (c.7, s.99-100)

Vefayat Bölümü

Hısn-ı Keyfa (Hasankeyf) Hâkimi Melik Adil Fahreddin Ebu'l Mefâhir Süleyman b. el-Kâmil Şihabeddin Gazi b. el-Adil Muciruddin Muhammed b. el-Kamil Seyfeddin Ebu Bekir b. Şâdi vefat etti. (c.7, s.107).

H. 829 Yılı Olayları (M.1425/1426)

Ay: Cemaziyülevvel (M. Mart/Nisan 1426)

Ayın 27.günü: Konstantiniyye'nin sahibinin bir elçisi hediye ile geldi. Kıbrıs halkının üzerine sefer düzenlenmemesi için aracılık etti (şefaatte bulundu).

H. 830 Yılı Olayları (M.1426/1427)

Ay: Şevval Gün: 1-Cumartesi (M. 26 Temmuz 1427)

Bu ayın ortalarında şöyle bir haber geldi: Rum diyarında Bursa Hâkimi olan Murad b. Muhammed Kirişçi b. Bayezid b. Osman, Rum taifelerinden (el-İnkıras/Macarlar) adlı savaşçı bir grup ile savaşıp onları mağlup etti. (Kendi askerlerinin bir kısmı onlarla savaşıp onları yenilgiye uğrattı) (c.7, s.155).

Ay: Zilkade Gün: 14 (M. 6 Eylül 1427 Cumartesi)

Ayın 14.günü Emir Kanıbay el-Behlevan'a (Binler Emiri) hil'at giydirildi. Hemen ardından ise Emir Özdemir Şaye'nin yerine Malatya nâibi oldu. Yanına birkaç Memlûk daha atandı ve Türkmenlerle savaşta ona yardımcı olması için Mısır'daki iktâlarının gelirlerinin kendisine bırakılması kararlaştırıldı. Ayrıca Emir Özdemir Şaye ise Halep emirliğine getirildi. Emir Kanıbay Sultan en-Nasır Ferec'in Memlûklerinden biridir. Nasır'ın vefatı neticesinde Şam'da bulunan emirlerin hizmetine girmiş olan Kanıbay, daha sonra Emir Tatar'a hizmet etmiştir. Tatar Şam'da Sultan olunca Kanıbay'a Mısır'da Tablhane Emirliği ihsan etmiş ve onu beraberinde götürmüştü. Kanıbay, Yüzler Emir'i ardından ise Malatya nâibi oldu. (c.7, s.156)

Cuma Günü

Emir Sarımeddin İbrahim b. Ramazan Türkmen emirlerinden olup Tarsus ve civarının nâibi idi. Ayrıca Melik'in vekili idi. Görevinden azledilmişti bunun üzerine askeri baskıdan korkarak kendini koruması için Karamanoğluna başvurdu. (c.7, s.157)

Fakat Karamanoğlu, ordunun hışmından çekinerek onu sultanın gönderdiği habercilere teslim etti. Böylece İbrahim zincire vurulmuş bir şekilde Karaman diyarından Mısır'a hapse götürüldü. (c.7, s.157)

Ay: Zilhicce Gün: 17 (M. 9 Ekim 1427)

Memlûklerden biri olan Ayas'a hil'at giydirildi. O Alaiyye (Alanya) nâibi olarak görevlendirildi. Ayrıca kendisi ile birlikte deniz yoluyla gitmek üzere bir grup asker hazırlanması emredildi. (c.7, s.157).

Bunun sebebi; Alaiyye Hâkimi olan Emir Karaman b. Sucî b. Şemseddin el-Catê'nin zor durumda kalması ve yaklaşık 1 ay önce, Alaiyye halkıyla birlikte sultana sığınarak, Alaiyye'nin kendisinden alınmasını ve sultanın hizmetinde bulunarak bu bölgenin doğrudan sultanın hâkimiyeti altına girmesini talep etmesiydi. (c.7, s.157).

Bu ayda Emir Sarumeddin İbrahim b. Karaman'a bir teşrif hazırlanıp gönderildi.

Çünkü ondan bir mektup gelmişti; Mektubunda, sultanın hâkimiyetine girmek ve onun kapısında bağlılık bildirmek istediğini ifade ediyordu. Ayrıca Rum diyarında hutbeyi sultan adına okutmayı ve parayı onun adına bastırmayı taahhûf etmiş, buna karşılık Karaman diyarında sultanın nâibi olarak görevine devam etmek istemişti. Bu isteği kabul gördü kendisine bir tevcih (atama belgesi) yazıldı ve birlikte teşrif de gönderildi. Bu ayda devadarlardan biri olan Amâc, Elbistan nâibi Emir Nasıreddin Muhammed b. Halil b. Dulgadir'e gönderildi. Ona Türkmenlerin koyunlarından belirli bir miktar hazırlamasını ve eski adetlere göre davranmasını emretmesi için yollandı. Aksi halde sultan ordusunun memleketini yağmalayacağı uyarısında bulundu. (c.7, s.158).

H. 831 Yılı Olayları (M.1427/1428)

Ay: Cemaziyülahir Gün: 29 (M. 15 Nisan 1428 Perşembe)

Rum hükümdarı Bursa'daki Murad Bey b. Kirişçi Muhammed b. Bayezid'in elçileri bir mektup ve hediye ile geldiler. Sultan onların gelişini büyük bir tören ile karşıladı ve ordudan bir bölük asker göndererek onları karşılamalarını emretti. Rum hükümdarlarının haberine gelince; Hünkâr Bayezid b. Murad b. Osman 4 oğul bırakmıştı: Selman en büyüğü, Muhammed, İsa ve Musa. Bunlardan Selman babasının ardından yönetimi eline aldı Konstantiniyye yakasında Edirne ve Gelibolu'da ikamet etti. İsa Bursa'da hüküm sürdü. İki savaştılar İsa öldürüldü ancak Selman babasının ülkesine tamamen Hâkim olamadı. Bu kez kardeşi Musa ona ayaklandı ve onunla savaştı akabinde Selman öldü. Bundan sonra

Musa, Edirne yakasında hükümdar oldu; öte yandan kardeşi Muhammed Kirişçi ortaya çıktı ve onunla savaştı. Musa hayatını kaybetti. Böylece Muhammed, bütün ülkeye Hâkim oldu ve bu Hâkimiyet onun ölümüne kadar sürdü. Ondan sonra ise oğlu Murad b. Kirişçi (II. Murat) tahta geçti. (c.7, s.175).

Ay: Recep Gün: 1-Cumartesi

O gün kalede yer alan Dârü'l-Adl'in eyvanında merasim yapıldı; Bursa'da bulunan Rum hükümdarı Murad b. Osman'ın elçileri geldi. Bu büyük bir alaydı; törende; emirler, sultanın Memlûkleri ve hizmet için giydirilen askerler (yani özel kıyafetli tören askerleri) binitlere bindirildi. (c.7, s.175-6).

Ay: Ramazan Gün: 20

Kansuh Tablhane emirlerinden biri iken Tarsus nâibliğine tayin edildi ve iktası Divan'ül-Müfred'e aktarıldı. Kansuh, Emir Nevruz el-Hafîzî'nin Memlûklerinden biriydi. Nevruz öldürüldükten sonrael-Müeyyed Şeyh'in hizmetine girdi. O da onu terfi ettirerek Tablhane emirliğine kadar yükseltti. Kansuh, meşhur süvarilerden biri olup aynı zamanda Nevruz taifesinin reisi idi. (c.7, s.177).

H. 832 Yılı Olayları (M. 1428/1429)

Ay: Şevval Gün: 10 (M. 13 Temmuz 1429 Çarşamba)

Halkın; Venedik, Karaman ve Latin gümüş paraları kullanması yasaklandı. Bunun sonucunda bazı kimseler zarar ederken bazı kimseler ise kâr sağladılar. Ayrıca dinarın fiyatının 230 dirheme eşit olacağı ilan edildi. Oysa halk, dinarın değerini 260'a kadar çıkarmıştı. Çünkü altın insanların elinde nadir bulunuyordu. Ayrıca Eşrefi dirhemlerin içinde Venedik, Latin ve Karaman paraları çoğalmıştı. Tüm bunlar; yöneticilerin kamu yararına işler yapmaktan yüz çevirmelerinden, bunları bilmekten uzak oluşlarından ayrıca her türlü kötü ve ayıplanan yolla mal toplamaya yönelmelerinden kaynaklanıyordu. (c.7, s.193-194).

Bu Ayda:

Ruha (Urfa) şehri harap oldu. Allah'ı Teâla dilerse ileride zikredilecektir. (c.7, s.194).

Ay: Zilkade (M. Ağustos 1429)

Bu ayda, Urfa şehrinin ele geçirildiği haberi geldi. Bunun sebebi şuydu; Mısır'dan bir ordu Harput kalesini almak için yola çıkmıştı çünkü kalenin nâibi ölmüştü. Amîd Hâkimi Karayülük'ün askerleri ise gidip orayı kuşatmıştı. Memlûk askerleri Halep'e vardıklarında, Karayülük'ün kaleyi ele geçirdiği ve tahkim edip oğluna teslim ettiğini haber aldılar. Bunun üzerine Memlûk ordusu yönünü değiştirdi. Bu esnada Şam nâibi Emir Sudun b. Abdurrahman onlara katıldı. (c.7, s.194).

Ayrıca Şam bölgesindeki bütün Memlûk nâibleri de toplandı ve hep birlikte Urfa'ya doğru yürüdüler. Bire'ye (Birecik) vardıklarından Urfa halkından bir mektup geldi. "Eman istiyoruz, Memlûk Sultanı'na itaat etmek istiyoruz." Bunun üzerine onları emanla güvenceye aldılar. Ardından Bire'den hareket ettiler önlerinde itaatkâr Araplardan 200 süvari keşif birliği olarak ilerliyorlardı. (c.7, s.194).

Keşif birliği 19 Şevval'de Urfa'ya ulaştı. Tam bu sıralarda Karayülük'ün oğlu Emir Habil'in oraya geldiği haberi geldi. Habil kaleyi tahkim etti ve Urfa'ya çevrede ki köy halkının çoğu, sürüleri, aileleri ve malları ile toplanmıştı. Toplanan halk şehre yerleşti ve (kuşatmacılara karşı) surların üzerinden ok atarak şehri savunmaya başladılar. O esnada Emir Habil 300 süvarilik bir kuvvetle dışarı çıkıp onlarla çarpıştı; içlerinden bir grup öldürüldü ve başları kesilerek Urfa Kalesine asıldı. Bunun üzerine Memlûk ordusu yetiştii ve Cuma günü ayın 20.günü Urfa'nın dışına konakladı. Şehirde olan adamlar surlara çıkarak taş atmaya başladılar. Bunun üzerine Mısır ve Şam ordusu bir süre geri çekildi. Daha sonra öğleden sonra yeniden hücumla geçtiler. Ardından Memlûkler Urfa kalesindekilere haber gönderdiler: "Eğer savaşı durdurmaz iseniz şehri yerle bir ederiz." Onlar (Urfa halkı ve Habil'in adamları), buna karşılık olarak ok atarak cevap verdiler. Bunun üzerine ordu hücumla geçti ve şehri bir anda ele geçirdi. Şehrin güçlü kimseleri ve ileri gelenleri kaleye sığındılar. Ordu ve onlara bağlı olanlar ise şehre yayıldılar ve ne buldularsa yağmaladılar. Ele geçirdiklerini esir olarak aldılar. Öyle ki yapılmadık çirkinlik, işlenmedik rezalet bırakmadılar. Yapmış oldukları şeyler, Timur'un adamlarının Şam şehirlerini ele geçirdiklerinde yaptıklarının aynısı idi. Cumartesi sabahı kaleyi kuşatma altına aldılar. İçindekilere eman teklif edildi ancak kabul etmediler. Kalede bulunanlar ok ve taş atmaya devam ettiler; bu durum öyle bir hal aldı

ki hiç kimse kaleye yaklaşamaz oldu. Ordu pazar gecesini kaleye gedikler (nukûb) açarak geçirdi. Ertesi gün pazar sabahı kuşatma yeniden başladı ve kuşluk vakti şiddetli bir çatışma oldu kalede bulunanlar artık dayanamadılar ve sonunda “eman istiyoruz” diye bağırdılar ve savaştan vazgeçtiler. Şam naibine elçiler gönderdiler. Ordunun kumandanı da geldi hem o hem de Halep nâibi Emir Kasruh onlara kimseye zarar verilmeyeceğine ve kimsenin öldürülmeyeceğine dair yemin ettiler. Bunun üzerine onlar da bu söze güvenip inandılar.(c.7, s.194-195).

Pazar günü öğlen vakti yaklaşırken Emir Habil b. Karayülük yanında bulunan dokuz devlet büyüğü ile beraber kaleden indi. Onu Emir Ürkmes/Erkmas ed-Devadar teslim aldı. Mısır ve Şam’dan gelen Memlûk naibleri kaleyi teslim almak üzere yaklaştılar; fakat Memalik es-Sultaniyye kale kapısında durarak içeri girmelerine izin vermedi. Onları engelleyince sert bir tartışma çıktı, neredeyse birbirleri ile çarpışacaklardı. Sonunda sultanın Memlûkleri hücum ettiler. Nâibler onları durduramayınca kamplara çekildiler. (c.7, s.195).

Bunun üzerine Memlûk askerleri, onlara katılan Türkmenler, Araplar ve gulamlar hep birlikte kalede ne buldularsa yağmaladılar. Kadınları ve çocukları esir aldılar. Sonra kaleyi ateşe verdiler. İçerisinde canlı ve cansız hiç bir şey bırakmadan tamamen boşalttılar. Kale ve şehirde bulunanları şiddetli ve acımasız bir şekilde öldürdüler. Sınırı aştılar (haddi), sonunda şehir harap oldu ve tamamen yandı. Makrîzî’nin ifadesi şöyle: “Bana güvenilirliğinden şüphe etmediğim bir kimse haber verdi ki:”Memlûk askerlerinin, kadınları esir alıp onlara kötü davrandığını kendi gözleri ile görmüş. Kadınlardan biri onların ellerinden kurtulup kalktığında, eğer yanında babası varsa, o ve çocuğu birlikte gidip saman yığının arasına saklanırlarmış. Anlatan kişi şöyle dedi:O yerde yaklaşık 80 kadar kadın, yanlarında çocuklarıyla birlikte toplanmıştı. Hepsine tecavüz edilmişti ardından onların üzerine ateş koydular; saman alev aldı ve kadınlar ile çocuklar yanarak can verdiler. Güvenilir kimseler bana dedi ki:Şehirde ölülerin çokluğundan dolayı insanlar cesetlerin üzerinde yürüyorlardı. Hatta onların su kaynakları dahi ölülerin cesetleri ile dolacaktı. Sonra ertesi gün yani ayın 23. Pazartesi günü şehirden ayrıldılar; elleri ganimetler ve esirlerle doluydu. Kadınların birçoğu yorgunluk ve susuzluktan dolayı yolda öldüler ve bir kısmı da Halep ve muhtelif bölgelerde köle olarak satıldı. Bu olay zamanın en büyük felaketlerinden biriydi.

(c.7, s.195).

H. 833 Yılı Olayları (M. 1429/1430)

Ay: Rebiülahir (M. Aralık/Ocak 1429/1430)

Rum diyarında Bursa şehrinde veba felaketinin şiddeti hakkında haber geldi. Orada her gün ölenlerin sayısının 1500 den fazla olduğu bildirildi. (c.7, s.204).

Ay: Cemaziülevvel Gün: 8 (M. 2 Şubat 1430)

Bursa Hâkimi Murad b. Osman'ın Frenklerle 3 yıllık bir barış anlaşması yaptığı haberi geldi. (c.7, s.205).

Ay: Şevval Gün: 24 Cumartesi (M. 16 Temmuz 1430)

Sultan'ın ordusu (Memalikü's-Sultaniyye) Urfa seferinden döndüler. Sultan, Süleyman b. Uzrâ b. Ali b. Nuayr b. Hayyar b. Mihna'yı onurlandırarak hil'at giydirdi; o, Medlic b. Nuayr'ın yerine Emirü'l-Melâ olarak görevlendirildi. Yaşı ise yaklaşık 15 idi. (c.7, s.211).

Ay: Zilhicce (M. Ağustos/Eylül 1430)

Karayülük Mardin'e döndü, orayı yağmaladı ve ardından Malatya ve çevresini hemen ardından Ayıntab'a kadar olan bölgeleri yağmalayıp ateşe verdi. (c.7, s.214).

H. 834 Yılı Olayları (M. 1430/1431)

Ay: Muharrem Gün: 27 (M. 15 Ekim 1430 Pazar)

Emirler (sefer için) Kahire'nin dışına çıktılar. Bunlar; Emir Şarkutlu, Emir Aynal el-Cekemi, Emir Timraz ed-Dokmaki, Emir Akboğa et-Timrazi ve Emir Murad Hoca idi. Bunlara Tablhane ve aşarat'tan bir grup katıldı ve sultanın Memlûklerinden 500 Memlûk onlarla birlikteydi. Onların bu sefer için çıkmalarının sebebi; Karayülük'ün bu ayın başında Malatya bölgesine inerek orayı yağmalayıp ateşe vermesi ve Malatya'yı kuşatmasıydı. Bunun üzerine Şam nâibi Emir Sudun b. Abdurrahman, Şam ordusu ile onun üzerine yürüdü. Ardından diğer askeri birlikler de ona yardıma gönderildi. (c.7, s.223).

H. 835 Yılı Olayları (M. 1431/1432)

Ay: Safer (M. Ekim/Kasım 1431)

Haber geldi ki; Tebriz'den başlayıp Bağdat'a kadar olan bölgede büyük bir yıkım meydana gelmiş. Bu mesafe ağır yüklerle yol alan kervan için 25 günlük mesafedir. (c.7, s.231).

Bu bölgelere çekirge sürüleri hücum etmiş ve hiçbir yeşillik bırakmamış. Ayrıca şiddetli bir salgın yayılmış ve Kürtler de kalan yiyecekleri yağmalamışlar. Bu nedenle kıtlık o kadar artmış ki bir men (Mısır ölçüsünde yaklaşık 2 rıtl, yani 1 kilo kadar) koyun eti bir altın dinara satılır olmuş. Köpek eti ise 6 dirhem. Salgın hastalık Bağdat'ta, Cezire bölgesinde ve Diyarbekir'de artmış. Bununla beraber İsfahan'da durum çok iç açıcı değildi; Kara Yusuf'un Hille ve Meşhed taraflarında yarattığı karışıklık felaketi iyice büyütmüş. (c.7, s.231).

H. 836 Yılı Olayları (M. 1432/1433)

Rum meliki sahibi Murad b. Muhammed Kirişçi b. Osman. (c.7, s.243).

Ay: Ramazan (M. Nisan/Mayıs 1433)

Ayın 5'inde Sultan Halep'e ulaştı. Şehrin dış tarafında kurulan ordu çadırlarında konakladı. Ayın 21'inde ise Amîd şehrine gitmek üzere oradan hareket etti. (c.7, s.252) Aynı ayda, bu haber Kalatü'l-Cebel'e ulaştı. Bunun üzerine kutlama davulları çaldı. Halkın bilgilendirilmesi için duyuru yapıldı. Sultan ayın 26'sında Bire (Birecik) şehrine indi. Oradan haberci (Ulak) aracılığıyla Kahire'ye mektup gönderdi. (c.7 s.252).

Ay: Şevval (M. Mayıs/Haziran 1433)

Ayın 9'unda, ulak haberci, sultanın Bire'den ayrıldığına dair haber ile geldi. Sultan Ramazan ayının 26'sında, Fırat Nehri'ni geçmiş ve oradan hareket etmişti. (c.7, s.252).

Ay: Zilkade (M. Haziran/Temmuz 1433)

Ayın 21'inde, sultanın Amîd'ten gönderdiği, Şevval ayının 20'si tarihli mektubu ulak ile geldi. Mektupta bildirildiğine göre; Karayülük, Fırat'ı geçip Halep'e ilerlemek niyetinde idi. Fakat sultanın askerleri onu yakalamışlardı. Adamlarının bir kısmı Fırat'ın kıyısına inmiş bulunuyorlardı. Sultanın ordusu onlarla çarpıştı; onlardan bir kısmını öldürdü, bir kısmı nehirde boğuldu ve bir kısmı da esir alındı. Bu esir alınanlar daha sonra öldürüldü. (c.7, s.253).

Ay: Zilhicce Gün: 1 –Pazar (M. 19 Temmuz 1433)

Ayın 6'sında, Emir Kemişboğa el-Ahmedî, sultanın Tablhane emirlerinden biri, Sultanın Urfa'dan gönderdiği, Zilkade'nin 18.günü tarihli bir mektubunu getirdi. Mektupta bildiriyor ki; Sultan Amîd üzerine 35 gün süren kuşatmadan sonra Karayülük barış talebinde bulunmuş. Bunun üzerine de barış yapılmış ve ordu Zilkade'nin 13.günü bölgeden ayrılmıştır. Bu haber üzerine kutlama davulları çalındı ve durum halka ilan edildi. Ayrıca şu haber de geldi; Sultan Zilkade'nin 25'inde Halep'e varmış, Zilhicce'nin 5'inde ise Halep'ten ayrılmış ve Zilhicce'nin 19'unda Şam'a ulaşmıştır. (c.7, s.253).

Ay: Zilhicce Gün: 28 (M. 10 Ağustos 1433 Pazartesi)

Ayın 28'inde Sultan, Şam'dan çıkıp Kahire'ye gitmek üzere hareket etti. Sultanın hareketi hakkında durum şuydu: Sultan Ramazan ayının 21'inde Halep'ten ayrılmış, aynı ayın 26'sında Bire'ye ulaşmıştı. Orada ağır yükleri (ordu ağırlıkları), kadıları ve diğer kişileri Halep'te bırakmıştı. Savaşçı birlikleri ile beraber Fırat'ı 2 günde geçmiş ve Ramazan'ın son gününde Urfa'ya girmiş, ertesi gün oradan ayrılarak Şevval'in 8'nci günü Amîd üzerine varmıştı. Sultanın yanında; sultanın kendi Memlûkleri, emirler ve onların Memlûkleri, Şam vilayetlerinin valileri ve onların kuvvetleri, kendilerine katılan Türkmenler ve Arab-ı Kılâb yani Arap kabileler bulunuyordu. Bu kuvvetlerin sayısı yaklaşık 10.000 idi. Hatta bazıları aşırı abartarak; "Sayısını Allah'tan başkası bilemez" demişlerdir. Sultan Amîd önünde ordugâh kurdu. Bu sırada Karayülük, şehri bırakıp Erkanin (Ergani) tarafına gitmiş ve Amîd'de oğlunu bırakmıştı. Bunun üzerine iki tarafta ok atışları ile birbirlerine saldırmaya başladı. Bundan sonra sultan, yanında bulunanlar ile birlikte cumartesi günü ayın 10'unda, sabahın erken vaktinden kuşluğa kadar saldırıya geçti; sonra geri döndü. Bu saldırıdan başka bir hücum gerçekleşmedi. Bu çarpışmada Karayülük'ün oğlu Murad Bey, bir okla vurularak öldürüldü. Amîd'in nâibi Hamza el-Hazindar ve bir grup kimse de ölenler arasındaydı. Amîd halkından ve sultanın ordusundan birçok kimse yaralanmıştı. Ayrıca şehir halkından bir kısmı da esir alındı. Esirlerin bir kısmı öldürüldü bir kısmı da zincire vurularak alıkonuldu. Bu sırada Karayülük'ün oğlu Mahmud ordusu ile birlikte sultanın ordusunu gören bir dağın tepesinde konakladı. (c.7, s.254).

Mahmud ve ordusu, çıkıp buğday ve benzeri yiyecek aramaya çalışan askeri

hizmetçiler, gulamlar ve diğer adamlardan dışarıya çıkanları öldürmeye başladı. Böylece orduya yardım ve erzak gitmesinin önüne geçti. Ayın 12'sinde pazartesi günü Eğil hükümdarı Dolat/Devlet Şah geldi. Kendisine hil'at giydirildi ve ordugâh'a yerleştirildi. Ardından Hasankeyf hükümdarı el-Melikü'l-Eşref Ahmed b. Süleyman b. Gazi b. Muhammed b. Ebû Bekr b. Abdullah, sultanın daveti üzerine geldi ve orduya yaklaşmıştı. Fakat Karayülük'ün askerlerinden bir grup onun üzerine hücum ettiler ve onu öldürdüler. O sırada yanında bulunan sultanın göndermiş olduğu elçiyi de öldürdüler. Bu durum sultana çok ağır geldi. Sultan katillerin yakalanması için Türkmen ve Araplardan bir grup gönderdi. Bunlar Karayülük'ün adamlarından tam 20 kişiyi getirdiler. Sonra ikinci kez gidip 30 kişi daha getirdiler ve Amîd kalesinin karşısında onlara bir baskın daha yaptılar sonra üçüncü kez gidip 21 kişi daha getirdiler. Getirilenler arasında; Kara Muhammed (Karayülük'ün emirlerinden) ayrıca Mardin Hâkimi de bulunuyordu. Kara Muhammed ve beraberinde olan 20 kişi idam edildi. Esirlerden biri bağından kurtulup kaçmayı başardı. Orada bulunan ordu, onu koşup giderken gördü. Fakat onu ne okla vuran ne de onu yakalamaya çalışan oldu. Adam kurtuldu ve kaleye çıktı. (c.7, s.254).

Bu sırada Şam nâibi Emir Şarkutlu, yanında bir grup Türkmen ve Arap kuvveti ile birlikte Karayülük ile savaşmak üzere harekete geçti. İki taraf arasında bir çarpışma oldu. Türkmenlerden, Araplardan ve Karayülük'ün adamlarından bir kısım öldü ve yaralandı. Şarkutlu ise onunla yeniden karşılaşmaktan geri durdu. Bunun üzerine Karayülük, amcasının oğlu Kara Ahmed'i ve sır kâtibini barış talebi içeren mektuplarla Şam nâiblerine gönderdi onlar da ısrarla sultanın yanında konu üzerinde durdular ve nihayet sultan barışı kabul etti. Memlûk tarafı Şerefeddin Ebû Bekr el-Eşkar'ı onun yanına gönderdi. O da onunla barışı akdetti ve Karayülük'e bağlılık yemini ettirdi. Ona ipekten samur kürklü bir kamiliyye, ikiyüzlü bir ipek kaba 1,5 arşın genişliğinde nakışlı bir süs şeridi, İskenderiyye dokumasından 30 parça kumaş, altın işlemeli bir kılıç, eyer takımı altınlı bir at gönderildi. Elçileri hil'at ile taltif edildi. Ardından Tebriz ve Acem Irakı'nın Hâkimi Kara Yusuf'un oğlu İskender'in sultanın hizmetine gelmek üzere yola çıktığını bildiren elçisi geldi. Buna teşekkür edilerek karşılık verildi. Kendisine Karayülük ile barış sağlandığı bildirildi. (c.7, s.254).

Barışın şartları şu şekilde kararlaştırıldı: Karayülük, Memlûk Devleti'nin el-Rahbe'den

Divriği'ye kadar olan sınır bölgelerine müdahalede bulunmayacak. Hacıların, tüccarların ve diğer seyyahların yollarını güvende ve açık tutacak. Hasankeyf'e onun halkına ve idarecilerine müdahalede bulunmayacak. Eğil ve çevresindeki kalelerin sahibi Devlet/Dolat Şah'a da dokunmayacak. Bunun yanında Diyar-ı bekir'de de sultanın adına para bastırarak, hutbeyi sultanın adına okutacak ve sultandan gelecek olan bütün buyrukların tamamına itaat edecektir. (c.7, s.255).

Sultan ve beraberindekiler Amîd'ten ayrıldılar. Orada 35 gün konaklamışlardı. Zilhicce'nin 13.günü hareket ettiler. O dönemde fiyatlar oldukça yükselmişti; arpanın 1 irdebi yaklaşık 2,5 dinar olmuştu, 1 irdeb için 72 dirhem müeyyedi ödeniyordu. Her müeyyedi için ise 7,5 dirhem Kahire parası veriliyordu. Bu dinar, 30 müeyyedi gümüş değerindeydi. Buğdayın 4 çanağı 2 dirhem gümüş, tuzun 1 çanağı 15 dirhem gümüş, yağ ve eyerin 1 librası 30 dirhem gümüş olmuştu. Amîd çevresinden sayısız tahıl ele geçirildi; hesaplamalara göre 200.000 irdebi aşan miktar toplandı. Bunun dışında askerler tarafından yapılan yağmalar, köylerin tahribi ve kesilen ağaçlar ayrıca sayılır. Halkına karşı ise anlatılamayacak zulümler yapılmıştı. Sultan Amîd'ten Ruha'ya ulaştığında daha önce Gazze nâibi olan Emir Aynal el-Ecrud'u Urfa nâibi olarak atadı. Ona yaklaşık 5000 dinar, arpa, kumaş, pirinç, yağ, sabun ve çok sayıda silah vererek destekledi. Gazze nâibliğine ise Emir Canıbek el-Hamzavî getirildi. Ardından sultan yola çıktı; Halep'e 25 Zilhicce'de ulaştı, oradan hareket ederek Şam'a 19 Zilhicce'de girdi. Sefer, aşırı güçlük ve zarar verici bir yolculuk oldu. Hiç bir faydası yoktu. Sultan bu sefer için tam 500.000 dinar para harcadı ve at, silah, deve ve diğer malzemelerinden büyük kayıplar yaşadı. Mısır ve Şam'daki askerler ve emirler de çok fazla harcamalar yaptılar. Aletler, binekler, kumaşlar ve değerli birçok şey yok oldu. Değeri ise yüzlerce kantar altın tutuyordu. Amîd halkı da çok büyük kayıplar yaşadı. Çok sayıda insan öldü ve askerlerin 10.000 den fazla binek hayvanı öldü. Ne sultan ne de ordusu amaçlarına ulaşabildi çıkan fitne de daha da arttı. (c.7, s.255-6).

H. 837 Yılı Olayları (M. 1433/1434)

Ay: Ramazan Gün: 22 (M. 2 Mayıs 1434 Pazar)

Emir Korkmas Halep'e girdi. Henüz orada yeni yeni yerleşmişti ki bir haber geldi; Urfa nâibi Emir Aynal el-Ecrud ile Karayülük arasında bir çatışma olmuş ve Emir Ecrud

mağlup olmuştu. Bu haber üzerine Emir Korkmas, hemen Urfa'ya gitmek üzere hazırlıklara başladı. (c.7, s.268).

Ay: Şevval Gün: 8 (M. 18 Mayıs 1434 Salı)

Bu sırada Halep nâibi Emir Korkmas Ruha'ya doğru yola çıktı. (c.7, s.269).

Aynı ayın 18.günü adı geçen Aynal el-Ecrud'un çarpıştığı haberi geldi. Olayın aslı şudur; Kendisi ile birlikte bulunan Halep emirlerinden bazıları, er-Ruha bahçeleri arasında atları ile birlikte ilerlerken bir Türkmen topluluğuna rastlamıştı. Onlarla çarpışıp onları bozguna uğrattılar. Bu haber Aynal'a ulaşınca, onlara yardım etmek üzere Urfa şehrinden çıktı. Ancak kendisine üç pusu kuruldu. Bunun üzerine aralarında çatışma oldu ve iki taraftan da birçok kişi öldü. Aynal ise şehre çekildi. Akabinde sultanın sefere çıkması yönünde bir karar alındı. Şam diyarlarına arpa ve benzeri şeylerden erzak hazırlığı yapılması emri yazıldı. Ayın 20'sinde ise; Şam bölgelerine, Memlûk nâiblerinin Halep nâibi Emir Korkmas'a katılmak üzere yola çıkmaları yazıldı. Sonra bu emir kaldırıldı iptal edildi. Onların hareket etmelerinin engellenmesi için yazı gönderildi. Ta ki Karayülük'ün bütün toplulukları ve obalarıyla birlikte Urfa üzerine konakladığı kesinleşsin. Bu durum kesin olunca ona karşı savaşmak için yola çıkacaklardı. (c.7, s.269).

H. 838 Yılı Olayları (M.1434/1435)

Ay: Cemaziyülevvel (M. Aralık/Ocak 1434/1435)

Bu ayda, Halep nâibi Emir Korkmas, Maraş'ta Emir Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in oğlu Emir Feyyad'ı yakaladı ve onun yerine Hamza Beg b. Ali Beg b. Dulgadir'i oraya nâib olarak atadı. Bu sırada Feyyad'ın babası Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir, Elbistan ve Kayseriyya'yı Rum'u elinde bulunduruyordu. Bu işin sebebi şudur: Maraş nâibliğinde aslında Emir Hamza Beg b. Ali Beg b. Dulgadir bulunuyordu. Fakat Feyyad, onun üzerine saldırıp onu uzaklaştırdı ve Maraş'ı Sultan'dan bir ferman almadan ele geçirip yönetmeye başladı. (c.7, s.283).

Ay: Cemaziyülahir Gün: 6 (M. 7 Ocak 1435 Cuma)

Amîd ve Mardin Hâkimi Emir Osman b. Karayülük'ün Urfa'nın dışına orduyla konduğu ve kuvvetlerini toplamaya başladığı haberi geldi. Ayrıca oğlunun, Divriği bölgesini

ve Malatya taraflarını yağmaladığı bildirildi. (c.7, s.283).

Halep'ten Emir Korkmas askerleri ile birlikte yola çıktı ve Amik Bölgesine indi. (c.7, s.288).

Burada kendisine bağlı Türkmenleri topladı. Bunun sebebi şuydu; Emir Sarımeddin İbrahim b. Karaman, Emir Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in elinde bulunan Kayseri şehrini ele geçirmek istemişti. Nasıruddin b. Dulgadir Memlûk sultanı el-Müeyyed Şeyh zamanında Kayseri'yi Karamanoğullarından zorla almış ve oğlu Süleyman'ı oraya vali olarak yerleştirmişti. Bu günlerde İbrahim b. Karaman, sultan'a mektup gönderip kendisine Halep askerleriyle kendisine yardım edildiği takdirde Kayseri'yi ele geçirip Hâkimiyeti altına alacağını bildirdi. Bunun karşılığında her yıl 100.000 dinar, 30 deve, 30 at ve devlet erkânına özel hediyeler göndermeyi taahhüt etti. Bunun üzerine sultan, Halep naibine mektup yazarak Kayseri'nin alınması için Amik'e çıkıp asker toplamasını emretti. Bu emir, öncü haberci birlik komutanı Emir Huşgeldi tarafından iletildi. Emir Korkmas Ramazan'ın 12.günü Halep'ten çıktı ve Amik'e indi. Burada itaat altında olan Türkmenleri topladı. Ayrıca İbrahim b. Karaman'a ordusu ile Kayseri'ye doğru yürümesi için haber gönderdi. (c.7, s.288).

Ayrıca şu haber geldi: Bağdat hâkimi Kara Yusuf'un oğlu (İsbehan) Musul'u ele geçirmek üzere yola çıkmıştı. (c.7, s.288-289).

Bunun üzerine Musul'un Hâkimi Zeynel, Musul'un anahtarlarını Amîd Hâkimi Karayülük'e göndererek onu Musul'a gelmeye teşvik etti. Emir Osman'da Musul'a şehrin naibi Mahmud b. Karayülük'ü beylerinden Beşlemeş ile 200 süvari eşliğinde gönderdi. Fakat onlar Zeynel'in yanına geldiklerinde Zeynel, onları Musul'da adeta hapsedilmiş gibi bir halde uzun süre tuttu. Bunun üzerine Mahmud, babası Karayülük'e durumunu bildiren bir haberci gönderdi. Karayülük ise Mahmud'a yardım olarak Muhammed Beg b. Karayülük'ü 1000 süvari ile gönderdi. Muhammed Beg Musul üzerine gelip burada bir süre konakladı fakat kardeşi Mahmud'u görme imkânı bulamadı. Bunun üzerine Karayülük kendisi kışladığı Resul-Ayn'dan bizzat kendisi yola çıktı ve Nusaybin'e gelip burada konakladı. Bu sırada ona Kara Yusuf'un oğlu İskenderin, Doğu'nun hükümdarı Şahrüh'tan kaçıp kendisine doğru gelmekte olduğu haberi ulaştı. Öte yandan Halep'ten Karamanoğullarından Kayseriyya'yı

ondan almak amacıyla asker çıktığını haber alan Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir, eşi Hâce Hatice Hatun ile birlikte Sultan'a hediyeler ve Kayseriyya'nın anahtarlarını gönderdi. (Şart olarak) kocasının Kayseriyya'da sultan adına vali bırakılmasını ve Kahire'deki hapiste tutuklu bulunan oğlu Feyyad'ın serbest bırakılmasını istedi. Bu hususta bir mektup yazıp onu eliyle gönderdi. Ayrıca para vaadinde bulundu. Hatice hatun ayın 27'sinde Halep'e ulaştı. (c.7, s.288-289).

Bu ayda:Emir Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in karısı Hatice Hatun Kahire'ye geldi. Kendisi oldukça güzel bir şekilde karşılandı. Kalatü'l-Cebel'e çıktığında hediyesini kabul etti sonra oğlu Feyyad serbest bırakıldı ve Maraş valiliğine atandı. Emir İbrahim b. Karaman'a Hatice Hatun'un Kahire'ye doğru yola çıktığı haberi geldi. O da bunun kendisi için kısa tutulmasını talep etmek üzere bir elçi gönderdi. (c.7, s.289).

Elçisi, Şevval ayının 28.günü Halep'e ulaştı ve belirtilen parayı taahhüt etti. Emir Korkmas, Mercidabık'tan 24.gün Ayntab'a doğru yola çıktı ve Amik ovasında 35 gün kaldı. (c.7, s.289-290).

Ay: Zilkade Gün: 1-Pazartesi (M. Mayıs 1435)

Bu ayda Halep naibi Emir Korkmaz beraberindekilerle Ayntab'a indi. Türkmenleri Göynük'te toplamıştı. Bu sırada ona Hamza b. Dulgadir'in itaatten çıktığı ve amcası oğlu Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in oğlu Süleyman'a yöneldiği haberi geldi.

Hamza ona adam göndermiş ve ona biat edip yemin etmişti. (c.7, s.290). Ayrıca Emir Canıbek es-Sûfi'nin devadarı ile Muhammed b. Kündoğdu b. Ramazan et-Türkmanî'nin, Elbistan'da bulunan Emir Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in yanına vardıkları ve ona Canıbek es-Sûfi kendisine geldiğinde onu teslim etmeyeceğine ve onu yüzüstü bırakmayacağına dair yemin ettirdikleri haberi ulaştı. Canıbek o esnada İsfendiyar'ın yanında bulunuyordu; oradan ayrılıp Süleyman b. Dulgadir'e gitmek üzere yola çıktı. Süleyman da ona çıktı. Onu Türkmen emirleri ile beraber karşıladı. Sultanın daha önce zikredildiği üzere Hatice Hatun'u hazırlayıp oğlu ile (Feyyad) birlikte bu ayın başlarında yola çıkardığı da Korkmas'a bildirildi. Emir Sarumeddin İbrahim b. Karaman toplandı ve Kayseri'ye indi halk onunla anlaştı ve şehri ona teslim etti. Süleyman b. Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir kaçtı. Ona Canıbek es-Sûfi'nin ortaya çıktığı haberi verildi ve Emir Aslmas b.

Kebek ile Muhammed b. Kutbeki'nin Türkmen emirlerinden onun üzerine toplandığını öğrendi. Onlar Malatya'ya indiler. Süleyman Elbistan'da babasının yanına geldi. Ona oğlu Feyyad'ın serbest bırakıldığı ve annesi Hatice Hatun ile birlikte Kahire'den çıktığı haberi henüz ulaşmamıştı. Bu yüzden sultanın yanında bir destek elde etmeyi düşündü; böylece oğlu Feyyad'ın serbest kalmasını sağlayacak ve ona Kayseri'yi verecekti. Bunu yapmak için oğlu Süleyman'ı hazırladı; Süleyman Kayseri'den yenilgi ile döndükten sonra mektubunu hazırladı. (c.7, s.290).

Haber geldi ki; İskender b. Kara Yusuf, Karayülük üzerine yürüdü ve Erzen-i Rum şehrini ele geçirip aldı. Bunun üzerine Karayülük Amîd'e döndü ve bir gece sonra Ergani'ye doğru yola çıktı. Bunun nedeni ise İskender'den korkmasıydı. Emir Canıbek es-Sûfi'nin mektubu Darende naibi Emir Balaban'a ulaştı. O mektubu getiren kişiyi tutuklayıp hapse attı. Ardından mektubu sultana götürdü. (c.7, s.290-291). Halep naibi Emir Korkmaz, Amik, Mercidabık ve Ayntab'ta 75 gün süren yolculuğunun ardından Kayseri'ye geri döndü. Kayseri'yi ele geçirme fırsatını kaçırmıştı. Çünkü şehri İbrahim b. Karaman ele geçirmişti. Asıl amaç Kayseri'yi almak ve sultanın emirlerinden birini buraya naib olarak atamaktı. Ancak Canıbek es-Sûfi'nin ortaya çıkması ve onu Dulgadir'in oğluna bağlılığı işleri değiştirdi. Hatice Hatun ve oğlu Feyyad, Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in yanına ulaştılar; Bu da onun (Nasıruddin'in) amacına ulaşmasını sağladı. Sultanın planı boşa çıktı ve devletin meseleleriyle ilgilenmek zorunda kaldı; çünkü Canıbek'in hareketi çok daha ciddi ve karmaşık bir durumu ortaya çıkarmıştı. (c.7, s.291).

Ay: Zilhicce Gün: 17 (M. 14 Temmuz 1435 Perşembe)

Bu dönemde; Karaman topraklarında büyük bir salgın patlak verdi. Salgın Horasan bölgesinde ki Herat şehrinde Rebiülevvel ayında başladı ve yayıldı. Bu salgında o dönem çok tanınan büyük bir âlim vefat etmişti. Bazı rivayetlere göre ölü sayısı; 800.000 civarında idi. (c.7, s.292).

Vefayat Bölümü

Karaman Memleketi'nin sahibi öldü (c.7, s.295).

H. 839 Yılı Olayları (M.1435/1436)

Ay: Muharrem (M. Temmuz/Ağustos 1435)

Haber geldi ki; Şahruh, geçen yılın Rebûlevvel ayının 12.gününde Herat şehrinden ayrıldığı, sonra bu yılın Rebûlevvel ayının 12.gününde ise Kazvin'e ulaştığı haberi geldi. Şah, Emirler emiri Firuzşah'a Bağdat'a yönelmesini emretti. Kazvin şehrinin idaresiyle ilgili olarak Sultaniye, Tebriz ve Irak'ın diğer eyaletlerine çağrı yaptı; amaç harap olan yerleri onarmak, tarımı durmuş arazileri tekrar ekime açmak ve bahçeleri dikmekti. Kim bir araziye ekip işlerse ondan 5 yıl süre ile vergi alınmayacak. Eğer bir kişi imar edecek durumda değilse, ona imar edebilmesi için gerekli araç ve destek sağlanacaktı. İsbahan b. Kara Yusuf, Bağdat valisi, Şahruh'a itaat ettiğini yazdı. Bu yüzden ordusunu onun üzerine göndermekten vazgeçti. Kendisi yola çıktı ve çok sayıda askerle Tebriz'e ulaştı; amacı İskender b. Kara Yusuf ile savaşıyordu. Canıbek es-Sûfi, Kemah'ta Karayülük'ün oğlunun yanında bulunuyordu ve Karayülük ona at ve asker desteği sağlamıştı. Şahruh, oğlu Ahmed Cûkî'yi bu yılın zilhicce ayında Diyarbekir yönünde bir ordu ile hazırladı. Kendisi ise Karabağ'a indi. Memleketine (Meyre) vergilerin toplanmasını ve gönderilmesini sağladı. (c.7, s.297). Her yönden vergi ve gelirler kendisine ulaştı. Bu muharrem ayında Tebriz şehrinin imarına başladı. Azerbaycan'da adaletin teminini sağladı. Tüm askerlerine öyle bir talimat verdi ki; kimseye tahıl ve üzeri (fazla ürün) bedeli ödenmeden alınmamasını tembihledi. Bununla beraber bu emre itaat etmeyenlerin ölümle cezalandırılacaklarını söyledi. (c.7, s.297).

Ay: Safer Gün: 1-Cumartesi (M. Ağustos 1435)

Bu yılda İskender b. Kara Yusuf ile Karayülük Osman Bey arasında bir hadise vuku buldu. Osman, ondan kaçıp kuvvetlerini toplayıp tekrardan İskender ile karşılaşp savaştı. İskender'in gizli birlikleri Karayülük'e saldırınca Osman, bozguna uğrayıp Erzen-i Rûm tarafına yöneldi. Atlı birlikler de onu takip etmekteydi. Yakalanmaktan korkunca kendisini şehrin hendeklerine attı ve boğularak hayatını kaybetti. Ardından çocukları onu oradan çıkarıp yakınlarında ki bir mescide defnettiler. İskender geldiğinde derhal oranın yerlilerine Osman'ı sordu. Onlardan bazıları İskender'e Osman'ın kabrini gösterdiler. Akabinde Osman mezarından çıkarıldı ve başı kesilip Mısır sultanına gönderildi. Beraberinde bazı oğullarının başlarından beş tanesi vardı. Bu esnada Şahruh, oğlu Ahmed Cûkî'ye ve Emir Baba Hacı'yı

İskender'in peşinden bir ordu ile göndermişti; Karayülük'e yardım için, fakat onlar Osman'ın bozguna uğratılıp ve öldürülmesinden sonra geldiler. İskender bu ordunun öncü birlikleri ile Meyyâfârikinde karşılaştı ve onlarla savaştı; bir kısmını öldürdü. Sonra Rûm diyarı yönüne kaçtı ve durumu sultana yazdı. Ahmed Cûkî b. Şahruh, Erzen'i ele geçirip şehire indi. Halktan büyük bir miktarda vergi aldı ve Karayülük'ün kızı ile evlendi. Ayrıca onlardan bin kadar yük, arpa ve benzeri şeyleri aldı sonra babası Şahruh'un yanına döndü. Şahruh kışı geçirmek için Karabağ'a inmişti. Zira babası da her kış orada kalırdı. (c.7, s.297-298).

İskender b. Kara Yusuf'a gelince; Akşehir üzerine indi. Oranın Hâkimi ona hizmette bulundu ve gizlice Ahmed Cûkî'ye onun durumunu bildirdi. Çok geçmeden hiç bir şey hissetmeden birden bire ordu onu bastı. Bunun üzerine İskender de bir grup adamıyla kaçtı. Cûkî, yanında bulunan ondan her şeyi yağmaladı ve geri döndü. İskender ise Rûm hükümdarı olan Murad b. Muhammed b. Kirişçi b. Osman'ın huzuruna çıkmak üzere yola koyuldu. Hemen akabinde Tokat'a indi. Tokat Hâkimi Erkeç (Ergeç), İskender'in geldiğini Murad'a bildirdi. Murad onun için 10.000 dinar, bir takım atlar, Memlûkler, cariyeler ve elbiseler hazırladı. Bu sırada İskender ve yanındakiler Tokat yöresinde bozgunculuk yaptılar; yağma ve tahribatta bulundular. Bunun üzerine onunla Ergeç arasında çeşitli konuşmalar geçti. Sonunda Ergeç, Tokat'ta meydana gelen tahribat ve yağma olaylarını Murad'a yazdı. Bu durum Murad'ı oldukça öfkелendirdi. (c.7, s.298).

Murad, hediyeleri geri göndermeleri için birini hazırlattı ve ayrıca bir ordu sevk etti. Binaenaleyh Murad, Karamanoğluna ve diğerlerine İskender'i çıkarmalarını ve onunla savaşmaları için yazı gönderdi. Bunun üzerine İskender, onlardan kaçarak Fırat dolaylarına gitti. Bu ay içinde;Hükümdar Şahruh, Rûm hükümdarı Murad'a; Karamanoğlu Sarumeddin İbrahim'e; Karayülük ve oğullarına ve Emir Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'e hil'atler gönderdi. (c.7, s.298).

Bu ay içinde;Rûm diyarında Bursa şehrinde büyük bir salgın ortaya çıktı. Bu durum yaklaşık dört ay boyunca devam etti. Bu ay içinde;Emir Canıbek es-Sûfi yakalandı. Edinilen bilgiye göre; geçen yılın şevval ayının başlarında Tokat şehrinde ortaya çıktı. Tokat'ın yöneticisi Erkeç Paşa, onu destekledi. Daha sonra durumu Elbistan nâibi Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir, Eslemas b. Kebek, Muhammed b. Kutbeki, Osman b. Karayülük

ve diğer Türkmen emirlerine bildirdi. Bunun üzerine bir grup onlara katıldı. Tokat'tan çıktıktan sonra Emir Kırmış el-Avur, Eslemas'ın oğlu ve Kutbeki'nin oğlu onlara katıldılar. Sonra Osman b. Karayülük'ün Hâkimiyetinde olan Cumurkesek kalesine yöneldiler ve onu desteklediler. Ardından buradan Divriği Kalesi üzerine baskınlar düzenlediler; halkını rahatsız edip ve çevresini yağmaladılar. O sırada Şahruh'un oğlu ve doğu hükümdarı, Karayülük Osman'a yazı göndererek, Osman'ı oğulları ve ordusu ile İskender b. Kara Yusuf'a karşı derhal yola çıkmalarını emretti. Bunun üzerine Osman, oğlu Muhammed'e de durumu bildirdi; Muhammed harekete geçmek üzere hazırlandı. Ancak Muhammed, Canıbek es-Sûfi ve yanındakileri Divriği'de bırakarak babasının yanına döndü. Bunun üzerine Canıbek, İbn Eslemes ve İbn Kutbeki ile birlikte yürüdü; Malatya'ya inip kuşattılar onlara Süleyman b. Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir karşılık verdi ve Canıbek'e kendisiyle birlikte olduğunu yazdı. Canıbek'te ona kendisinin gelmesini haber etti ve mektubunu Karmış el-Avur ile gönderdi; Süleyman onu ikramla karşıladı ve 150 süvari ile yola çıktı. Canıbek, onu karşılayıp kucakladı. Ardından (Süleyman) geri döndü ve Malatya'yı birlikte kuşatmaya devam ettiler. Bu sırada Süleyman, Canıbek'i kendisine meylettiren bir yakınlık ve iyi niyet ortaya koydu; ardından Canıbek'e bir hile kurmaya başladı. Kendi adamlarından bir kısmıyla birlikte onunla (Canıbek) ile dışarı çıktı; gezip dinlenecekleri bir yere gitmek üzere yola çıktılar. Karmış'ı ve geri kalan askerleri kuşatma için görevlendirdiler. (c.7, s.300).

Süleyman ve Canıbek gezmeye çıkınca Süleyman'ın adamları Canıbek'in üzerine atılarak onu bağladılar. Süleyman onu o gece ve ertesi gün Akdîş üzerinden gizlice götürdü; nihayet Canıbek'i Elbistan'da bulunan kendi evlerine ulaştırdı ve durumu sultana bildiren bir mektup yazdı. Canıbek'in yakalanması bu rebiülevvel ayının 17.günü gerçekleşmişti. (c.7, s.300).

Ay: Rebiülevvel Gün: 17 (M. Ekim 1435)

Ayın 17'sinde, İskender b. Kara Yusuf'un elçileri, Emir Şahin el-Eydikârî ile birlikte geldiler; yanlarında Emir Osman b. Karayülük'ün başı, onun iki oğlunun başı ve üç başka baş daha vardı. Sultan o sırada Karakiler üzerinde yırtıcı kuşlarla ok atma (av talimi) için dışarı çıkmıştı. Ertesi gün ayın 18. Günü Perşembe günü saraya döndü. Altı baş mızrakların ucunda dolaştırıldı; Kahire şehri, Karayülük'ün öldürülmesine sevinç duyulduğu için bu

münasebetle süslenmişti. Ardından kesik başlar 3 gün boyunca Bab-ı Züveyle’de asılı kaldı ve sonra gömüldü. Makrîzî’nin ifadesi şöyle: Karayülük’ün hallerini iyi bilen biri bana haber verdi ki; Karayülük, bir gün Mısır’a hükmedeceğine inanıyordu. Bir münecim ona; “Kahire’ye gireceksin” demişti. Gerçekten de Kahire’ye girdi, fakat başı mızrak ucunda dolaştırılarak, üzerine nida edilmek suretiyle girdi; “Bu Allah’tan bir ibrettir. Allah Aziz’dir, Hâkimdir.” (c.7, s.302).

Gün: 29

Re’sün-Nevbe’den olan Şâdî Bey; para, atlar ve başka şeylerle birlikte Elbistan nâibi Emir Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir’e ve babası Süleyman’a gönderildi. Onlara, Şâdî Bey’e Canıbek es-Sûfî’yi teslim etmeleri ve onu Halep kalesi’ne götürmesi için talimat yazıldı. (c.7, s.303).

Ay: Cemaziyülahir Gün: 28 (M. 18 Ocak 1436 Çarşamba)

Bu ayda; Elbistan nâibi Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir’in Canıbek es-Sûfî’yi serbest bıraktığı haberi geldi.

Canıbek bir toplulukla beraber hareket eder hale geldi. Nasıruddin, Şâdî Bey’in yanında bulunan para ve diğer şeyleri aldıktan sonra onu salıvermişti. Bunun üzerine büyük bir endişe meydana geldi. (c.7, s.306).

Ay: Recep Gün: 4 (M. 23 Ocak 1436 Pazartesi)

Ayın 4’ünde; Rum diyarının hükümdarı Osmanoglu Murad’a sultanla birlikte Şahrüh’a karşı savaşta yer alması için yazı gönderildi. Şam beldelerine de sefer için konak yerlerini hazırlamaları hususunda yazı yazıldı. (c.7, s.307).

Ay: Şevval Gün (M. 14 Mayıs 1436 Pazartesi): 27.günde Ruha nâibi Emir Aynal Ecrûd’un talebi üzerine bir atama yapıldı. Şâdî Bey, Canıbek es-Sûfî’yi İbn Dulgadir’den almak üzere yola çıkmıştı ve yerine birini atadı. (c.7, s.311).

Bu yılda:Sultanın orduları, Emir Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir’i birkaç kez sefere çıkardı. Bunun üzerine Halep nâibi Emir Tagribermiş ve Hama nâibi Emir Kanıbay el-Hamzavi, Halep ve Hama askerleri ile birlikte Ramazan ayının ilk gününde Ayntab’a hareket ettiler. Canıbek es-Sûfî Maraş’a inmişti; onlarda ona Derbend tarafından

yöneldiler. Pazarcık'a ulaştılar ve iki gün orada kaldılar sonra Ceyhan nehrini geçip köprüyü arkalarından kestiler. Derbent Göynük yönünden Emir Nasıruddin Muhammed b. Halil b. Karaca b. Dulgadir'e gitmek istediler. Fakat karın çokluğu nedeniyle geçemediler. Bunun üzerine Besni tarafından yapılan Derbent Eternit'e yöneldiler; ancak orası da karla kaplanmıştı. Halep nâibi, yanındaki birkaç adam ve Derbent çevresindeki yerli halk ile yolu açmak için ileri çıktı; karı ayaklarıyla ezdiler ve böylece ordunun geçmesi sağlandı. Ardından Ramazan ayının 8.günü pazartesi günü bindi ve yanındakilerle beraber Derbent'i geçti ve gün boyunca yürüdü. Akabinde Bezkak dağının eteğine indiler ve kırk atlıyı keşif için gönderdiler. Bu keşif birliği Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in Memlûkü, Demirdağ'ın bulunduğu (Han Zeli'de) başarılı oldu. Demirdağ, askerlerin durumunu öğrenmek üzere üç kişi ile gönderilmişti. Fakat üçü de kaçtı. Demirdağ ise yakalanıp getirildi. O askerlerin Elbistan'a doğru hareket ettiğini bildirdi. Bunun üzerine Halep naibi, yanındakilerle beraber hemen yola çıktı ve yolculuk sırasında 9. Gün Elbistan'a ulaştı. (c.7, s.313).

Bu sırada İbn Dulgadir yanındakiler ile beraber Demirdağ'ın yakalandığı haberini alınca geri döndü. Halep naibi de onun peşinden o gün yürüdü ve Ceyhan nehrini aştı; fakat onları yakalayamadı. Ardından Halep naibi ve beraberindekiler Elbistan'ın çevresine indi ve halkına emir verdi; halk Darende yönüne göç etti. (c.7, s.313).

Naib askerlerin talan etmesine izin verdikten sonra şehri ateşe verdi; şehir tamamen yandı. Askerler şehirden ve çevresindeki diğer yerlerden; atlar, eşekler, inekler, manda, koyun, katırlar, kumaşlar ve diğer değerli eşyaları sayısız ganimeti topladılar. Ordu da kimse elini boş bırakmadı. Herkes alabildiğini aldı. Halep naibi yanındakiler ile beraber geri döndü. Ganimetler Besni yolu boyunca önünden geçiyordu. Ardından Ayntab'ı geçti; Elbistan'da bir avuç bile tahıl kalmamıştı. Hem şehir hem de çevresi yakılıp talan edilmiş idi. Bu bölge tamamen boş ve ıssız hale gelmişti. Ardından askerler ile birlikte Halep'e döndü Elbistan'dan uzak kaldıkları süre yaklaşık elli günü bulmuştu. Bu esnada İbn Dulgadir ordusunu topladı ve emirleri ile birlikte Kınık yakınlarındaki Ulhan'a hareket etti. Halep'teki emirlerin bazıları Mısır'dan gelmişti. Halep naibi Emir Tagribermiş, Emir Hüsameddin Hasan Hoca'yı (Hacibü'l-Hüccab) ve yanında bulunan yüz elli atlıyı Ayntab'a gönderdi; bu, Emir Hoca Sudun'a destek amacıyla yapılan bir güç takviyesi oldu. Hoca Sudun'da

Ayntab'a inmişti. (c.7, s.313).

Ay: Zilhicce Gün: 24 Pazartesi (M. 9 Temmuz 1436 Pazartesi)

Es-Sûfi yanında Emir Karmış el-Avur ve Kemişboğa (Emir-i Aşera'dan) ile birlikte ulaştı. Bu kişiler Halep'ten ayrılmış ve Es-Sûfi'nin ordusuna katılmışlardı. Nasıruddin Muhammed b. Dulgadir'in çocukları (Süleyman hariç) Emir Hoca Sudun ile buluşmayı istiyorlardı. Önce Merc-i Duluk'a indiler ardından Ayntab'a yöneldiler. Günün sonunda Emir Hoca Sudun onları karşıladı ve geceyi orada geçirdiler. Salı günü 15.gün olduğunda Halep hacibi Emir Hasan Hoca, büyük bir Türkmen topluluğu ile geldi. Es-Sûfi ve yanındakiler yaklaşık iki bin atlı ile onlara ilerledi; sultanın ordusu onlarla savaştı. Ordular ikiye bölündü bir Emir Hoca Sudun'un komutasında diğeri ise Halep'ten Temirbay ed-Devadâr ve Türkmenler tarafından yönetiliyordu; her grup kendi yönünde ilerledi. Bu çatışmada Emir Karmış ve Kemişboğa ile on sekiz atlı ele geçirildi. (c.7, s.313).

Es-Sûfi ve yanındakiler bozguna uğradı. Sultanın ordusu onları takip ederek Encasu'ya kadar kovaladı. Daha sonra geri dönüldü; ele geçirilenler Halep'e getirildi ve kentin zindanlarında zincirlenerek hapsedildi ve bu durum sultana bildirildi. (c.7, s.313).

H. 839 Yılı Vefayat Bölümü (M. 1435/1436)

Bu yıl, Emir Osman b. Karayülük b. el-Hac Kutlubek b. Tur Ali et-Türkmanî, Amid ve Mardin Hâkimi Safer ayının 5'inde öldü. İskender b. Kara yusuf tarafından mağlup edilmişti; Erzen-i Rum'da kendisini atmış olduğu bir hendekte boğularak öldü. (Karayülük) yaşı 100'e yakın olup yeryüzünde fesat çıkaranlardan biriydi. Kendisi ve babası Artuklu Devlet'ine tabi Türkmen emirlerinden biridir. Hakkında çirkin davranışları ve kötü şöhretine dair menkıbeler vardır. (c.7, s.319).

6. SONUÇLAR

Bu çalışma, Makrîzî'nin *Kitâbü's-Sülûk li-Ma'rifeti Düveli'l-Mülûk* adlı eserinde yer alan Anadolu kayıtlarını yalnızca kronolojik veri olarak değil, Memlûk siyasal zihniyetinin bir yansıması olarak değerlendirmiştir. Makrîzî'nin olayları seçme biçimi, özellikle sınır bölgelerine ilişkin kayıtların yoğunluğu, onun merkez perspektifli bir tarih yazımı benimsediğini göstermektedir (Makrîzî, c.5, s. 399; Irwin, 2003, p.217-230). Makrîzî'nin Anadolu anlatısında kayıtların Halep, Malatya, Elbistan ve Mardin hattında yoğunlaşması, bu bölgenin Memlûk Devleti açısından kuzey savunma kuşağı niteliğinde olduğunu göstermektedir (Makrîzî, c.5, s. 436; Holt, 1986, s. 173–180). Bu coğrafî yoğunluk, Anadolu'nun bağımsız bir siyasal alan olarak değil, merkez ile çevre arasındaki stratejik bir sınır hattı olarak algılandığını düşündürmektedir (Ayalon, 1979, s. 21). Memlûk siyasal kültüründe hutbe ve sikke uygulamaları, egemenliğin sembolik ilanı anlamına gelmektedir. Mardin'de sultan adına hutbe okutulması ve dinar bastırılması hadisesi (Makrîzî, c.5, s. 431), merkezî meşruiyet üretiminin sınır bölgesinde yeniden tesis edildiğini göstermektedir. Hutbenin egemenlik sembolü olduğu İslam siyasal geleneğinde genel kabul görmüş bir husustur (Wensinck, 1986, p.74-75). Türkmen beylikleriyle ilgili kayıtlar, sınır siyasetinin dinamik karakterini ortaya koymaktadır. Dulkadiroğlu Suli'nin öldürülmesi ve ardından yaşanan iktidar düzenlemeleri (Makrîzî, c.5, s. 424), Memlûk merkezinin sınır bölgelerine doğrudan müdahale kapasitesini göstermektedir.

Dulkadirlilerin Memlûk–Osmanlı rekabetindeki konumu modern literatürde de vurgulanmıştır (İnalcık, 1994, s. 553–557. “ayr. Bkz” Har-El, S. “Ortadoğu'da Hâkimiyet Mücadelesi” Osmanlı-Memlûk Savaşı 1485-1491. çev. Gül Çağalı Güven. 1995, s.117). Dulkadiroğulları ve Karamanoğulları gibi beyliklerin iki süper güç tarafından uzun bir süre boyunca ilhak edilmemesi durumu da beyliğin başında akıllı beylerin izlediği politika ve karşılıklı anlayış sayesinde olmuştur. Ayrıca bu beylikler iki gücün arasında bir tampon bölge işlevi görmektedir. Zaman zaman birinden diğerine bağlılık gösteren Dulkadirli ve Karamanlı Beyler kendi iç siyaseti içerisinde yaşamış oldukları çekişmeler dolayısıyla kendi sonlarını hazırlamışlardır. (Har-El, S. a.g.e, 1995, s.117-118). Beyliklerin kendi içsel çekişmelerinin yanı sıra Osmanlı-Memlûk ilişkilerinin git gide kötüleşmesi de bu iki devlet

arasında bir karşı karşıya gelmeyi kaçınılmaz kılıyordu. (Tekindağ, 1967, s.347-48).

Elbistan'ın Osmanlı kontrolüne geçmesine ilişkin haberlerin Kahire'de siyasi kaygı doğurması (Makrîzî, c.5, s. 458), Anadolu hattının Memlûk güvenlik stratejisinde ne derece kritik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Memlûk Devleti'nin fetihçi değil, savunmacı ve dengeleyici bir sınır politikası benimsediğini düşündürmektedir (Petry, 1981, s. 38). Timur'un Anadolu ve Suriye hattındaki ilerleyişi, Memlûk sınır düzenini doğrudan sarsmıştır. Sivas'ın ele geçirilmesi ve katliam (Makrîzî, c.6, s. 37-38) ile Halep'in düşüşü (Makrîzî, c.6, s. 41), Memlûk savunma hattının kırılmasını ortaya koymaktadır. Timur'un yıkıcı bir figür olarak tasvir edilmesi, Makrîzî'nin anlatısında ideolojik bir ton bulunduğunu göstermektedir.

Ankara Savaşı bağlamında verilen asker sayılarının abartılı oluşu (Makrîzî, c.6, s. 81), Ortaçağ kronik geleneğinin retorik özellikleriyle uyumludur. Modern tarihçilik bu rakamların sembolik olduğunu ortaya koymuştur (İnalcık, 1963, s. 603-661). Bu abartı, olayın siyasal önemini dramatize etme işlevi taşımaktadır. Makrîzî'nin anlatısında Anadolu, doğrudan fethedilmesi gereken bir coğrafya olarak değil; bağlılık ilişkileri ve sembolik araçlar üzerinden kontrol edilmesi gereken bir sınır alanı olarak tasvir edilmektedir. Naib atamaları ve hil'at tevcihleri bu kontrol mekanizmasının parçasıdır (Makrîzî, c.5, s. 436; Ayalon, 1979, s. 24).

Bu bağlamda Anadolu, Memlûk siyasal tahayyülünde “merkezin çevre üzerindeki egemenliğini sürekli yeniden üretmek zorunda olduğu alan” niteliğindedir. Bu merkez-çevre ilişkisi, askerî müdahaleden ziyade sembolik meşruiyet araçlarıyla işletilmektedir (Wensinck, 1986, p.74-75; Holt, 1986, s. 179).

Sonuç olarak Makrîzî'nin Anadolu kayıtları, XV. yüzyıl Memlûk-Anadolu ilişkilerini anlamak açısından birincil derecede önem taşımaktadır. Bu kayıtlar yalnızca olayların aktarımı değil; Memlûk Devleti'nin sınır stratejisini, meşruiyet üretim biçimini ve merkezi otorite anlayışını yansıtan tarihsel metinlerdir (Makrîzî, c.5, s. 399; c.6, s. 38).

7. ÖNERİLER

KAYNAKLAR

- A. J. Wensinck. (1986). Khuṭba. İçinde *The Encyclopaedia of Islam* (2nd, ss. 74–75, C. 5). E. J. Brill.
- Ağır, M. A. (2021). El-Makrîzî'nin İğâse ve El-Esedî'nin et-Teysîr'ine Göre Memlûklarda Ekonomik Kriz ve Enflasyon. *Türkiyat Mecmuası*, 31(2).
- Aktan, A. (1991). Sultan Kutuz ve Aynu-Calut Zaferi. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (10).
- Aktan, A. (1995). Bahrî Memlûklerden Sultan Kalavun ve Hânedanı. *Belleten*, 59(226), 605–620.
- Ayalon, D. (1979). *The Mamluk Military Society*. Variorum Reprints.
- Ayaz, F. Y. (2020). *Memlûklerde Tarih ve Tarihçiler*. Türk Tarih Kurumu.
- Bacharach, J. L. (1975). Circassian Mamluk Historians and Their Quantitative Economic Data. *Journal of the American Research Center in Egypt*, 12.
- Broadbridge, A. F. (1999). Academic Rivalry and the Patronage System in Fifteenth-Century Egypt: al-'Ayni, al-Maqrizi and Ibn Hajar al-'Asqalani. *Mamlûk Studies Review*, 3.
- Cahen, C. (1968). *Pre-Ottoman Turkey*. Sidgwick & Jackson.
- Çetin, A. (2007). Memlûk Devleti'nde Savaşın Kültürel Esaslarına Dâir. *Belleten*, 71, 909–922.
- Çetin, A. (2009). *Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı*. Türk Tarih Kurumu.
- Eymen, F. S. (2003). Makrîzî. İçinde *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Guo, L. (1998). Mamluk Studies Review. *Mamlûk Studies Review*, 2.
- Gül, M. (2000). Güneydoğu ve Milli Bütünlüğümüzün Coğrafi-Tarihi Temelleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 16(46), 193–203.
- Günaltay, M. Ş. (1991, Ekim). *İslam Tarihinin Kaynakları: Tarih ve Müverrihler*. Endülüs Yayınları.
- Hanay, N. (2013). XV. Yüzyıl Dinler Tarihçisi Olarak Makrizî. *Tarih Okulu Dergisi*, (16).
- Har-El, S. (2017). *Ortadoğu'da Hâkimiyet Mücadelesi: Osmanlı-Memlûk Savaşı 1485-1491* (G. Ç. Güven, Çev.). Timaş Yayınları.
- Holt, P. M. (1986). *The Age of the Crusades: The Near East from the Eleventh Century to 1517*. Longman.
- Humphreys, R. S. (1998). Ayyubids, Mamluks and the Latin East in the Thirteenth Century. *Mamlûk Studies Review*, 2.
- Irwin, R. (2003). Al-Maqrîzî and Ibn Khaldûn, Historians of the Unseen. *Mamlûk Studies Review*, 7(2), 217–230.
- İnalcık, H. (1963). Ankara Savaşı. *Belleten*, 27(107), 603–661.
- İnalcık, H. (1994). Dulkadırlılar. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (ss. 553–557, C. 9). TDV Yayınları.

- Jackson, P. (2024). Some Reflections on Timur's Invasion of Mamluk Syria. *Mamlūk Studies Review*, 27, 109–124.
- Kanat, C. (1991). *Makrîzî'nin Kitâb es-Sulûk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri ile İlgili Kayıtlar* [Yüksek Lisans Tezi]. T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Kanat, C. (2000). Makrîzî'nin Kitâb es-Sulûk'ındaki Osmanlılar ile İlgili Kayıtlar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, (4).
- Koprman, K. Y. (1971). *el-Aynî'nin Ikdu'l-Cuman'ında XV. Yüzyıla Ait Anadolu Tarihi ile Kayıtlar* [Basılmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kortantamer, S. (1984). Memlûklarda Devlet Yönetimi ve Bürokrasi. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 2(1), 27–45.
- Levanoni, A. (1994). The Mamluk Conception of the Sultanate. *International Journal of Middle East Studies*, 26, 373–392.
- Levanoni, A. (2010). Who Were Salt of the Earth in Fifteenth-Century Egypt? *Mamlūk Studies Review*, 14.
- Levanoni, A. (2011). The Halqah in the Mamluk Army: Why Was It Not Dissolved When It Reached Its Nadir? *Mamlūk Studies Review*, 15.
- Luz, N. (2014). *The Mamluk City in the Middle East: History, Culture and the Urban Landscape*. Cambridge University Press.
- Makrizî, T. (1997). *Kitâb es-Sulûk li-ma'rifeti düveli'l-mülûk* (M. A. Atâ, Ed.; C. 5–7). Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Manz, B. F. (1989). *The Rise and Rule of Tamerlane*. Cambridge University Press.
- Manzûr, İ. (1414). *Lisânü'l-'Arab* (C. 11). Dâru's-Sâdır.
- Massoud, S. G. (2005). *An Analysis of the Annalistic Sources of the Early Mamluk Circassian Period* [PhD dissertation]. Institute of Islamic Studies, McGill University.
- Nasser, R. (2003). Who Was al-Maqrizi? A Biographical Sketch. *Mamlūk Studies Review*, 7(2).
- Özbek, S. (1994). el-Melikü'z-Zahir Rüknu'd-Din Baybars Zamanı Memlûk Devleti'nin Dini Siyaseti. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 9.
- Petry, C. F. (1981). *The Civilian Elite of Cairo in the Later Middle Ages*. Princeton University Press.
- Solak, K. (2012). Memlûk Devleti ve Kuzey Anadolu. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3).
- Şeşen, R. (1998). *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*. İslam Tarih, Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı (İSAR).
- Tagrîberdî, İ. (2023). *En-Nücûmü'z-Zâhire'de Memlûk Sultanları (Parlayan Yıldızlar)* (A. Batur, Çev.). Selenge Yayınevi.

- Tekindağ, M. C. Ş. (1967). II. Bayezid Devrinde Çukur-ova'da Nüfuz Mücadelesi (İlk Osmanlı-Memlûklü Savaşları 1485-1491). *Belleten*, 31.
- Uzun, K. (2020). VII. Haçlı Seferi ve Memlûk Devleti'nin Kuruluşu. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 35(2), 727–751.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*. Türk Tarih Kurumu.
- Venzke, M. L. (2000). The Case of Dulğadır-Mamluk Iqta': A Re-Assessment of the Dulğadır Principality and Its Position Within the Ottoman-Mamluk Rivalry. *Journal of Near Eastern Studies*, 43(3).
- Wing, P. (2025). Submission, Defiance and the Rules of Politics on the Mamluk Sultanate's Anatolian Frontier. *Journal of the Royal Asiatic Society*, 25(3).
- Yinanç, R. (1989). *Dulkadir Beyliği*. Türk Tarih Kurumu.
- Zengin, M. (2014). Memlûk Türk Sultanlığı'nın Anadolu hâkimiyet mücadelesi: Malatya'nın zaptı (28 Nisan 1315). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(55), 91–120.
- Zengin, M. (2019). Memlûklü Devlet Adamı Emir Çekem ve İsyanları. *History Studies*, 11(5).
- Ziyade, M. M. (1993). Makrîzî ve Çağdaşları (C. Kanat, Çev.). *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 8(1), 219–232.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad Soyadı : İBRAHİM KARAGÖZLÜ
Öğrenci No : 235224005
E-posta : krgzl.ibrahim2306@gmail.com
Telefon : 05422079019
Doğum Yeri : Şanlıurfa
Doğum Tarihi : 1999-11-01
ABD (TR) : Tarih
ABD (EN) : History
: